

ARTISTENTZAKO JARDUNBIDE EGOKIEI ETA EZAGUTZARI BURUZKO GIDA

ZATI OROKORRA 2026

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA ETA HIZKUNTZA
POLITIKA SAILA

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Y POLÍTICA LINGÜÍSTICA

ARTISTENTZAKO JARDUNBIDE EGOKIEI ETA EZAGUTZARI BURUZKO GIDA

ZATI OROKORRA **2026**

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia

Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco

Argitaraldia:

2026ko otsaila

Sortzaileak:

Conchi Cagide Torres

Ainara Legardon Pérez

Gaizka Aranguren Urroz

Tucho Digital

Erakunde laguntzaileak:

IparBilbao

Rocajunyet

© Euskal Autonomia Erkidegoko Herri Administrazioa. Kultura eta Hizkuntza Politika Saila.

Internet: www.euskadi.eus

Argitaratzailea:

Argitalpen Zerbitzu Nagusia.

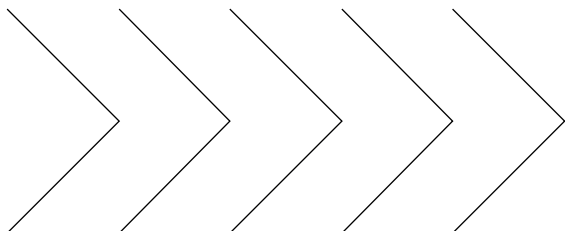
Donosti kalea 1. 01010 Vitoria-Gasteiz.

Diseinu eta maketazioa:

Tucho Digital. Legezko sektorerako soluzio digitalak.

Lan honen bibliografia-erregistroa Eusko Jaurlaritzaren
Bibliotekak sarearen katalogoan aurki daiteke:

<http://www.bibliotekak.euskadi.eus/WebOpac>

Honako edozein kultura-sektore hauetako profesionalentzako azalpenak eta gomendio praktikoak ematen dituen gida hau argitaratu du Eusko Jaurlaritzaren Kultura eta Hizkuntza Politika Sailak: **arte eszenikoak, arte bisual eta plastikoak, ikus-entzunezkoa, edizioa eta bitarteko inprimatuak, musikala, multimedia eta informatikoa, eta kultura-ondare material eta immateriala.**

Bi tomotan banatzen da gida: lehenengoan, Zati Orokorrean, gai hauetako askori erantzuten saiatuko gara, guztiak ere generikoak eta lan egiten duzun kultura-sektorea edozein izanda ere aplikatu ahal direnak, adibidez:

1. Zer eskubide ditut nire sorkuntzen eta proiektu artistikoen gain? Ba al dago alderik profesional independente bat banaiz edo lan-kontratu bat badut? Zer puntu izan behar ditut kontuan lan baten edo sormen-zerbitzu baten aurrekontua egitean? Zer zerga aplikatzen dira?
2. Nire obren gain ditudan eskubideak laga ditzaket? Zer izan behar dut kontuan kultura-sektoreko erakunde kudeatzaileek, produkzio-etxeek, museoek eta enpresek nire eskubideak lagatzea eskatzen duen kontratu bat ematen badidate? Zer zerga aplikatzen dira nire eskubideak lagatzen ditudanean?
3. Zer hartu behar dut kontuan nire proiektua zuzenean kudeatzeko, enpresa bat, sozietate kooperatibo bat edo elkarte bat eratzea pentsatzen ari banaiz? Zer dira kudeaketa kolektiboko erakundeak eta nola eragiten nau haien funtzionamenduak?
4. Mozkin ekonomikoak lortu ditzaket nire proiektu artistikoarekin? Zer dira ustiapen-eskubideak? Zer aukera ditut nire obra merkaturatzeko? Nire sorkuntzak digitalizatu eta Interneten saldu ditzaket? Zer dira lizentzia libreak? Zer zerga aplikatu behar ditut nire sormen-proiektuaren ondoriozko etekinak kobratzeko garaian?
5. Zer gertatzen da Interneterako sortu dudatan proiektuarekin? Zer hartu behar dut kontuan nire obra digitalizatzeko garaian?

Gogoratu

Sektore bakoitzak bere arauak eta berezitasunak ditu, eta, hori horrela, gida honek **bigarren bolumen** batean ere jasotzen ditu, eta zuk jardunbide generikoak zein zure sektore konkretuari dagozkionak aplikatu ahal izateko moduan egituratuta dago.

Gai hauetako askorentzako erantzunak generikoak dira eta lan egiten duzun kultura-sektorea edozein izanda ere aplikatu ahal direnak. Gainera, lan-arloko eta zerga-arloko gaiei erantzuten saiatuko gara, euskal ogasunen berezitasuna azpimarratuz.

EK	1978ko Espainiako Konstituzioa https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/legedia_euskaraz_e_konstituzio/es_def/ESPAINIAKO-KONSTITUZIOA_zuz.pdf
CEDRO	Eskubide Erreprografikoen Espainiako Zentroa https://www.cedro.org
KKE	Kudeaketa Kolektiboko Erakundea
EKKI	Euskal Kulturgileen Kidegoa
INAEM	Arte Eszenikoen eta Musikaren Institutu Nazionala
JIL	Jabetza Intelektualaren Legea (1/1996 Legegintzako Errege Dekretua, apirilaren 12koa) https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/jabetza_intelektuala_2017/es_def/adjuntos/es_LeyPropIntelectual_1_1996.pdf
NFT	Non Fungible Tokens (Token Ez Suntsigarriak)
KIO	Kudeaketa Independenteko Operadorea
KO	Kultura Ondarea
KOI	Kultura Ondare Immateriala
JIE	Jabetza Intelektualaren Erregistroa https://www.euskadi.eus/propiedad-intelectual/web01-a2kulond/es/
EJA	Europako Justizia Auzitegia https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/es/
AG	Auzitegi Gorena https://www.poderjudicial.es/

ZATI OROKORRA

1.1. Ezagutu behar dituzun oinarrizko kontzeptuak

1.1.1. Zer da obra intelektual bat?

1.1.2. Nor hartzen da obra baten egileztat?

1.1.3. Zer motatako obrak daude?

1.1.4. Zuk ezagutzea garrantzitsua den beste kontzeptu batzuk

1.2. Zer eskubideren aurrean egon zaitezke obra bati buruz hitz egiten denean?

1.2.1. Egiletza-eskubideak. Zer eskubide ditu obra baten egileak?

1.2.2. Eskubide hurkoak. Zer eskubide dituzte egileez bestelako pertsonak?

1.2.3. Zer eskubideren aurrean egon zaitezke?

1.2.3.1. Jabetza industrialeko eskubideak (markak, diseinuak, patenteak)

1.2.3.2. Irudi-eskubideak

1.3. Nola babestu dezakezu zure obra?

1.4. Ustiapen-eskubideen lagapenari aplikagarria zaion Jabetza Intelektualari buruzko Legearen erregulazioa

1.5. Ustiapen-eskubideak lagatzeko ohiko bideak

1.5.1. Profesional autonomo gisa kontratatzea. Partikularren, enpresen edo erakundeen enkarguak

1.5.2. Soldatapeko egilearen eskubide-lagapena

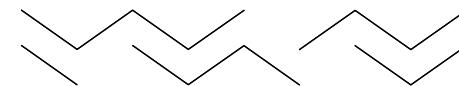
1.5.3. Lehiaketa publikoak

1.5.4. Lehiaketak, bekak eta sariak

1.6. Jabetza intelektualeko zure eskubideei aplikatu ahal zaizkien mugak

1.7. Kudeaketa kolektiboa: Kudeaketa Kolektiboko Erakundeen eta Kudeaketa Independenteko Operadoreen rola kultura-sektorean

1.8. Lizentzia libreak

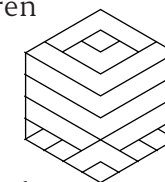
1.1. Ezagutu behar dituzun oinarritzko kontzeptuak

Arestian planteatutako gaiei erantzuten hasi baino lehen, garrantzitsua da gida hau ulertzeko eta praktikan jartzeko ezagutu behar dituzun termino batzuk gure aldetik definitzen hasia.

1.1.1. Zer da obra intelektual bat?

Sorkuntza literario, artistiko edo zientifiko bat da obra intelektual bat, eta betiere originala izan behar du, pertsona fisiko batek egindakoa, eta edozein bitartekoren bidez adierazia, bitarteko ukigarri edo ukiezina dela ere. Hau da, zure sorkuntzak baldintza batzuk bete behar ditu **obra horren gain eskubide batzuk izateko eta legeak babestua egoteko**, obra intelektualtzat hartu dadin:

1. **Giza sorkuntza bat izatea**, zure jardueraren edo beste edozein pertsonaren jardueraren fruitu. Horrenbestez, naturak edo animalia batek egindakoak (elefante batek pintatutako koadro bat, adibidez) ez dira obratzat hartzen. Makina batek egindakoak ere ez dira obrak. Haatik, obrak dira gizakiak lan horietan naturaren elementu edo objektuak edo makina batek produzitutakoa erabiltzen dituen sorkuntzak, baina betiere gizakiaren ekarpen propioarekin. Horixe da argazkien kasua, obratzat hartzen baitira.
2. **Sorkuntza original bat izatea**, hau da, ezin da beste obra batetik kopiatutakoa izan, obra sortzen duen pertsonak obra horretan bere estiloa, bere nortasuna, **bere ikuspegia, bere ideia**, adierazi behar du. Egilearen erabaki intelektualaren fruitu da.
3. Jendeak hautemateko moduan **agerrarazi behar da**. Agerraraztea eta finkatzea ez direla gauza bere argitu behar dugu. Gauza bat agerrarazi daiteke, baina ez du zertan euskarri batean finkatuta egon. Adibidez, kontzertu bat obra bat da eta, euskarri batean finkatuta ez badago ere, jende multzo batek ikusteko eta entzuteko moduan agerrarazten da.

1.1.2. Nor hartzen da obra baten egiletzat?

Obra intelektual bat sortzen duen pertsona fisikoa, hartzen da egiletzat. Jatorritzko obra bat sortze hutsarengatik lortzen da egile izatea. Aurreko atalean azaldu berri diren baldintzak betetzen dituen obra bat sortu baduzu, zu izango zara obraren egilea.

Garrantzitsua

Obrak pertsona fisikoek soilik egin baditzakete ere, kasu jakin batzuetan egiletza-eskubideak esleitzen zaizkio pertsona juridiko bati —erakundea, elkarte edo enpresa— (horixe da hurrengo puntuan azaltzen diren obra kolektiboen kasua), eta, hori horrela, legeak egileei ematen dien babesak ere izango dute obra horiek.

Gogoratu **gizakia ez den ente bat ezin dela obra baten egiletzat hartu**. Horrenbestez, **Adimen Artifizialeko sistema bat ezin da legalki egiletzat hartu**, obra literario, artistiko edo zientifiko bat sortzen duen pertsona naturala baita egilea, eta obrak, obratzat hartzeko, euskarri batean adierazitako sorkuntza original bat izan behar du.

Era berean, obra bat originaltzat hartzen da egileak bere sormen-gaitasuna bere erabaki intelektual propioak libreki eta modu independentean hartuz adierazten dituenean. Erabaki estetikoak hartzean kontzientzia indibidual hori ez badago, ez dago originaltasunik. Eta sorkuntzan originaltasunik ez badago, obrarik ere ez dago.

Adimen Artifizial bidez sortutako materiala eskubideetatik libre dago eta ezin zaio obra deitu. Izan ere, eta erregistroari dagokionez, Adimen Artifizial bidez sortutako edukia "material ez-erreklamagarritzat" hartzen da.

1.1.3. Zer obra mota daude?

Obren tipologia oso askotarikoa da. Obra literarioak edo hizkuntzarenak, musika-obrak, obra plastikoak, argazki-obrak, obra eszenikoak, multimedia obrak eta bildumak, eta beste obra batzuk ere bildu ditzaketen datu-baseak aurkitu ditzakegu, besteak beste. Gida honen zati berezian aztertuko dira sektore bakoitzeko zehaztasunak.

Dena den, lau obraren azalpena emango du Gidak, beren definizioarengatik edozein sektore motatan agertu daitezkeenak, eta sektore batean baino gehiagotan batera:

- **Kolaborazioko obrak.** Sormen-ekarpen bezainbeste egile dituzten obrak dira, hau da, **obraren sorkuntzan parte hartu duten pertsona bezainbeste egile** daude. Egile bakoitzak bere zatia obrara kolaborazioan eramateko helburuarekin sortu behar izan du, batera ustiatzeko.

Adibidez, antzerki-obra musikal bat kolaborazioko obra bat litzateke, eta gidoi eta testu baten ekarpenak, obra horretarako espresuki sortutako musika eta abestiak, koreografia bat eta zenbait

Gogoratu

Kolaborazioko obraren eskubideak obraren egilekide guztienak dira, hori itundu duten proportzioan.

←
elementu bisual aurkitu ahalko dituzu bertan. Ekarpen horietako bakoitzaren egilea antzerki-obra musikalaren egilekidea izango da aldi berean.

Kolaborazioko obra **dibulgatzeko edo aldatzeko** beharrezkoa da **egilekide guztien baimena jasotzea, aho batez adostutakoa**, baina egilekidetakoren batek justifikaziorik gabe dibulgarazari edo aldatzeari ezezkoa ematen badio epaile baten erabakiak aldatu dezake borondate hori. Era berean, **ezein egilekidek ezin dio justifikaziorik gabe ezezkoa eman obra dibulgaratu zen modu berean ustiutzen jarraitzeari, behin obra dibulgaratzen denean**. Horrela, obra publikoaren aurrean zuzeneko emanaldi baten bidez aurkezten bada, obraren ezein egilekidek ezin izango dio ezezkorik eman obra ematen jarraitzeari.

Kolaborazioko obra baten egilekide bazara, **zure ekarpena bereizita ustiatu ahalko duzu, betiere kontrakoa itundu ez baduzue**, eta betiere horrekin obraren ustiapen erkideari kalterik eragiten ez badiozu. Aurreko adibidearekin jarraituz, berak sortutako abestiak biltzen dituen CD bat jarri ahalko du salgaia musikaren egileak.

— **Obra kolektiboak.** Honako hauek dira: **pertsona bat baino gehiagotatik datozen ekarpenak egonda ere, egile bakarreko sorkuntzak dira, eta pertsona horrek argitaratzen du obra eta dibulgaratzen du bere izenpean** eta hari ematen dizkio Jabetza Intelektualari buruzko Legeak obra osoaren gaineko eskubideak.

←
Aldizkari bat izango litzateke obra kolektiboaren adibide bat. Kasu horretan, talde editoriala izango litzateke egilea.

Ikusi dezakezunez, kolaborazioko obretan ez bezala, kasu honetan ez dira obraren egileak berak ados jartzen direnak obra sortzeko, baizik eta **pertsona fisiko edo erakunde bat, elkarte bat edo enpresa bat (pertsona juridikoa) izan ahalko den hirugarren pertsona batek**, izango du **obra sortzeko ekimena**, eta kolaboratzaile guztien sormen-ekarpenak koordinatzen eta biltzen ditu horretarako. Hirugarren pertsona hori izango da obraren egileztat hartzen dena eta, esan dugun bezala, berak izango ditu obraren gaineko eskubideak, eta parte-hartzaile bakoitzak ez du zertan zure ekarpenaren gaineko bere egile-eskubideak hari lagatzerik izango. Horregatik, oso garrantzitsua da sinatzen duzun eta ekarpen gisa egingo duzun lana arautzen duen akordioak **espresuki adieraztea obra kolektibo bat dela**.

Obra kolektiboa sortzeko kolaborazioan aritu zaren pertsonetako bat bezala, zure ekarpena bereiz ustiari dezakezu? Erantzuna baietz da, betiere ekarpen horrek, **funts propioa** badu, bere ustiariak **ez badiu** sartuta dagoen obra kolektiboarenari kalterik eragiten eta **kontrakoa itundu ez bada**. Horregatik, obra kolektibo baten produkzioan parte hartzen ari bazara, zure ekarpenak/sorkuntzak modu independentean ustiatzeko posibilitatea zuretzat gordetzea komeni da.

- **Obra konposatuak.** Honako hauek dira: **obra berri batean aldeztatik zegoen obra bat, edo haren zati bat, lehendik bazegoen egile horren kolaboraziorik edo parte-hartzerik gabe sartzaren ondorioz sortutako obrak.**

Hori izango litzateke, adibidez, idazten ari zaren liburu batean besteren argazki bat sartzaren kasua. Era berean, obra konposatu bat da "sinkronizazio-eskubidea" deitutakoarekin gertatzen dena besteren irudiak edota musika sartzen direnean ikus-entzunezko grabaketa batean, hala nola telebista-iragarki batean hondoko abesti bat barne hartzea.

Beste egile baten obra, edo haren zati bat, zure obra propioan sartzeko erabili nahi baduzu, **aldez aurretik dagoen obra horren eskubideen egilearen baimena lortu behar duzu**. Aurreko adibideekin jarraituz, argazkiaren egileari eskatu behar diozu baimena lehenengo kasuan eta, bigarrenean, musikaren egileari. Sartu ondoren, obra independente bat izango da jada zure sorkuntza, eta haren gaineko eskubideak izango dituzu egile gisa.

- **Obra eratorriak.** Honako hauek dira: **aldez aurretik dagoen obra baten eraldaketatik datozen, obrak, betiere horren emaitza obra berri eta desberdin baten sorkuntza izanik, eta obra horri deitzen zaio obra eratorria.**

Garrantzitsua

Obra eratorri baten egilea bazara, ez duzu egile-eskubiderik eraldatu zenuen jatorrizko obraren gainean; eta alderantziz, beste pertsona batek obra bat sortu badu zu egile zaren beste obra batetik abiatuta, ez duzu egile-eskubiderik izango obra eratorri horren gainean.

Paul Urkijoren "Irati" filma izango litzateke obra eratorriaren adibide bat, Joxean Muñozen eta Juan Luis Landaren izen bereko komikiaren egokitzapen bat baita.

Obra baten egile zaren aldetik, **beste pertsona batek zure obraren obra eratorri bat egin nahi badu, obra originalaren gaineko zure eraldatze-eskubidea laga diezaiozula eskatu beharko duzu**. Eta aitzitik, **besteren obra bat aldatu edo egokitu nahi baduzu, eraldaketa-eskubideen**

titularra den pertsonaren baimena lortu beharko duzu. Gertatu liteke, halaber, obra eratorriaren egilea jatorrizko obraren egile bera izatea, eta kasu horretan ez da baimen-arazorik planteatzen. Ez duzu baimenik beharko, halaber, jabari publikoan dagoen obra bat eraldatu nahi duzuenean (dena den, beti errespetatu beharko dituzu obraren gurasotasuneko eta osotasuneko eskubideak, gida honetako **1.2 kapitulu**an azalduko dizugunez).

Obra eratorrien zerrenda ireki bat biltzen du Jabetza Intelektualari buruzko Legeak: itzulpenak, egokitzeak, berrikuspenak, eguneratzeak eta oharak, laburbildumak, bildumenak eta laburpenak, eta musika-moldaketak.

1.1.4. **Zuk ezagutzea garrantzitsua den beste kontzeptu batzuk**

Jabari publikoa: obra baten eskubide moral eta ondarezkoei iraupen-epea igaro denean (hurrengo atalean zehazten da epea) obra hori jabari publikokoa izatera igarotzen dela esan ohi da. Hori gertatzen denean, obrak ez du jada egile-eskubidearen babesik, kontuan hartzen baita obraren titulartasuna erkidea dela, gizarte osoarena, eta, horrenbestez, edonork erabili ahalko du sorkuntza hori, baina betiere obraren egiletza eta osotasuna errespetatu beharko dira.

Artista, interpretatzailea edo jotzailea: sormen-obra bat abesten, errezitatzen, irakurtzen, antzeztzen, interpretatzen edo jotzen duen pertsona fisikoa, interpretazio horiek zuzentzen dituztenak barne (eszena- eta orkestra-zuzendariak). Jabetza Intelektualari buruzko Legeak ez du artista interpretatzailearen eta jotzailearen artean bereizten. Dena den, musika-sektorean ulertzen da artista interpretatzailea dela musika-obra baten interpretazioan modu nabarmenean parte hartzen duena (adibidez, solista, orkestra-zuzendari, eszena-zuzendari, eta abar, gisa). Bestalde, interpretatzaile batekin edo bat baino gehiagorekin aritzen dena hartzen da jotzailatzat (adibidez, orkestra edo koru bateko kideak, produkzio eszeniko batean, eta abar).

Fonograma: obra bat jotzearen soil-soilik soinu-arlokoa den finkapena.

Ikus-entzunezko grabaketa edo bideograma: plano baten edo irudien sekuentzia baten finkapena, soinuarekin edo gabe, ikus-entzunezko obratzat jo daitekeen edo ez alde batera utzita.

1.2. Zer eskubide aurkitu ditzakezu obra batez hitz egiten denean?

Obra bat dagoela abiapuntutzat hartuta, Jabetza Intelektualari buruzko Legeak **eskubideen bi multzo desberdin ematen dizkie bi titular desberdini: egiletasun-eskubideak eta eskubide hurkoak**. Lehenengoetan **obraren egilea da titularra**, eta bigarrenetan, aldiz, **egileez bestelako pertsonak dira titularrak**, hala nola artistak, interpretatzaileak edo jotzaileak; fonogramen edo bideogramen produktoreak, irrati-erakundeak, argazki hutsen egileak eta zenbait editore.

1.2.1. Egiletasun-eskubideak Zer eskubide ditu obra baten egileak?

Egiletasun-eskubideen barruan, bi eskubide mota aurkitu ditzakezu: 1) eskubide moralak eta 2) ondarezko eskubideak. Azken eskubide horiek bitan banatzen dira halaber: ustiapen-eskubideak eta ordain soilekoak diren eskubideak.

Horrenbestez, **obra original bat sortu baduzu ustiapen- eta ordain-eskubide batzuk (ondarezko eskubideak) izango dituzu obraren gainean, baita eskubide moral batzuk ere, obraren egilea izate soilagatik.**

Ondoren, xehetasunez azalduko ditugu zein diren eskubide horiek:

1. Eskubide moralak. Eskubide hauek ez dute mozkin ekonomikorik ateratzeko helburua. Enbargaezinak eta ukaezinak dira, hau da, ezin dituzu kontratu bidez transmititu, eta ezin diezu uko egin. Honako hauek dira dauden eskubide moralak:

I. Aitortza-eskubidea: egile gisa zure obrarekin lotua izateko duzun eskubidea, **zuk sortu duzun obra baten gainean egilea zarela aitortu diezazutela exijitzekoa**. Era berean, nor zaren ez agertu nahi izatearen eta zure izena izengoiti baten bidez babesteko duzun eskubidea babeste da.

II. Obraren osotasunerako eskubidea: hirugarrenei **zure obra errespetatu dezatela** exijitzeko eskubidea, baita obraren **edozein aldaketa edo aldakuntza saihesteko**

Eskubide moralak

- Aitortza-eskubidea
- Obraren osotasunerako eskubidea
- Dibulgazio-eskubidea
- Aldatzeko eskubidea
- Kentzeko edo damutzeko eskubidea
- Ale bakar edo bakanera iristeko eskubidea

eskubidea ere. Aldaketaren bidez egileak bere obrari eman nahi izan dion zentzua aldatzen bada, obraren osotasunerako eskubidearen aurkako jarduna da hori ere. Adibide bat galeria batean erakusteko zuri-beltzean zenbait argazki egin dituen argazkilariaren kasua izango litzateke, non eta galeriak argazkilariarekin ezer kontsultatu gabe argazki horiek erakutsi aurretik koloreztatzea eta editatzea erabakitzen badu, horren ondorioa argazkilariaren (egilea) eta haren argazkien (haren obra) arteko erabateko identitate-loturarik eza izanik.

III. Dibulgatzeko eskubidea: **obra lehen aldiz jendearen eskueran jartzen denean** gertatzen da dibulgazioa. Horrenbestez, zure obra dibulgatuko duten edo ez erabakitzeko duzun gaitasunari egiten dio erreferentzia eskubide honek, baita nola, zein tokitan eta unetan, eta zein izenpean egingo den ere: zurea propioa, izengoiti edo zeinu bat (marka bat, adibidez) edo modu anonimoan. Jendeak oro har izan beharko du obrara iristeko aukera obra hori benetan dibulgatu dadin. Adibidez, lagun bati idatzi diozun liburu bat erakusten baduzu, hori ez da dibulgazio bat.

IV. Aldatzeko eskubidea: **zure obra aldatzeko duzun** eskubidea, **betiere hirugarrenek eskuratutako eskubideak errespetatzen badituzu** (obra sartu den objektu materialaren eskuratzaila —koadro baten eroslea, esaterako— zein zure eskubideak laga dizkiozun pertsona) eta kultura-intereseko ondasuna babesteko eskakizunak, zure obra halakotzat deklaratu badute.

V. Kentzeko edo damutzeko eskubidea: **zure obra, behin dibulgatutakoan, saltokitik kentzeko** duzun ahalmena da, obra hori jada ez denean zure konbikzio intelektual eta moraletara egokitzen. Adibidez, pertsona batek liburu bat merkatutik kendu nahi du, jada ez dagoelako ados haren edukiarekin. Haatik, zure obra kentzeko, obra horren ustiapen-eskubideak hirugarrenek eskuratu badituzte, kentzeak eragindako kalteengatik kalte-ordaina ordaindu beharko diezu.

Aurreko eskubidearekin jarraituz, zure liburua argitaratu zuen argitaletxeari ordaindu beharko zenioke kalte-ordaina. Eskubide hau ustiapen-eskubideen titularra denaren aurrean soilik egikaritu ahalko duzu, eta ez obra materialaren jabea denaren aurrean. Obra plastikoen kasuan: eskultore batek bere eskultoretako bat hirugarren bati saldu badio, ezin du kentzeko eskubidea alegatu bere obra berreskuratzeke.

VI. Ale bakar edo bakanera iristeko eskubidea: zure obraren ale bakar edo bakanera iristeko zure eskubidean datza, obra hori hirugarren baten eskuetan badago, dagozkion eskubideak egikaritzeko, hala nola dibulgazio-eskubidea. Adibidez, partikular batek koadro bat eskuratzen du eta koadroaren egileak, handik denbora batera, koadro hori argazkien bidez ustiatu nahi duela erabakitzen du. Kasu horretan, pinturara iristen utzi behar dio partikularrak, argazkiak atera diezazkion.

Garrantzitsua

Eskubide moralen iraupena:

Egile zaren obren gaineko eskubide moralek zure bizitza osoan iraungo dute eta haietako batzuk iraunkorrak dira, hala nola **denbora-mugarik gabe egikaritu daitezkeen aitortza- eta osotasun-eskubideak**. Horrela, hil ondoren edo baita zure obrak jabari publikoan sartu badira ere, zure oinordekoek (edo horretarako hautatuko pertsonak) egikaritu ahalko dituzte zure obren gaineko eskubide moral hauek.

Gainerako eskubide moralak ere oinordekoek edo egileak espresuki hautatutako pertsonak egikaritu ahalko dituzte, hala nola **zu egile zaren baina bizi zinen bitartean dibulgatu ez zenuen obraren gaineko dibulgazio-eskubidea, eta betiere hirurogeita hamar urteko epean** zure heriotzatik edo heriotza-deklaraziotik zenbatzen hasita.

2. Ondare-eskubideak. Eskubideek zure obraren ustiapenagatiko errendimendu ekonomiko bat lortzea ahalbidetzen dizute, egilea zaren aldetik. Dena den, doan egin dezakezu. Aurreratu dugunez, bi azpimota daude ondare-eskubideen barruan: ustiapen-eskubideak eta ordainketa soileko eskubideak:

1. Ustiapen-eskubideak: **obraren titularrari obraren erabilera berak dioten eskubideak dira**. Obra baten egilea zaren aldetik hirugarrenei laga diezazkiokezu eskubide horiek, hau da, saldu ditzakezu, alokatu, eman, hipotekatu edo enbargatu ahalko dizkizute; juridikoki onargarria den edozein kontratu modu edo mota bidez eskuratu

daitezke, baita jaraunspen-bidetik ere (jaraunspen eta legatuen bidez). Erreprodukzioko, banaketako, komunikazio publikoko eta eraldaketako eskubideak dira.

- I. Erreprodukzio-eskubidea: **obra bat osorik edo zati batean edozein bitartekotan edo modutan finkatzea** da obra baten erreprodukzioa, obra horren komunikazioa egiteko edo obraren kopiak lortzeko. Bi baldintza bete behar dira obra baten erreprodukzioaz ustiapen-egintza bat bezala hitz egiteko:
 - a. Obra euskarri batean finkatzea, obra originala dagoenaz bestelako euskarri bat izan daitekeen batean.

Garrantzitsua

Kopiatzat hartzen da, halaber, **obra baten digitalizazioa**. Hori da jatorrian paper formatuan dagoen eta formatu digitalera aldatzen duzun liburu baten kasua.

Adibidez, koadro baten argazkia egitea erreprodukzio bat da. Hori bera da pintura hori kamiseta batean inprimatzea edo irudi hori bitarteko digital batera igotzea, adibidez irudien banku bat.

Obra batean erreprodukzio-eskubidearen titularra zarenez, obraren

kopiak egin ahalko dituzu, obra osoarenak edo zati batenak direla ere, kopuru mugarik gabe, eta kopia horiek edozein euskarritan gauzatzen dituzula ere, bitarteko ukigarri bat izan daitekeelarik, hala nola papera, **edo ukiezina**, datu-base baten kasuan bezala.

Obra baten egilea bazara edo erreprodukzio-eskubidearen titularra eta norbaitek obraren kopia bat egin nahi badu, zure baimena lortu beharko du, salbu eta egiletasun-eskubideei muga jartzen dien kasuetako bat bada (gida honen **1.6 puntuan**

azaltzen dira xehetasunez).

- b. Obra finkatzeko erabiltzen den bitartekoak obra hori beste batzuei komunikatzea eta kopiak lortzea baimendu behar du.
- II. Banaketa-eskubidea: **obra originala edo haren kopiak euskarri fisiko batean jendearen eskueran jartzea da**. banaketa. Horrela, eskubide honi esker, obraren titular zarenez, obraren beraren eta haren kopien **salmentari, alokairuari edo maileguari buruz** erabaki dezakezu. Obraren ale bakarra badago ere, berdin-

berdin gertatu daiteke banaketa, eta horixe da artelan batekin gertatzen dena, adibidez. Honako hauek egin ditzakezu banaketa-eskubidearen titularra bazara: a) erabateko banaketa baimentzea; b) banaketa baimentzea modu mugatuan espazioari edo denborari dagokionez; c) banaketa debekatzea.

- III. Komunikazio publikoko eskubidea: egileak edo eskubide horren titularrak **obra hainbat pertsonaren –publiko orokorraren– eskueran pertsona horietako bakoitzari aldeztatik aleak banatu gabe jartzeko** duen ahalmena da.

Baldintzak

- Komunikazio publikoko egintza bat gertatu behar da
- Hainbat pertsonari zuzendu behar zaio egintza hori, etxe-giroan ez daudela kontuan izanda betiere. Adibidez: poema-sorta baten egilea bazara eta errezitazio bat egiten baduzu
- Ez da beharrezkoa euskarri material batean sartzea
- Ez da beharrezkoa, halaber, pertsona multzo hori komunikazio-egintzara aldi berean etortzea, eta ondoz ondokoa izan liteke.
- Edozein bitartekoren bidez gertatu daiteke komunikazio-egintza

Komunikazio publikoa dago obra batean antzezpena, emanaldia, proiektzioa, erakusketa, emisioa, irrati-difusioa, satellite bidezkoa barne, transmisioa edo emankizuna egiten baduzu, edo Interneten eskueran jartzen baduzu publikoa obrara nahi duen lekutik eta nahi duen unean iritsi dadin.

Adibidez, zinean film bat ematea, serie bat streaming plataforma batean eskueran jartzea edozein pertsona serie horretara nahi duen tokian eta unean iritsi dadin, eta telebista ikustea komunikazio publikoko egintzak dira.

Komunikazio-egintza bat ez da publikotzat hartzen etxe-giroan edo esparru pribatu batean gertatzen denean. Eta noiz gaude etxe-giroan? Obra eskueran jartzen den publikoaren eta komunikazio-egintza horren artean dagoen harremanaren arabera erabakitzen da hori. Horrenbestez, alboko koadroan agertzen direnak dira gertatu beharreko baldintzak komunikazio-eskubidea jokoan sartu dadin.

- IV. Eraldaketa-eskubidea: obraren egile edo eskubidearen titular zaren aldetik **hirugarrenei zure obra itxuratzen duten elementuren baten aldaketa egin dezaten ahalbidetzeko**, duzun ahalmena da, obra berri bat, obra eratorria, eraginez, gida honen lehen puntuan arestian azaldutakoa, jatorrizkoaz bestela babestuta geratuko dena, haren gainean eskubiderik izango ez duzularik obra originalaren egile gisa. Eskubide honek obra originalaren itzulpena eta egokitzea hartzen ditu barnean, baita sormen-elementuen bertsioak edo

aldakuntzak sortzea ere. Besteren obra bat eraldatu nahi baduzu, obraren egilearen edo obraren gaineko eskubideak dituenaren baimena lortu behar duzu. Eta alderantziz, jatorrizko obraren egilea zaren aldetik, norbaitek zure obra eraldatu nahi badu, zure baimena beharko du.

2. Ordain soileko eskubideak: hirugarrenek zure obraren inguruan egiten dituzten erabilera jakinengatik ordain bat lortzea ahalbidetzen dizute eskubide hauek, obraren egilea edo eskubidearen titularra zarenez. Gida honetako **1.6 atalean** ikusiko dugunez, zure sorkuntzen gaineko erabilera jakin batzuk lege baimenduta daude eta ez dute baimenik behar. Erabilera horiengatik zuri konpentsatzeko, honako ordain-eskubideak aplikatzen dira:

I. **Obra plastikoko originalen birsalmentan parte hartzeko eskubidea**. Honako hau da: **obra plastiko baten egilea zarenez, original horiekin egiten den birsalmenta ororen prezioaren ehuneko jakin bat saltzailerengandik jasotzeko ahalmena**¹ betiere salmenta

Garrantzitsua

Salmentan artearen merkatuko profesionalek parte hartu behar dute nahitaez, erosleak, bitartekariak edo saltzaileak direla ere. Enkante-aretoak, salmenta-aretoak, arte-galeriak edo arte-merkatariak barnean hartzen dira.

horretan artearen merkatuko profesionalek parte hartzen badute eta betiere obraren prezioa 800 eurora iristen bada. Hau da, bi baldintza horiek gertatzen badira, zure obra plastiko bat birsaltzen den bakoitzean, prezioaren zati bat jasotzeko eskubidea duzu, obraren egilea zarenez. Bestalde, baztertuta geratzen dira guztiz eta erabat pribatuak diren

transmisioak, adibidez, partikular batek beste bati obra bat saltzen badio, kasu horretan ez da sortzen birsalmentan parte hartzeko eskubide hori. Baztertuta geratzen dira, halaber, arte-galeria batean egindako obra-salmentak galeria horrek obra hori zuzenean egilearengandik eskuratu duenean, betiere hiru urte baino gehiago igaro ez badira lehenengo erosketaren dataren eta birsalmentaren dataren artean eta birsalmenta horren prezioak 10.000 euroko muga gainditzen ez badu, gainditzen badu parte hartzeko eskubidea egongo bailitzake.

¹ Bitarteko erakunde bidez (galeriak, enkante-etxeak, arte-merkatariak) egiten den obra-salmenta bat da birsalmenta.

Parte hartzeko eskubideak birsalmentan Ezaugarriak eta betebeharrak

Jabetza Intelektualari buruzko Legearen 24. artikuluan arautzen da eskubide hau, 2019ko martxoaren 2ko erreformaren ondoren.

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1996-8930>

Honako ezaugarri hauek ditu:

- Ezin diozu uko egin parte hartzeko eskubide honi, eta ezin duzu, halaber, saldu, alokatu edo dohaintzan eman
- Gainera, ondoengotza bidez transmititu diezaiekezu zure oinordekoei hiltzen zarenean
- Ustiapen-eskubideek duten iraupen bera du: egilearen bizitza + 70 urte heriotzaren ondoren
- Birsaldutako obra originala hainbat egileren artean sortu baduzue, zati berdinetan banatuko da birsalmentaren zenbatekoa, bestelakorik itundu ez baduzue.
- Nahitaezko kudeaketa kolektiboaren barruan dago eskubide hau. Birsalmenta hori ezin duzu zuzenean kobratu obra plastikoen egile gisa, eta kudeaketa kolektiboko erakunde baten bidez egin behar duzu (ikusi zer den eta nola funtzionatzen duen 1.7 atalean)

Honako betekizun hauek izango dituzte salmentan parte hartu duten artearen merkatuko profesionalak:

- Berbalpena saltzaileari, obra egileari eta/edo kudeaketa erakundeari egitea, idatziz edo bestelako bide baten bidez, bi hilabeteko epean, datu hauekin
 1. Egindako leku eta data
 2. Prezioa
 3. Berbalpena egiaztatzen duen dokumentazioa (obrak identifikatzen dituzten datuak, saltzailearen eta erostearen izenak, egilearen/a eta tartekoenak, hala badira, eta salmenta-prezioa barne)
- Partaidetza-eskubidearen zenbatekoa atxikitzea.

II. Kopia pribatugatiko bidezko konpentsazioa (kanon digitala). Gida honetako 1.6 atalean xehetasunez adierazten denez, kopia pribatuak dira obra baten ustiapen-eskubideen mugetako bat, obra alde aurreko baimenik gabe erabiltzea baimentzen duena. Hori horrela, konpentsazio honek **ordaindu egiten dizu hirugarrenek, zure obrari egiten dizkioten kopia pribatuengatik, egilea edo eskubideen titularra zarenez.**

Gogoratu

Nahitaezko kudeaketa kolektiboko eskubide bat da, kudeaketa-erakundeen bidez egiten da konpentsazio honen diru-bilketa.

Hiru obra motaren erreprodukzioarengatik edo kopiarengatik ematen da konpentsazio hau:

1. Fonogramak eta gainerako soinu-euskarriak
2. Bideogramak eta gainerako euskarri bisualak edo ikus-entzunezkoak
3. Horri begira asimilatzen diren liburu eta argitalpenak

Kasu honetan, **konpentsazio honetarako eskubidea dute** (hartzekodunak dira):

1. Egileak (literatura-obra edo asimilatutako argitalpenenak, obra musikalenak eta ikus-entzunezkoenak): ezin diote uko egin ezta kontratu bidez uko egin ere
2. Erakunde editorialak
3. Artistak, interpretatzaileak edo jotzaileak, eta fonogramen eta ikus-entzunezko grabaketen produktoreak: produkzio-erakundeek soilik uko egin diezaiokeste konpentsazioari

Kopia pribatuak egiteko edo biltegitartzeko ekipo edo euskarri egoki bakoitzeko diru-kopuru bat ordaindu beharko da konpentsazio gisa. Ekipo eta euskarrien artean, adibide gisa, liburuak erreproduzitzeko ekipoak (ebook-ak), USB memoriak, memoria-txartelak, disko gogorrak, musika-erreproduzitzailak, telefono mugikorak, eta abar, aipatu ditzakegu.

Konpentsazio horren zordunak ekipo eta euskarri horien fabrikatzaileak dira nagusiki, eta, bigarrenik, ekipo horien banatzaileak, handizkariak eta txikizkariak.

Azaroaren 23ko 1398/2018 Errege Dekretuan araututa dago konpentsazioa, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2018-16903> eta konpentsaziorako eskubidea duen subjektuaren eta erreproduzitutako obra motaren mende dago:

Fonogramen eta gainerako soinu-euskarrien modalitatean:

SUBJEKTUAK	BANAKETA
Egileak	% 45
Artistak, interpretatzaileak edo jotzaileak	% 27,5
Produkzio-erakundeak	% 27,5

Bideogramen eta gainerako euskarri bisualen edo ikus-entzunezkoen modalitatean:

SUBJEKTUAK	BANAKETA
Egileak	1/3
Artistak, interpretatzaileak edo jotzaileak	1/3
Produkzio-erakundeak	1/3

Liburuen eta asimilatutako argitalpenen modalitatean:

SUBJEKTUAK	BANAKETA
Egileak	% 55
Argitaratze-erakundeak	% 45

III. Mailegu publikoagatiko konpentsazio-eskubidea. Honako hau baimentzen dizu eskubide honek: literatura-obra baten egilea edo eskubideen titularra zarenez, gobernuen aldetik ordainak jasotzea zure liburuak jendearentzat irisgarriak diren liburutegi eta antzeko erakundeei mailegatu izana konpentsatzeko, betiere denbora mugatu batez mailegatuz eta mailegua egiten dutenen aldetik zuzeneko edo zeharkako mozkin ekonomikorik gabe.

Uztailaren 18ko 624/2014 Errege Dekretuan arautzen da tarifa aplikagarria: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2014-8275>

Kudeaketa kolektiboko erakunde baten bidez soilik kudeatu daitekeen eskubide bat da.

IV. Prestakuntzara bideratutako eta ikerketa-helburuak dituzten erabilerengatiko konpentsazio-eskubidea. Honako honetarako gaitzen zaitu: **zure obrekin prestakuntzara eta ikerketara bideratutako helburuekin egingo den erabileragatiko ordain ekonomiko bat lortzera.** Nahitaezko kudeaketa kolektiboko eskubide bat da, eta kudeaketa-erakundeen bidez soilik egiten da konpentsazio honen diru-bilketa.

Jabetza Pribatuari buruzko Legearen 32.3 artikuluan arautzen da:

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1996-8930>

Ez dago tarifa aplikagarria adierazten duen araudi erregulatzailerik

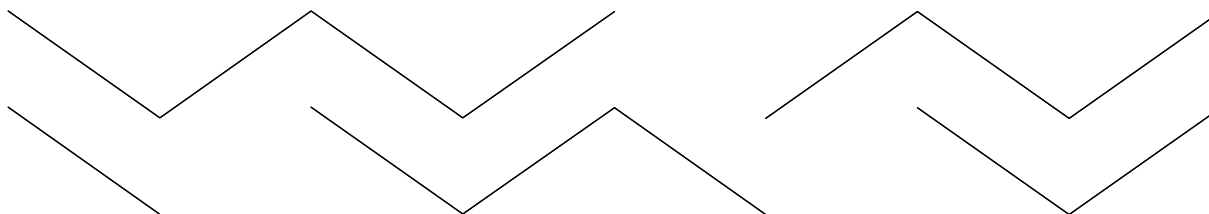

Garrantzitsua

Oraingoz, kudeaketa kolektiboko erakundeen bidez kudeatzen da, prentsa-hedabideen eta erakundeen arteko akordio bati jarraikiz.

V. Prentsa-erreseinengatiko ordain-eskubidea. Beste hedabide batzuetan jada argitaratutako albiste eta artikuluen, edo haien laburpenen edo nabarmendutako zatien sorta bat argitaratzea da prentsa-ikuskatze bat. Eskubide honek, kazetaritza-obra baten egile edo eskubideen titular zarenez, **ordain bat jasotzea baimentzen dizu zure obra prentsa-erreseinetan edo prentsa-aldizkarietan erabili izanagatik helburu komertzialekin egiten direnean.**

Oraindik ez da prentsa-albisteen erabilera komertzialarengatik aplikatu beharreko tarifa arautzen duen dekreturik edo araudirik; dena den, tarifa bat aplikatzen da, aldiz, komunikabideen ordezkartasuna duten kudeaketa-erakundeen aldetik (adi.: CEDRO) ordaina jasotzeko eduki-agregatzaileek albisteak erabili izanagatik, Jabetza Intelektualari buruzko Legearen 32.2 artikulua arabera.

1.2.2. Eskubide hurkoak Zer eskubide dute egileez bestelako pertsonak?

 Garrantzitsua

Obrarik ez badago, ez dago legez artista interpretatzailearen figurarik. Adimen Artifizial bidez sortutako materialak jabetza intelektualaren babesik ez duen bezala, material horren interpretazioa finkatzeak ere ez du **eskubide hurkorik sortuko** artista interpretatzaileentzat (artista musikalak, aktore-lanei lotutakoak, bikoizketakoak, eta abar, direla ere).

 Garrantzitsua

Adimen Artifizial bidez sortutako partitura edo gidoi batek ez du Jabetza Intelektualaren babesik izango eta haien interpretazioa finkatzeak ere ez du eskubide hurkorik sortuko artista interpretatzaileentzat, baina fonograma eta ikus-entzunezko produkzioa, aldiz, babestuta egongo dira eta produkzio-etxeek eskubide hurko batzuk izango dituzte.

Egileez bestelako pertsonari buruz ari garenean, honako hauen erreferentzia egiten ari gara: **artistak, interpretatzaileak edo jotzaileak; fonogramen eta bideogramen produktoreak; irratidifusioko erakundeak; argazki soilen egileak; produkzio jakin batzuen gaineko editore jakin batzuk eta jabari publiko argitaragabeko obrak.**

Pertsona horiek ere, nahiz eta obra baten egileak ez izan, babesarekin dute eta, horrenbestez, eskubide jakin batzuen titularrak dira. Adibidez, musika-sektorean egileentzako eskubideak disko bat osatzen duten konposizioak babesten dituztela aurkitzen dugu. Ekimenek jokatu eta konposizio horien erantzukizuna beren gain hartzen dutenak (etxe diskografiko bat musikariak berak –egileak edota interpretatzaileak– direla ere) fonograma horren gaineko eskubide hurkoak izango ditu.

1. **Sektore musikal, ikus-entzunezko eta eszenikoko artistak, interpretatzaileak edo jotzaileak** (hala nola musikariak, abeslariak, dantzariak edo aktoreak, eszena- edo orkestrazuzendariak).

Honako hauek aitortzen zaizkie:

- I. Eskubide moralak, hala nola interpretazioen gaineko bere izenaren **aitortza-eskubidea**, bere interpretazioaren **osotasun-eskubidea** eta, horrekin batera, bere antzezpenaren bikoizketa bere hizkuntza propiora espresuki baimentzea. Eskubide horiek **ukaezinak** dira eta ezin dira saldu, alokatu edo kontratu batean jaso.
- II. Honako ustiapen-eskubide hauek: beren interpretazioak finkatzeko eskubideak, eta beren interpretazioen, antzezpenen eta joaldien gain **erreproduzitzeko, banatzeko eta publikoki komunikatzeko eskubideak (plataforma digitalean eskueran jartzea barne)**. Erreproduzitzeko eta banatzeko eskubideak hirugarrenei laga edo transmititu ahal zaizkie.

2. **Fonogramen eta bideogramen produktoreak.** Obraren joaldiaren lehenengo finkapenaren erantzukizuna eta ekimena beren gain hartzen duten pertsona fisiko edo juridikoak dira. **Ustiapen-eskubideak**, aitortzen zaizkie, zehazki beren produkzio musikal eta ikus-entzunezkoen gaineko **erreproduzitzeko, banaketako eta komunikazio publikoko** eskubideak. Erreproduzitzeko eta banatzeko eskubideak hirugarrenei laga ahal zaizkie.

3. **Irrati-difusioko erakundeak** (irradi- eta telebista-kateak). **Ustiapen-eskubideak** aitortzen zaizkie: beren emankizunen eta emanaldien gaineko **erreprodukzioko, banaketa eta komunikazio publikoko** eskubideak. Telebista- eta irradi-programen zatiak zein programa horiek osorik erabiltzen badira aplikatuko dira eskubide hauek. Erreproduzitzeko eta banatzeko eskubideak hirugarrenei laga ahal zaizkie.
4. **Argazki soilen egileak**. Egin behar dugun lehenengo gauza **argazki-obra argazki soiletik bereiztea** da. Ikuspegia, enkoadratzea, kontrasteak eta argi-itzalak hautatzeko prozesu oso bati erantzuten dio argazki-obrak, eta, horrekin batera, errebelatzeko, ukituak egiteko eta muntaketa prestatzeko mota berezi bati ere erantzun ahal diezaioke. Argazki-obra baten egileak ez bezala, argazki soilen egileak ez dute argazki horien gaineko egiletasun-eskubiderik, baizik eta eskubide hurkoak. Zehazki, honako **ustiapen-eskubide** hauen titularrak dira: **erreprodukzioko, banaketako eta komunikazio publikoko** eskubidea.
5. **Produktzio jakin batzuen gaineko editorialak, eta jabari publikoko argitaragabeko obren gainekoak**¹. Jabari publikoan dagoen obra argitaragabe bat lege zabalitzen duenak obraren egileak izango lituzkeen ustiapen-eskubide berak ditu. Era berean, egiletasun-eskubideak babesten ez dituen obren argitaratzaileak dira **ustiapen-eskubideen** titularrak: argitalpen horien **erreprodukzioko, banaketako eta komunikazioko** eskubideak, betiere beren osaera tipografikoaren, aurkezpenaren eta gainerako ezaugarri editorialen arabera indibidualizatu badaitezke.
6. **Prentsa-argitalpenen eta albiste-agentzien editorialak beren prentsa-argitalpenen lineako erabilerei buruz**. Beren prentsa-argitalpenak erreproduzitzeko eskubide eskusiboa dute, edozein bitartekotan eta modutan, argitalpena osorik edo haren zati bat hartuta. **Komunikazio publikoko** eskubidea ere badute beren prentsa-argitalpenak linean erabiltzeko.

Gogoratu

Adibidez, Guggenheim Museoaren fatxadaren argazki bat egiten baduzu, zure argazki konkretu horren kopia debekatu dezakezu, baina ezin duzu debekatu beste pertsona batzuek fatxada beraren irudiak beren kontura hartu ditzatela.

¹ Publikoari ezagutarazi ez zaizkionak.

Zenbat irauten dute eskubide hurkoek?

Betierekoak dira **artista interpretatzaile eta jotzaileen aitortzako eta osotasuneko eskubide moralak**, artistaren bizi osoa irauten dute eta, artista hiltzen denean, eskubideen egikaritzapena haren oinordekoei edo zehazki horretarako hautatutako pertsonari egokituko zaio, denbora-mugarik gabe.

Artista interpretatzaile edo jotzaileei aitortzen zaizkien ustiapen-eskubideek 50 urteko iraupena dute, interpretazioaren edo joaldiaren hurrengo urtearen urtarrilaren 1etik zenbatzen hasita. Baina aldi horretan:

- A. Interpretazioaren grabaketa bat (fonogramaz bestelakoa) legalki argitaratzen bada edo publikoari komunikatzen bazaio, 50 urte iraungo dute ustiapen-eskubideek interpretazioaren hurrengo urtearen urtarrilaren 1etik zenbatzen hasita.
- B. Fonogramazko grabaketa bat legalki argitaratzen bada edo publikoari komunikatzen bazaio, 70 urteko epean amaituko dira ustiapen-eskubideak interpretazioaren hurrengo urtearen urtarrilaren 1etik zenbatzen hasita.

Fonogramen eta ikus-entzunezko grabaketen ustiapen-eskubideak grabaketa egin eta 50 urtera amaituko dira, hurrengo urteko urtarrilaren 1etik zenbatzen hasita. Baina fonograma aldi horretan legalki argitaratzen bada edo publikoari jakinarazten bazaio, eskubideek 70 urteko iraupena izango dute lehen argitalpen edo komunikazio horren egunaren hurrengo urtearen urtarrilaren 1etik zenbatzen hasita

Irrati-difusioko erakundeen ustiapen-eskubideek 50 urte irauten dute, lehen emankizunaren edo emanaldiaren egunaren hurrengo urtearen urtarrilaren 1etik zenbatuta.

Argazki soilen egileen ustiapen-eskubideek 25 urteko iraupena dute argazkia egiten duten egunaren hurrengo urteko urtarrilaren 1etik zenbatuta.

Produkzio jakin batzuen eta jabari publikoko obra argitaragabeen gaineko argitaletxeen ustiapen-eskubideek 25 urteko iraupena dute legezko dibulgazioaren edo obraren argitalpenaren hurrengo urtearen urtarrilaren 1etik zenbatuta.

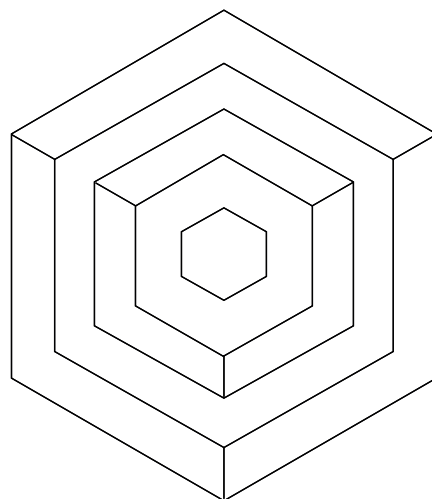
Argitaletxeek beren argitalpenen lineako erabilerekiko ustiapen-eskubideek 2 urte irauten dute, prentsa-argitalpenaren egunaren hurrengo urteko urtarrilaren 1etik zenbatuta.

Azkenik, **datu-base elektronikoen fabrikatzaileen sui generis eskubidea** datu-basearen fabrikazio-prozesua amaitzen denetik sortzen da eta prozesu hori amaitzen den egunaren hurrengo urteko urtarrilaren 1a iritsi eta handik 15 urtera amaitzen da.

Garrantzitsua

Datu-base elektronikoen fabrikatzaileei sui generis eskubideak deitutako eskubide berezi bat aitortzen zaie. Eskubide hau eman diezaieten, funtsezko inbertsio bat egiten dutela frogatu beharko dute fabrikatzaile horiek, maila kuantitatiboan (inbertsio ekonomikoa) zein kualitatiboan (giza baliabide eta baliabide materialen inbertsioa, eta fabrikazioko denborarena).

Bi gaitasun izango dituzte datu-baseen fabrikatzaile horiek:

- Datu-base baten eduki osoa edo edukiaren funtsezko zati bat beste euskarri batera ateratzeko edo erreproduzitzeko eskubidea.
- Basearen edukia osorik edo haren funtsezko zati bat berrerabiltzeko edo publikoaren eskueran jartzeko eskubidea, edo kopien banaketaren bidez saltzeko edo bere jabetzako beste transferentzia baten bidez, edo lineako transmisio baten bidez edo beste modu batzuetan.

Hirugarrenei laga ahal zaizkie sui generis eskubide hauek.

1.2.3. Zer beste eskubideren aurrean egon zaitezke?

Arte- eta kultura-esparruan ez dituzu egile-eskubideak soilik aurkituko, eta oso ohikoa da bestelako eskubide batzuk ere eraginpean geratzea eta, horrenbestez, kudeatu behar izatea.

1.2.3.1. Industria-jabetzako eskubideak (markak, diseinuak, patenteak). Pertsona fisiko edo juridiko batek dauzkan eta zeinu bereizgarri bat (marka eta izen komertziala), industria-diseinu bat edo asmakizun bat (patentea eta utilitate-modeloa) babesten duten eskubide eskusiboak dira.

Horrela, egiletasun-eskubideekin batera, beste aktibo ukiezin batzuk sortu ditzake zure proiektu artistikoak, industria-jabetzako eskubideek babestuta, egiletasun-eskubideekin erabat bateragarriak eta metagarriak direnak, esan bezala: proiektuaren izena, zure talde artistikoaren izena, artista gisa erabiltzen duzun marka pertsonala, filmen, telebista-programen, liburuen eta bideojokoen izenburua, animazioko pertsonaien formak, plataformen eta aplikazio digitalen diseinu bisualak, masako produkzio batera bideratutako obra plastikoen diseinuak, adibidez, normalean kultura-proiektu batean sortzen diren elementuak dira, eta erabileran eta ustiapenean eskusibotasuna izateko erregistratu daitezkeenak.

Gogoratu

Zure kultura-proiektuan hirugarrenenak diren marka erregistratuak erabili behar badituzu, haien baimen espresua lortu beharko da, marka horren inguruan egin daitekeen erabilera komertziala haiena baita modu eskusiboan. Gauza bera gertatzen da industria-diseinuekin (bereziki, animazioko pertsonaiak egon daitezke babestuta), eta produktu berriei edo fabrikazio-prozesuei buruzko patenteekin, guztiek ere baimen espresua behar baitute hirugarrenek erabili ahal izateko.

I. Markek eta izen komertzialek produktu eta zerbitzuen merkatuan enpresari baten produktu eta zerbitzuak haien lehiakideen antzeko beste batzuetatik bereiztea edo desberdintzea ahalbidetzen dituzten zeinuak babesten dituzte. Hitzek, irudiek, grafismoek, eta abar, osatu ditzakete.

II. Industria-diseinuek produktu baten kanpo-itxura eta itxura berritzailea babesten dute.

III. Bere asmakizuna babestea ahalbidetzen diote asmatzaile bati patenteek eta utilitate-modeloek. Gauza edo produktu berri bat zein prozedura berri bat izan daiteke asmakizun hori, edo jada badagoen produktu edo prozedura baten hobekuntza.

— **1.2.3.2. Irudi-eskubideak.** **Pertsona orok bere irudiari buruz** dituen eskubideak dira, eta **bere itxura fisikoa** babesteaz gain, bere **ahotsa, izena**, edo **identifikazio-ezaugarri propioa** ere (keinuak, imintzioak, ibilera...) babesten dituztenak, eta, hori horrela, pertsona horrek izango du **bere irudiaz egingo den erabilerara kontrolatzeko eta hari buruz erabakitze** **ahalmena**. Zehazki, pertsona baten irudia haren baimenik gabe hartzea, erreproduzitzea edo argitaratzea saihesteko ahalmena da.

Pertsona guztiek dute beren itxura fisikoaren edozein errepresentaziori edo identifikatzen dituen ezaugarri baten edozein erabilerari buruz erabakitze ahalmena. Horrenbestez, zure irudia hartzea, zabaltzea edo erabiltzea baimentzen duzun edo ez erabaki dezakezu eta, horrenbestez, zure irudi-eskubideak lagatzen ote dituzun.

Baina nola lortzen da pertsona baten irudia erabiltzeko baimena? Irudi-eskubidea kontratu- edo merkataritza-harremanetan jaso daiteke, eta pertsona batek bi bideren bitartez laga diezazkioke beste bati bere irudi-eskubideak:

Garrantzitsua

Irudi propioaren eskubide hori, gainera, **funtsezko eskubide** bat da, Espainiako Konstituzioaren 18. artikuluan jasotakoa. Eta eskubide preskribaezina da, hau da, titularra hiltzen denean, haren oinordekoek pertsona horren irudi-eskubidea egikaritu dezakete, haren memoria babesteko.

1. Irudi-eskubideak lagatzeko baimen bat: dokumentu idatzi bat da, eta haren bidez pertsona batek beste bati bere irudia erabiltzeko baimena ematen dio, eta dokumentuan zehaztu egin behar dira irudi-eskubideak erabiltzeko baldintzak, zein lagapen horren iraupen-epea. Ez da lan-loturarik sortzen, eta baimen soil bat besterik ez da eta doakoak izan ohi dira, ordaina egotea posible bada ere.

2. Irudi-eskubideak lagatzeko kontratu bat: **bi alderdik sinatutako itun idatzi bat da: irudi-eskubideen titularrak (lagatzailea) beste pertsona bati (lagapen-hartzailea** —pertsona fisiko bat edo enpresa bat izan daiteke) bere irudia erabiltzeko baimena ematen dio modu jakin batzuetan eta helburu jakin batzuekin. Dokumentu hau oso ohikoa da esparru profesionalen. Lagatzaileak bere eskubideen erabileraren truke kontraprestazio ekonomiko bat jasotzea da ohikoena. Baina doan ere izan daiteke.

Zure eskubideak laga behar badituzu, **zuk zein lagapen-hartzaileak sinatuta** egon behar duen lagapen-kontratuak **zure irudia erabiltzeko baldintza eta modu** guztiak jaso behar ditu, eta, horrekin batera, **akordioaren iraupena** eta horren trukean jasoko duzun **ordain ekonomikoaren zenbatekoa**.

Gogoratu

Adibidez, artisten edo interpretatzaileen eta produkzio-etxeen, museoen eta kultura-erakundeen arteko irudi-eskubideak lagatzeko akordioak daude. Artista interpretatzailea ez bazara ere, baina hitzaldi bat eman behar baduzu edo ekitaldi batean kulturaren profesional bezala agertu behar baduzu, horrelako lagapen-akordio bat sinatu beharko duzu.

Beste inori zure irudi propioa hartzeko emandako baimena edozein unetan ezeztatu daiteke. Hau da, baimena eman baduzu ere, iritziz aldatu dezakezu. Erabakiaren ezeztatzea egikaritzen den egunetik, ezin izango da zure irudia erabili, eta, hori horrela, irudiaren argitalpena kendu beharko da, salbu eta liburu batean edo editatutako beste material batean badago, oso zaila izango bailitzateke desagerraraztea. Horregatik, komeni da, halaber, zure irudi-eskubideak lagatzeko akordioak edo kontratuak **klausula bat edukitzea non erabakia ezeztatzeko zure eskubidea nola egikarituko duzun adieraziko duzun.**

Horregatik, oso garrantzitsua da baimena edo lagapena idazki bidez jasotzea, ezen une jakin batean sinatutako akordio horrek zure irudiaren erabilera legitimatzen baitu baimena ezeztatzen den unera arte. **Ezeztatzea egikaritzen baduzu, eragindako kalte-ordainak ordaindu beharko dituzu, arrazoizko eta zapuztutako espektatibak barnean hartuta.** Adibidez, emakumezko aktore oso ezagun eta jarraitzaile asko dituen batek bere irudi-eskubideak enpresa bati lagatzen badizkio bere produktua sustatzeko eta aktore horrek bere baimena ezeztatzea erabakitzen badu, kalteak ordaindu beharko dizkio enpresa horri kontuan izanda arrazoizkoena eta probableena produktuaren salmentak gehitzea izango litzatekeela aktore hain famatu hori produktuaren irudia zelako, eta, hori horrela, aktorearen baimena ezeztatzea galera ekonomikoa da enpresarentzat, eta aurreikusitakoa baino gutxiago salduko du ziur asko.

Horrenbestez, **beste batzuen irudia erabili behar baduzu,** aldeztu aurretik horretarako beharrezkoak diren baimenak lortu behar dituzu, eta haien irudi-eskubidea zuri baimentzea edo lagatzea lortu. Lagapeneko adibide oso ohiko bat publizitate- eta promozio-helburuetarako egiten dena da, hala nola filmen protagonista diren aktoreen, interpretatzaileen, koreografoen, zuzendarien, modeloen edo dokumental edo elkarrizketetan parte hartzen duten pertsona anonimoen irudiak.

Bestalde, **zure irudia erabili behar badute,** zuk, beste edozein pertsonak bezala, irudia hartzea, erabiltzea edo zabaltzea baimentzen duzun edo ez erabaki dezakezu.

Badaude **irudi-eskubideak egikaritzeko salbuespenak**, eta haien arabera ez da beharrezkoa izango baimenik jasotzea. Irudi-eskubide hauen eta beste funtsezko eskubideen artean –hala nola adierazpeneko eta informazioko askatasuna– egon beharreko orekan oinarritzen dira. Horrela, honako hauek egiteko aukera izango zenuke:

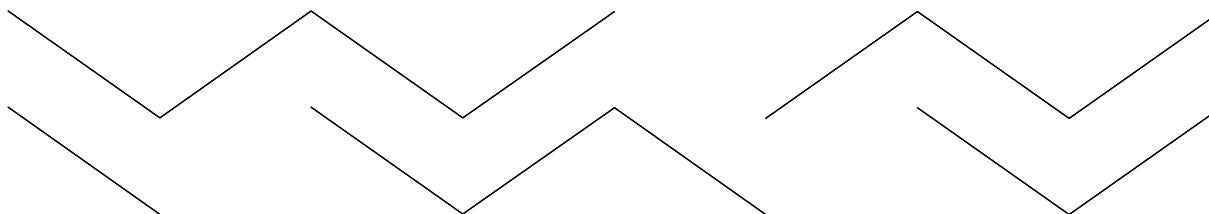
1. Kargu publikoak dituzten edo pertsonaia publikoen irudia grabatzea eta argitaratzea, betiere jendeari zabalik dagoen leku batean hartu badituzu.
2. Pertsona baten irudia erabiltzea gaur egungo gertaerei buruz informatzeko, betiere irudia elementu osagarri bat bada. Adibidez, izan den manifestazio jendetsu bati buruzko artikulu bat idazten baduzu eta albiste hori kale-agerraldi horretan hartu duzun argazki batekin ilustratu nahi baduzu, nahiz eta argazkian pertsona askoren aurpegiak agertuko diren, irudiaren helburu nagusia bertan bildutako pertsonen kopurua erakustea da, eta, hori horrela, haiei guztiei baimena eskatu gabe argitaratu dezakezu.

Garrantzitsua

Beste pertsona batzuek hartutako irudiak erabili nahi badituzu, jabetza intelektualeko eskubideak argazki horien egilearen edo titularren esku daude, eta horrek ahalbidetzen die haien erabilera baimentzea edo ez baimentzea. Hau da, adibidez, dantzari batek bere irudia lagatzen badizu irudiarekin zure obrak zabaltu ditzazun, horrek ez du esan nahi beste pertsona batek egin duen dantzari horren argazkia erabili dezakezunik, eta, aitzitik, kasu horretan egilearen baimena lortu beharko duzu.

Zure eskueran dituzu irudi-eskubidea baimentzeko eredu bat eta eskubide hori lagatzeko kontratu-eredu bat **Eusko Jaurlaritzaren Kultura Sustatzeko Zuzendaritzaren** web-orrian.

Tributazio-arloan

Zure irudi-eskubideak laga badituzu, kontuan izan behar duzu nola dagoen lagapen horren lagapen horren truke.

Horrela, zerga-arlotik begiratuta, jarduera ekonomikoko errendimendu bat da ordain hori zuretzat, PFEZaren mendekoa. Foru-araudian, irudi-eskubideen lagapen hauek ez dira kapital higigarriko errendimendutzat hartzen.

Salbuespen gisa, **lan-errendimendu bat** izan daiteke lagapena **lan-harreman baten esparruan** gertatzen bada. Foru-araudiak ez du argi esaten, baina lan-esparruaren barruan ba ote dagoen interpretatu daiteke.

Irudi-eskubidearen lagapenarengatik ordain espezifiko bat ituntzen bada, bestelako zerbitzu batzuen prestazioetatik eratorritako ordainetatik edo bestelako eskubide batzuen lagapenetik eratorritako ordainetatik bereizia, hala nola jabetza intelektualeko eskubideen kasuan, kontuan izan behar duzu ordain horiek fakturazio bereizia behar dutela (faktura berean barne hartu daitezke, baina bereiz).

Irudi-eskubideen lagapenak **% 24ko atxikipena** darama betiere **PFEZean**.

Ezein kasutan ere ez dago BEZetik salbuetsita, eta ez du tasa murriztuen onurarik. **BEZean**, irudi-eskubideak **% 21ean** zergapetzen dira, salbu eta % 10a aplikatu badaiteke "pertsona fisikoak diren interpretatzaileek, artistek, zuzendariak eta teknikariek emandako zerbitzuak direlako, ikuskizun-aretoetan erakutsi ahal diren film zinematografikoen produktoreei, eta antzerki- eta musika-obren antolatzaileei".

1.3. Nola babestu dezakezu zure obra?

Gaur egun, egile, artista interpretatzaile eta jotzaile gisa (baita erakunde publiko eta pribatu gisa ere), hainbat administrazio-izapide erabili ditzakezu zure obraren gaineko titularra zarela frogatzeko helburuarekin. Honako aukera hauek daude:

Gogoratu

Adibidez, abesti batean zuk zati instrumentala sortu baduzu baina hitzak oso-osorik Adimen Artifizialak sortu baditu, zati instrumentala soilik izango da babesgarria. Hau da, giza egiletasuna duten obraren alderdiak soilik izango dira babesgarriak modu independentean.

JIE Jabetza Intelektualeko Erregistroa. Dena den, **ez da beharrezkoa zure obra erregistroan inskribatzea** obraren gaineko **egiletasun-eskubideen titularra izan zaitezen**. Jabetza Intelektualeko Erregistroan inskribatzea tresna gomendagarria da edozein motatako sorkuntza literario, artistiko edo zientifiko originaletarako, eta produkzio musikal eta ikus-entzunezkoetarako, edozein bitarteko edo euskarriren bidez adierazitakoak, ukigarria edo ukiezina dela ere.

Zergatik? Zure obra edo prestazioa data jakin batean inskribatu izanaren froga lortzea ahalbidetzen dizulako, Administrazio Publikoak emandako ziurtagiri edo titulu baten bidez. Obraren zatiren bat sortzeko Adimen Artifiziala erabiltzen baduzu, jabetza intelektualak **ez du zati hori babestuko**. Horrek esan nahi du obrara iritsi daitekeen edozeinek zati artifizial hori erabili ahalko lukeela obra propio batean sartzeko zuri baimenik zertan eskatu gabe edo horren trukean zertan ezer ordaindu gabe. **Jabetza Intelektualeko Erregistroan egileak sortu duen obraren zatia soilik inskribatu daiteke eta ez Adimen Artifizialak sortutako zatia.**

Material horren gain eragingo duten erabilera-murrizketa bakarrak **Adimen Artifizial sortzaileko aplikazioen termino eta baldintzetan** agertzen direnak izango dira. Gogoratu termino eta baldintza horiek irakurtzeko eta ulertzeko garrantzia ezein erabaki hartu aurretik. Eredu gehienek murrizketak ezartzen dituzte sortzen dituen edukien erabilerarako, batez ere

doako bertsioa erabiltzen bada. Gainera, kontuan hartu behar duzu zer motatako lagapena ematen diezun enpresa teknologikoei aplikazio horietan itzultzen dituzun materialen gain.

Garrantzitsua

Teknologia hau erabili aurretik **Adimen Artifizial sortzailearen erabileraren inguruko kontsiderazioak eta ondorioak** kontuan hartu ditzazula gomendatzen dizugu, haren ingurumen-inpaktua eta haren entrenamenduan gertatu daitekeen jabetza-eskubideen urraketa posiblea barne. Badira kalitate-zigilu batzuk ziurtatzen dutenak ereduak **zuzen entrenatuak izan direla**, betiere haien obrak sistema garatzeko erabili diren **sortzaile edo titularren baimen espresuan oinarrituta egonik**, baita titularrek hori eskatzen badute ere, haiei konpentsazio bat emanaz lizentzia baten ordainketaren bidez.

Adibidez, gidoilaria bazara eta testuko Adimen Artifizialeko eredu bat erabiltzen ari bazara film baten gidoia fintzeko, beharbada ikus-entzunezko produkzio-etxearekin sinatuko zenuen konfidentzialtasun-klausularen bat bete gabe uzten ariko zara.

Zure gidoia Adimen Artifizialeko sistema hori entrenatzeko eta hark beste erabiltzaile bati zure obrari jarraikiz erantzun bat eman diezaion erabili ahalko da.

Adimen Artifizialari buruzko Europako Erregelamenduak (eta jardunbide egokien kodeak edo etorkizuneko Europako erregelamentazioak noiz onartuko diren zain) **materialaren zein zati Adimen Artifizial bidez sortua izan den adieraztera behartzen du** eta, horrekin batera, Adimen Artifizial sortzaileko sistemen hornitzaileak **jendearen eskueran jartzera beren sistemak entrenatzeko erabili den edukiaren behar beste xehatutako laburpen bat**. Enpresa-sekretuen babesa kontuan hartzen bada ere, laburpen horrek zehatza izan behar du, egileek eta titularrek beren eskubideak egikaritu ditzaten.

Garrantzitsua

Bezero batek edozein motatako obra bat agintzen badizu, ohikoena da bezero horrek zuri hirugarrenen aldetik egindako edozein erreklamaziotik salbuesten duen originaltasun-berme bat eskatzea. Gomendagarria da **obraren inskripzio-ziurtagiria lortzea sormen-adierazpenarekin batera, obran Adimen Artifizialen batek parte hartu ote duen eta zein neurritan egin duen adierazita**. Era berean, hala nahi izanez gero, kontratuan exijitu dezakezu bermatu diezazula **ez duela zure obra Adimen Artifizial sortzaileko ezein sistema propio edo hirugarren zatietako sistema elikatzeko erabiliko**.

Adimen Artifizialeko eredua entrenatzeko erabili ziren datuen bildumak edo multzoak, iturburuak, eta abar, zerrendatu behar dituzte laburpen horiek.

Jabetza Intelektualaren Erregistroan Lehen Inskripzioa egiteko eskaera Eusko Jaurlaritzan:

<https://www.euskadi.eus/propiedad-intelectual/web01-a2kulond/es/>

eta Kultura Ministerioan:

<https://sede.gob.es>

┌ **Gordailu digitalak.** Gordailu digitalak dira Jabetza Intelektualaren Erregistroaren beste alternatiba bat, obraren edo prestazio artistikoaren gordailutzea egun jakin batean ziurtatzea ahalbidetzen dutenak. **Safe Creative**, da erabiliena, edozein motatako obrak inskribatzeko erregistro pribatua, Internet bidez egiten dena, baina badira beste gordailu digital batzuk, hala nola **Coloriuris**.

Informazio gehiago:

<https://www.safecreative.org/>

<https://www.coloriuris.net/>

Erregistro horietako batzuek **sormenezko erantzukizunpeko adierazpena**, egiteko aukera eskaintzen dute, eta horrek gardentasuna ematen dio inskribatzen den materialarekin batera aurkeztutako informazioari. Egiletasuna eta material horren sorkuntzan Adimen Artifizialak duen parte-hartze maila identifikatzea ahalbidetzen du adierazpen horrek. Gai hori oso garrantzitsua da, Europako Erregelamenduarentzat nahitaezkoa baita artifizialki sortutako material guztia etiketatzea. Ildo horretan, hirugarrenei ere ezartzen die betebeharrak, bereziki erabiltzaileei, Adimen Artifizialeko sistemen bidez manipulaturako eduki artistikoa sortzen edo zabaltzen dutenean.

┌ **Industria Jabetzeko Erregistroek** zure **markak, diseinuak eta patenteak**, babesteko balio dute, eta, zehazki, Estatu osorako babesa lortu nahi baduzu, **OEPM Patente eta Marken Espainiako Bulegora** jo behar duzu (Europako erregistroetarako edo nazioartekoetarako, erakunde publiko desberdinetan egiten dira tramiteak). Industria-jabetzako eskubideak ezin hobeto sartzen dira kultura-esparruan, balio ekonomikoa duten aktiboak direlako, proiektu sortzaileari buruzko eskusibotasuna zabaltzea ahalbidetzen dutelako eta lan artistikoaren hainbeste desiraturako profesionalizazioan laguntzen dutelako. Aldea zera da, eskubide horiek **erregistro-tramite bat eskatzen dutela existitzeko**; erregistroa eskubidearen osagarri da; ez badituzu zure marka, diseinua edo patentea inskribatzen, ezin izango dituzu babestu.

Adimen Artifizial bidez sortutako material jabetza intelektualaren bitartez ezin babestu daitekeen bezala, Industria Jabetzaren Erregistroak ez du patenterik emango Adimen Artifizialeko sistema baten izenean. Patente bat edo utilitate-eredu bat enpresa baten izenean eskatu daiteke, baina eskaerak pertsona asmatzailearen edo asmatzaileen izena eduki behar du, eta, kasuan-kasuan, adierazpen bat aurkeztu non adieraziko den patentea edo utilitate-eredua eskatzeko eskubidea nola eskuratu den.

Gehiago jakin nahi baduzu marken eta industria-diseinuen erregistroei buruz, hemen duzu informazio guztia:

<https://www.oepm.es/es/>

1.4. Ustiapen-eskubideen lagapenari aplikagarria zaion Jabetza Intelektualari buruzko Legearen erregulazioa

Lagapenaren iraupena kontratu motaren arabera:

- Edizio-kontratuan: 10 urte lagapena egin denetik ordaina soil-soilik oroharreko zenbatekoan itundu bada. Eta, edozein kasutan ere, egileak erakunde argitaratzailea obraren erreprodukzioa egiteko moduan jartzen duenetik 15 urtera.
- Obra bat ikus-entzuneko bitartekora egokitzeko kontratua: 15 urte obra eskueran jartzen denetik.
- Antzerki-antzezpeneko eta musika-joaldiko eskusibotasunezko kontratua: 5 urte gehienez.

Zure sorkuntzen eta joaldien eta interpretazioen gain zer eskubide dituzun, eta eskubide horien iraupena ezartzeaz gain, **zure ustiapen-eskubideak lagatzen badituzu aplikagarriak diren formak eta baldintzak** arautzen ditu Jabetza Intelektualari buruzko Legeak. Zure ustiapen-eskubideak eskuratu nahi dituzten enpresa, produkzio-etxe, argitaletxe eta erakunde publiko eta pribatuek aplikatu behar dituzte baldintza horiek. Eskubideen lagapen hori idatzia izan liteke, akordio formal edo kontratuen, plataformei aplikagarriak zaizkien lizentzien eta bitarteko banaketa-etxeen bidez egiten bada, edo baita lehiaketa publikoen bidez ere. Ahoz egiten den lagapena ere baliozkoa da. Haatik, aukerarik onena da zure ustiapen-eskubideei eta haien lagapenari buruz lortzen duzuen edozein akordio **betiere idazki bidez formalizatu dezazuela**. Eta zure eskubideak laga dizkiozun pertsonak ezezkoa ematen badio lagapen hori idazki bidez jasotzeari, kontratua suntsiarazi ahalko duzu.

Honako hauek dira zure ustiapen-eskubideen lagapena dakarren **akordio idatzi orok jaso beharreko baldintzak**:

- Lagatzen diren **eskubideen mota** adierazi behar du (proiektu bakoitzaren helburuaren arabera): ustiapen-eskubide jakin bat, hainbat eskubide edo ustiapen-eskubide guztiak laga daitezke.
- **Lurralde-esparrua** aipatu behar da: lurralde konkretu batean, toki-esparruan, nazio osorako, Europa osorako edo arlo globalean gauzatuko da lagapena.
- **Lagapenaren iraupena** adieraziko da: hilabete batzuetako, urtebeteko edo hainbat urtetako baliotasuna izan dezake, eta eskubidearen bizitza osoan indarrean egon.

Eskubideak **modu eskusiboa edo ez-eskusiboa** izango duen ituntzea ere exijitzen du Jabetza Intelektualari buruzko Legeak:

- **Eskusiboa**, bada, ustiapen-eskubideak alde batera uzten dituzu beste alderdi kontratatzailearen (lagapen-hartzailea) mesedetan, eta zure obra propioa ustiatzeko aukeratik kanpo uzten zaitu egilea zu bazara ere. Lagapen-hartzaileak, era berean, hirugarrenei laga ahalko dizkio eskubide horiek, salbu eta kontrakoa ituntzen baduzue. Kasu horretan, zure eskubideak modu eskusiboan laga dizkiozun pertsonak beharrezkoak diren bitarteko guztiak jarri beharko ditu zure obra benetan ustiatu dadin.

- **Ez-esklusiboa**, bada, hainbat pertsonak ustiatu dezakete obra. Hau da, lagapen-hartzaileak zure sorkuntzak ustiatu ahalko ditu, baina zuk zein eskubideak lagatzen dizkiezun beste hirugarren batzuk ere egin ahalko duzue, guztiek batera.
- Hirugarren aukera bat beste alderdi kontratatzailearen mesedetan egindako **lagapen eskusiboa** da, baina **ez-baztertzailea** egilearentzat, eta, hori horrela, zuk soilik ere erabili ahalko dituzu zure sorkuntzak erabilera jakin batzuetarako (adibidez, eskubide guztiak modu eskusiboan lagatzen dituzu, baina egilea zu zaren lanen zatiak argitaratu ditzakezu zure webgunean edo portfolian, promozio gisa).

┌ Azkenik, eskubideak lagatzeko **prezioa** ezarri behar da, eta, horrekin batera, eskubide horien truke jasoko den ordaina, normalean lagapen-hartzaileak zure obra ustiatzean lortutako mozkinen ehuneko bat izango dena. Salbuespen gisa, kasu jakin batzuetan, zenbateko finko bat izango da itundu daitekeen prezioa (oroharreko prezioan egindako ordaina deitzen dio Jabetza Intelektualari buruzko Legeak):

- Zailtasunak daudenean ustiapenarekin lortutako diru-sarrerak zehazteko.
- Lagapen-hartzailearen jardura nagusia obraren ustiapena ez denean. Adibidez, taberna baten jabeak musika jarri nahi du bere lokalean eta horretarako obra hori ustiatzeko baimena lortu behar du. Ordainduko duen prezioa zenbateko jakin bat izango da, tabernaren helburua ez baita obra ustiatzea, eta, aldiz, ustiapen hori osagarria da. Ez luke zentzurik izango kutxaren ehuneko jakin bat ezartzea prezio gisa.
- Eskubideak laga diren obra, beste obra batzuekin batera erabilita, integratzen den sorkuntzaren funtsezko elementua ez denean.
- Honako hauen literatura-obra baten lehenengo edizioaren edo edizio bakarraren aurrean gaudenean: hiztegiak, antologiak eta entziklopediak; hitzaurreak, oharak, sarrerak eta aurkezpenak; obra zientifikoak; obra baten ilustrazio-lanak; itzulpenak; edizio popularrak prezio murriztutan.

Lagapena **doakoa** izatea ere adostu daiteke.

Zer gertatzen da zure lagapen-akordioaren xehetasunak zehazten ez badituzu?

Eskubideak lagatzeko akordioak ez baditu nahitaezko baldintzetako bat edo batzuk jasotzen, honako hauekin ordeztu Jabetza Intelektualari buruzko Legeak:

- **Lagapeneko eskubide motari**, buruzko klausula barnean hartzen ez bada, merkataritza-harremanaren, enkarguaren edo zerbitzu-prestazioaren berezko helburuaren arabera beharrezkoak diren eskubideak lagako dira soilik.
- **Lurralde-esparrua**, barnean hartzen ez bada, lagapen-akordioa egiten den Estatuko lurraldean soilik lagako dira eskubideak.
- **Iraupeneko**, klausula barnean hartzen ez bada, 5 urteko aldirako transmititzen dira eskubideak.
- **Esklusiboa edo ez-esklusiboa izatea**, finkatzen duen baldintza barnean hartzen ez bada, lagapena ez da eskusiboa izango.

Zer gertatzen da hasieran itundu zenuen ordain finkoa azkenean oso txikia bada lagapen-hartzailearen mozkinekin alderatuta?

Zure eskubideen lagapenagatik adostu zenuen zenbateko finkoa zure sorkuntza ustiatzeko eskubideak eskuratu zituenak lortzen dituen mozkinekin alderatuta zuzena ez dela uste baduzu, edo nahikoa ez dela, lagapen-kontratua berrikustea eskatu ahalko duzu. **Bidezkoa ez den ordainagatik berrikuspen-ekintza** da hau.

Garrantzitsua

Ekintza hau ezin da egin ordaintzeko itundutako modua royaltyen ehuneko bat bada.

Kontratua berrikustea eskatzen baduzu eta ezinezkoa bada akordio batera iristea, demanda bat jarri ahalko duzu, eta epaileak finkatuko du ordain egoki eta bidezkoa, dagokion kasu konkretuaren zirkunstantzien arabera.

Lagapen-egunaren ondorego 10 urteko epearen barruan eskatu ahalko duzu berrikuspena, salbu eta beste zerbait itundu baduzu, edo ordaina berrikusteko prozedura konkretu bat aurreikusten duen hitzarmen kolektibo bat edo sektore-akordio bat badago.

Zer gertatzen da zure eskubideak eskusiban laga badituzu eta lagapen-hartzailea ez bada zure obra ustiatzen ari?

Zure ustiapen-eskubideak modu eskusiboan laga badituzu, kontratu hori suntsiaraztea erabaki dezakezu ez badira zure obra ustiatzen ari. **Ezeztatze-ekintza** da hau. Kontratua suntsiaraztea aukeratu dezakezu, baina alternatiba gisa kontratuaren eskusibotasuna amaitu dezakezu halaber, eta, hori horrela, zure obrak ustiatu ahalko dituzu.

Adibide bat izango litzateke obra-sorta baten gaineko zure egiletasun-eskubideak modu eskusiboan argitaletxe bati laga izana, eta argitaletxe horrek obra horiek ustiatzeko inolako ahaleginik ez egin izana. Lagapen eskusibo batek obra horiek zure kontura merkaturatzeko posibilitatetik baztertzen zaituenez, impasse egoera baten geratuko lirateke.

Ezin izango da ezeztatze-eskubide hori egikaritu ustiapen-falta hori zuzendu daitezkeela espero daitekeen zirkunstantzien ondorio dela suposatu badaiteke.

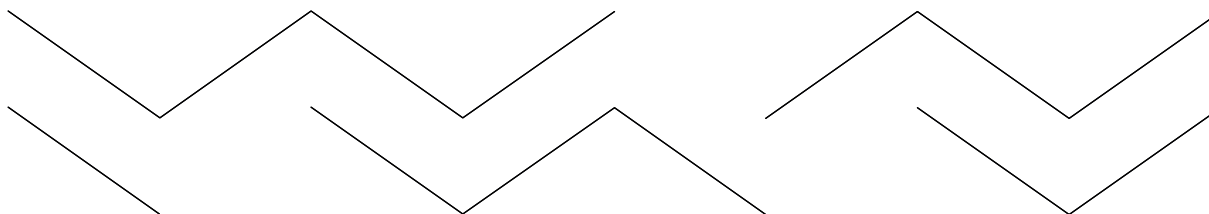
Oro har, lagapena izan denetik 5 urte igarotzen direnean egikaritu ahalko da eskubide hau, betiere beste ezer itundu ez bada, edo eskubide honen egikaritzapena arautzen duen hitzarmen kolektibo edo sektore-akordio bat badago.

Garrantzitsua

Ekintza honen egikaritzapen-eremutik kanpo daude obra kolektiboak, kolaborazioko obrak eta ordenagailu-programak.

Ahozko akordio bat, idatzizkoa ez dena, dagoenean ere egikaritu daiteke ezeztatze-eskubidea, akordio horren arabera ustiapen-eskubideak hirugarren bati lagatzen dizkiozunean. Kasu horretan, edozein unetan egikaritu daiteke, eta horren ondorioa zera da, laga dituzun eskubideak berriz ere zure esku egongo direla.

1.5. Ustiapen-eskubideak lagatzeko ohiko bideak

Obra baten edo hainbaten ustiapen-eskubideez hitz egiten denean, obra baten edo hainbaten egileak (lagatzailea) hirugarren bati (lagapen-hartzailea) sorkuntza horien gaineko ustiapen-eskubideen sorta espezifiko eta jakin bat transferitzeko baliatzen duen legezko akordioaren erreferentzia egiten ari gara. Normalean, merkataritza-helburu bat lortu nahi du ustiapen-eskubideen lagapen honek.

Postalen enpresa bati egin dion ilustrazio baten gaineko erreprodukzioko eta banaketako ustiapen-eskubideen lagapena izango litzateke. Horrela, enpresak zure ilustrazioa erabili ahalko du bere postaletan, saltzeko (kontratu baten bidez elkarrekin adostutako denborarako, prezioarekin eta baldintzekin).

Eskubide-lagapena egiteko hainbat bide daude. Bakoitzak bere berezitasunak ditu eta modu batean baino gehiagotan hartzen dituzte eraginpean egiletasun-eskubideak. Honako hauek aurkitu ditzakezu bideen artean:

1.5.1. Kontratazioa profesional autonomo gisa. Partikularren, enpresen edo erakunde enkarguak. Suposizio honetan, gizabanako partikular batek, enpresa batek edo erakunde batek, publikoa edo pribatua dela ere, obra bat edo hainbat sortzea eskatu dizula da abiapuntuko premisa. Nahiko ohikoa da kultura-sektorean **profesional edo enpresari autonomo independente gisa lan egitea, eta hirugarrenekin lan-loturarik ez izatea.**

Egoera hauetan, jakin behar duzun lehenengo gauza **enkarguek betiere hedadura espezifiko bat dutela** da, eta zer esan nahi du horrek? Horrek esan nahi du zure lana betiere beste zatiarekin adostu dituzun kultura-sorkuntzak entregatzera mugatu behar dela beti, obra horiek egiteko aurrekontuan jaso duzun prezioaren ordainketaren truke.

Eskubideen lagapenari dagokionez, **ezinbestekoa da zuk jakin dezazula enkargu honek ez dakarrela ustiapen-eskubideen lagapen automatikoa**, obra agindu zizunak obra hori lehen une batean zurekin adostu zuen helburu edo xedearen arabera soilik erabili baitezake. **Ezein kasutan ez da suposatuko enkargua egiten duenak ustiapen-eskubideak modu automatikoan eskuratzen dituela (erreprodukzioa, banaketa).** Sorkuntza agindu dizun alderdiak agindutako obra ustiatzeko eskubidea izan dezan beharrezkoa da **zuk eskubideak espresuki lagatzea.**

Adibidez, enpresa batek obra artistiko bat agintzen badizu bere bulegoetan erakusteko:

- Lehenik, kontuan izan beharko duzu enkargua betiere obra horretarako egindako aurrekontuan jasotako prezioaren truke entregatzen duzun unean egin dela.
- Bigarrenik, bulegoak dekoratzeko soilik erabili ahalko du enpresak agindu zenion obra, horixe baita enkarguaren helburua. Enpresak ez du ezein kasutan ere zure obra publizitate-helburuekin, merkataritza-helburuekin eta hasieran adostu ez zen beste edozein helbururekin erabiltzeko eskubidea. Horretarako, obra horren ustiapen-eskubideak laga beharko dizkiozu aldeztu aurretik.

Kasu horretan, ezinbestekoa da enkargu bat hasi aurretik betiere bi zeregin betetzen dituzula ziurtatzea.

- 1 Aurrekontu bat kalkulatzeko eta aurkeztea
- 2 Eskubideak lagatzeko kontratu espezifiko bat egitea

Aurrekontu bat kalkulatzeko eta aurkeztea

Aurrekontu bat egitea funtsezkoa da sortzaile gisa duzun lanean. Lehenik, zure proiektuaren kostuei buruz argia izaten laguntzen duelako, profesionaltasuna erakusten duelako eta gaizki-ulertu posibleak saihesten dituelako. Horrela, bezeroak eskatzen duen proiektua zuk daukazun baliabideekin eta denborarekin bideragarria ote den ebaluatzen da. Bestalde, negoziazioa errazten du, eta hori bezain garrantzitsua: **zure lana eta zure denbora behar bezala balioetsiko dela ziurtatzen du aurrekontu batek.**

Aurrekontu bat kalkulatzeko denean, ez dira materiala eta sormen-laneko orduak soilik kontuan hartu behar, eta horrekin batera zure obra ustiatzeko baldintzak eta emango zaizkion erabilerak ere kontuan hartu beharrekoak dira.

Horregatik, aurrekontu bat bidali aurretik, **egin behar duzun proiektu artistikoaren xehetasun guztiak jakin behar dituzu, xehetasun horiek proiektuan jasota egon behar baitute.** Era berean, aurkezten duzun aurrekontuak argia eta osoa izan behar du, eta xehetasunez eta banakatuta jaso behar du zer hartzen den barnean eta zer baztertzen den.

Zure aurrekontuan honako puntu hauek barne hartu ditzazula gomendatzen dizugu:

1. **Lagatzen dituzun eskubideak eta lagapenaren hedadura.** Egokia da eskubide-lagapenaren funtsezko eskubidea aurrekontuan bertan islatuta egotea. Horrela, idazki bidez jasota geratuko da zer hartzen den barnean eta zer baztertzen den.

Edozein kasutan ere, aurrekontuaren atal honetan honelako makulu bat sartu dezazula gomendatzen dizugu: "aurrekontu honi erantsitako kontratu espezifiko bidez adostuko da egiletasun-eskubideen lagapena."

2. **Kobratzeko baldintzak.** Baldintzak adierazi behar dira, hala nola epeak, ordainketa-egunak, ordaintzeko modua (dena amaieran, % bat hasieran eta gainerakoa amaieran, zenbateko bat X egunean behin, eta abar), baita ordaintzeko bitartekoak ere (transferentzia, eskutan, Bizum, PayPal, eta abar),
3. **Zirriborro-berrikuspenak.** Aurrekontuan barne hartzen diren zirriborro-berrikuspenen kopurua gehitzea gomendatzen dugu, kopuru horretatik aurrera estra bat kobratuko litzatekeelarik (estraren prezioarekin batera). Bestela, aurrekontuan hasiera batean aurreikusitakoak baino ordu gehiago lan egitea gertatu dakizuke zirriborroak berrikusiz bezeroa lanarekin ados geratzen den arte.
4. **Aurrekontuaren baliozkotasuna.** Aurrekontuaren baliozkotasunaren iraunaldia adierazi behar duzu. Adibidez, hilabete bat bidaltzen duzunik.
5. **Kostu gehigarriak.** Gomendagarria da, halaber, aurrekontu nagusian estalita edo aurreikusita ez dauden kostuak bereiz ordaindu behar direla jasota uztea.
6. **Lizentziak eta baimenak.** Garrantzitsua da proiektuak lizentzia edo baimen berezi bat behar ote duen egiaztatu dezazula. Eta hala bada, nork lortuko dituen eta nork ordainduko dituen azaltzen duen informazioa txertatzea.
7. **Proiektua bertan behera uztea.** Aurrekontuan proiektua bertan behera uzteagatik kargu posible bat izan daitekeela adieraztea gomendatzen dugu. Horrela, enkarguan jada inbertitutako kostuak, denbora eta materiala estaliko dituzu.

Eskubideak lagatzeko kontratu espezifiko bat egitea

Enkargu edo lan bat egiten duzun bakoitzean, oso gomendagarria da artistaren eta bezeroaren arteko lan-harremana arautuko duten termino eta baldintzak jasotzen dituen kontratu bat sinatu dezazula. Aipatu dugunez, enkargu bat egiteak ez du esan nahi agindutako obraren gaineko zure ustiapen-eskubideak automatikoki lagatzen direnik. Espresuki jasota egon behar du, eta oso gomendagarria da idazki bidez ere egotea, obra horren gaineko ustiapen-eskubide batzuk zinez lagatzen dituzula. Horretarako, eskubideak lagatzeko kontratu bat egitea gomendatzen dugu, aurrekontuari erantsita.

Honako puntu hauek argi eta garbi barnean hartu behar ditu kontratu honek:

- 1. Lagapena eskusiboa izango den edo ez.** Hau da, obraren eskubideak enpresa/partikular horri denboraldi batez soilik lagatzen ari zaren erabaki behar duzu edo, aitzitik, obra beraren gaineko eskubide berak beste enpresa, erakunde edo pertsona batzuei laga ahal diezazkiezun.

Gomendagarria da, lagapena modu eskusiboan egiten baduzu ere, lagapen hori ez dela "baztertzaila egilearentzat" gehitu dezazula. Horrela zure orri pertsonalean, webgunean edo portfolioan barne hartu ahalko duzu zure obra, artista-dosier gisa egindako beste lan batzuekin batera.

- 2. Lurralde-esparrua.** Lagapenak baliotasuna izango duen kokapen geografikoa (tokikoa, autonomikoa, nazionala, nazioartekoa) zehaztu beharko duzu.
- 3. Iraupena.** Gomendagarria da ustiapen-eskubideak lagako dituzun denboraldia definitzea. Data espezifiko bat izan daiteke, obra sortu ondorengo denboraldi jakin bat (urtebete), edo adostutako helburu edo mugarri batzuk betetzen diren arte (adibidez, ekitaldi bat edo publizitate-kanpaina bat amaitzen den arte).
- 4. Lagapena doan edo kostubidez gertatzen ote den** (hau da, prezio baten truke). Zentzu horretan, eta aurrekontua badugu ere, itundutako zenbatekoa, epeak, eta ordaintzeko moduak eta bitartekoak adieraztea komeni da.

5. Zer eskubide lagatzen dituzun eta zer erabileratarako lagatzen dituzun. Enkargua egingo dizunak zure obrak esparru murriz batean erabiliko ote dituen balioetsi beharko duzu, edo, aitzitik, zabalago batean. Zure obraren erabilera konkretuagoak edo generikoagoa egin nahi ote duen, eskusibotasunez egin nahi ote duen edo ez, iraupena zein izango den, eta abar.

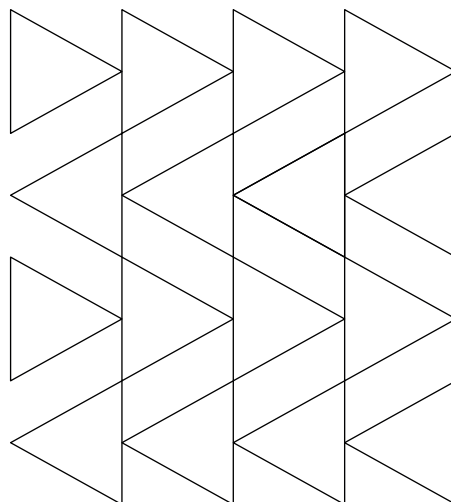
6. Zein da enkarguaren helburua? Ezinbestekoa da **idazki bidez** jasota utzi dezazula zein izango den enkarguaren helburua.

Garrantzitsua

Zure bezeroak edo erabilera hori agindu dakiekeen hirugarrenek zure lana Adimen Artifizial sortzaileko ereduak entrenatzeko erabiltzea nahi ez baduzu, ez ahaztu kontratuan hori adieraztea.

Lurralde-esparruari, eskusibotasunari, iraupenari eta abarri dagokienez lagatzen den eskubide motari buruzko baldintzak ez arautzeak berez eragingo du (eta Jabetza Intelektualari buruzko Legearen 43. artikulua araber) **enkarguarekin edo kontratuarekin betetzeko beharrezkoa den ustiapen-eskubidearen lagapena sortzea**. Era berean, akordiorik ez badago edo kontratuan aipatzen ez bada, **eskubide horren lagapena bost urteko epera mugatuko da, Estatuko lurralde-esparru batean eta modu ez-esklusiboan**.

Azkenik, jakin behar duzu zuk akordioa idazki bidez formalizatzea eskatzen baduzu eta proiektua agintzen dizun alderdiak nahi ez badu, akordioa suntsiarazteko aukera izango duzula. Hau da, proiektua ez burutzea. **Ez duzu beldurrik izan behar zure baldintzak lana hasi aurretik argi adierazteko, horrela, zu, zein obra agintzen dizuna, itundutakoari buruz ziur egongo zarete.**

Tributazio-arloan

Arestian adierazi dugunez, zure eskubideak kudeatzen dituen KKEaren/KIOaren eta zure artean –egile gisa– dagoen harremana kontratu bidez arautzen da.

1. Zure izenean (egilea) egindako gestio soil bat bada, gestorak besteren izeneko agentzia- edo komisio-zerbitzu bat aurkeztuko dio, baina zuk fakturatuko dizkiezu eskubideak haien erabiltzaileei. Horrenbestez, kudeaketa-kontratu bat bada, egileak berak **fakturatu beharko dizkio bere egiletasun-eskubideak hirugarrenei BEZik gabe, eta PFEZaren atxikipena aplikatu.**
2. Zure izenean egindako bitartekaritza bat bada, egiletasun-eskubideen ustiapena gestorari zuk (egile gisa) lagatzen diozula ulertuko da, eta gestorak zerbitzu bera emango die eskubideen erabiltzaileei.
3. **Eskubideak lagatzen dituen egilea izan beharrean haren kausadunak badira¹,** operatiba berdina izango da titularraren egiletasun-eskubideen lagapen-faktura ez da BEZa aplikatzetik salbuetsita egongo, eta % 21ean fakturatu beharko da BEZa.
4. Aldiz, KKEak/KIOak fakturatzen badie erabiltzaileei eskubideen lagapena egileak aldeztatik erakundeari berari laga dizkiolako, eraginpeko eta BEZa aplikatzetik salbuetsita ez dagoen eragiketa bat izango da, % 21ean fakturatu beharko die BEZa. Eta ondoren, egileak KKEari jasanaraziko dio faktura bidez eraginpeko baina salbuetsitako eragiketa.
5. Aurreko kasuan bezala, egiletasun-eskubideak KKEari/KIOari lagatzen dizkionak egilea izan beharrean haren kausadunak badira, BEZaren eraginpekoa eta zerga aplikatzetik salbuetsi gabea izango da eragiketa, eta % 21eko tasa aplikatuko da.

¹ Subrogatzen den edo beste norbaiten ondorengoa den, eta haren eskubide eta betebeharrak bere gain hartzen dituen pertsona da kausaduna. Adibidez, oinordeko bat kausadun bat da.

- 1.5.2. **Soldatapeko egilearen eskubideen lagapena.** Litekeena da zu artista autonomoa izan beharrean soldatapeko egile bat izatea, hau da, besteren kontura lan egitea, enplegatzaileri edo enpresari batentzat ordainsari edo soldata baten truke obra intelektualak sortzen. Publizitate-enpresa batean lan egiten duen eta bezeroentzako enpresa-logotipoak sortzen dituen diseinatzaile grafiko bat izango litzateke soldatapeko egilearen adibide bat.

Langile autonomoekin gertatzen den bezala, soldatapekoek ere eskubide moral eta ondare-eskubideak dituzte sortzen dituzten obren gain. Dena den, ustiapen-eskubideak lagatzeko modua nabarmen aldatzen da.

Lan-harreman baten pean sortzen diren obrak ustiatzeko eskubideen garapena kontratuan (betiere idazki bidekoa izan behar du) itundutakoaren arabera arautzen dela. jakin behar duzu.

Garrantzitsua da kontratua negoziatzea, eta zer baldintza eta termino sinatzen ari zaren jakitea; bestela, sinatzen ez baduzu, edo, sinatu ezean kontratuan ez badago formari buruzko erreferentziarik, ezta zure ustiapen-eskubideak transmititzeko baliatuko diren baldintzei buruzkorik ere, Jabetza Intelektualari buruzko Legeak suposatzen du **lan-harreman baten barruan langile gisa sortzen dituzun obretatik eratorritako ustiapen-eskubideak eskusiboki lagatzen zaizkiola enpresariari.**

Garrantzitsua

Enplegatzailerari eskusibotasunean egiten zaion lagapen hau suposatzen bada ere, garrantzitsua da zehaztea horrek ez duela esan nahi enpresariak zure obrarekin nahi duena egin dezakeenik, Jabetza Intelektualari buruzko Legeak berak lagapen hau mugatzen baitu, eta argitzen du obraren erabilera enpresaren ohiko jarduerara mugatzen dela.

Hau da, ez bada ezer itundu zure kontratuan diseinatzaile grafiko gisa bezeroentzat sortu dituzun logotipoen buruzko ustiapen-eskubideak nork dituen finkatzeko, eskubide horiek zure nagusiari –edo lan egiten duzun enpresari– dagozkiola onartzen du legeak. Horregatik oso garrantzitsua da eskubideen lagapena negoziatzea, eta guztia idazki bidez jasota uztea.

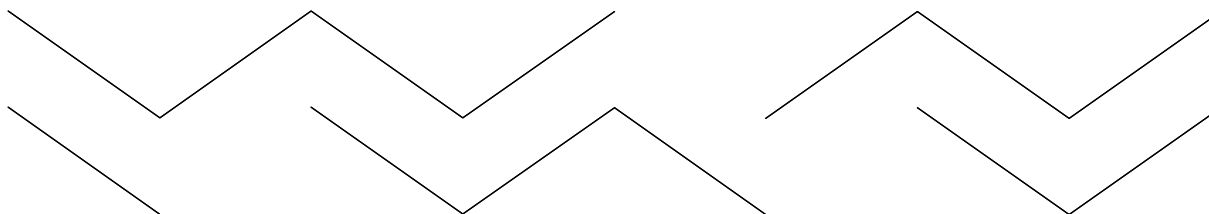
Diseinatzaile grafikoaren adibidearekin jarraituz, lan egiten duzun enpresaren ohiko jarduera bezeroentzako logotipoen diseinua dela ulertzen da. Dena den, enpresak berak, bezeroarekin batera, logotipo horietako bat arropa-linea bat sortzeko erabiltzea erabakitzen badu (ezohiko jarduera bat), enpresariak ez luke jada eskubideen eskusibotasunez egindako lagapenaren edo transmisioaren presuntzio honen babesik izango. Aitzitik, zure logotipoa ezohiko jarduera batean erabili ahal izateko zure baimena lortu beharko du edo zure logotipoaren ustiapen-eskubideen lagapenaren terminoak berriz negoziatu, horrela obraren egile gisa dituzun eskubideak betetzen direla bermatzeko.

Edozein kasutan, betiere gomendagarria da **zuk zure kontratuan ustiapen-eskubideen lagapena berrikusteko klausula bat gehitzea**. Adibidez, x hilabete edo urte igaro ondoren kontratua, eta ustiapen-eskubideen lagapenaren terminoak eta baldintzak berrikustea.

1.5.3. Lehiaketa publikoak. Jarduera artistikoak egiteko beste bide bat da lehiaketa publikoa. Prozesu hauen bidez Administrazio Publikoak (tokikoa, autonomikoa edo Estatukoa) proiektu edo lan bat prezio jakin baten truke egitea eskaintzen du. Administrazioak bera izango da azken proiektua egiteko aurkeztutako proposamen guztietako egokiena aukeratuko duena, oinarrien eta eskatutako helburuen egokitasunaren arabera.

Lehiaketa publikoaren adibide bat udalak hiriko parke batean parke hori edertzeko helburuarekin jarriko den eskultura bat sortzeko deialdi bat irekitzea izango litzateke. Parte hartu nahi duen edozeinek sortu beharreko eskulturari buruzko hainbat proposamen eta bozeto aurkeztu beharko ditu. Deialdia itxi ondoren, proiektuari gehien egokitzen zaion proposamena aukeratuko du udalak.

Artista gisa lehiaketa publiko batean parte hartu nahi baduzu, oso garrantzitsua izango zaizu deialdia irekitzean Administrazio Publiko kontratatzaileak berak idazten duen **terminoen eta baldintzen agiria irakurtzea**. Izan ere, agiri horretan **informazioa aurkituko duzu aurkeztuko duzun obraren ustiapen-eskubideak lagatzen ari zaren edo ez, zer eskubide lagatzen ari zaren, eta zein unetatik lagatzen dituzun** argitzeko (aurkezten diren unetik lagatzen ote diren, eskubide horiek laga egiten ote diren lana lortzen ez bada ere, lagapen hori proiektu irabazleari soilik aplikatzen ote zaion, eta abar).

- 1.5.4. **Lehiaketak, bekak eta sariak.** Aurreko kasuaren oso antzekoa da lehiaketetan, beka-programetan edo haien irabazleari aitortzak edo sariak ematen beste ekitaldi batzuetan parte hartu nahi izatea. Adibidez, dantza-txapelketa bat edo poesia-lehiaketa bat.

Lehiaketa publikoan ez bezala, lehiaketa, beka edo sari hauek ez ditu zertan Administrazio Publiko batek deitu. Erakunde publiko edo pribatu ugarik (unibertsitateak, irabazi-asmorik gabeko erakundeak, enpresa pribatuak, kultura-fundazioak, eta abar) antolatu ditzakete.

Kasu honetan, **ezinbestekoa da, halaber, erakunde antolatzaileak idazten duen sari edo lehiaketetan parte hartzeko baldintza-agiria edo oinarriak irakurri ditzazula**, ezen, lehiaketa publikoan bezala, informazio hau funtsezkoa baita aurkezten dituzun obren ustiapen-eskubideak lagatzeko baldintzak zein diren jakiteko (lagatzen diren edo ez, noiztik, lagatzen diren eskubideak, eta abar).

Tributazio-arloan

Sari batzuk PFEZean tratatu daitezke denboran **modu nabarmen irregularrean lortutako lan-errendimendu edo jarduera ekonomiko gisa, edota zatikatuta jasotako errendimendu gisa**, kasu horretan **% 50eko integrazio-portzentajearekin zergapetuta egon daitezkeelarik**.

Gertatu liteke, halaber, **sortzeko bi urtetik gorako aldia duten jarduera ekonomikoen errendimenduak izatea**, eta kasu horretan % 50 edo % 60 izan liteke integrazio-portzentajea.

Beste batzuetan, beka edo sari bakoitzaren zerga-arloko zehaztasuna jasotzen dira deialdiaren oinarrietan. Edozein kasutan ere, **gomendagarria da erakunde lagatzaileekin eta Zerga-arloko Administrazioarekin sari edo beka bakoitzari dagokion tributazioaren %-a zein den ziurtatzea**.

1.6. Jabetza intelektualeko zure eskubideei aplikagarriak zaizkion mugak

Garrantzitsua

Arauak bere aplikaziotik kanpo uzten ditu ordenagailu-programen kopia pribatua eta formatu elektronikoko datu-baseak.

Kopiatzen den obra intelektualak jada zabalduta egon behar du nahitaez, hau da, publikoak obra gutxienez behin lortzeko aukera izana.

Debekatuta dago kopia pribatu baten erabilera kolektiboa. Behin kopia familia-esparrutik kanpo erabili ondoren, egilearen ustiapen-eskubideen urraketa gertatuko da.

Jabetza Intelektualari buruzko Legearen arau orokorrak egile zaren neurrian zure obren ustiapena hirugarren bati baimentzen edo ukatzen diona zu izatea eskatzen badu ere, legean aurreikusitako zenbait egoerari jarraikiz baimenik edo lizentziarik gabe erabili ditzakete hirugarrenek zure obrak. "Egile-eskubiderako mugak eta salbuespenak" esaten zaie egoera horiei. Honako hauek dira:

1. Erabilera pribaturako kopiak. Kopia, normalean pentsatzen denaren kontra, ez da obra intelektualen gaineko erabiltzaileen eskubide bat, eta, aitzitik, egile gisa zuk daukazu erreprodukzio-eskubiderako muga bat da. Muga horri esker hirugarrenek jada zabaldutako obra baten kopia egin dezakete, betiere hiru baldintza beteta:

- I. Obra intelektual originala modu zilegian lortu izana
- II. Kopia eskusiboki erabilera pribaturako izatea
- III. Kopiak helburu komertzialik ez izatea

Musika edo filmak streaming plataforma batetik gailu pertsonal batera offline erreproduzitzeko deskargatzea izango litzateke kopia pribatuaren adibide bat. Netflixetik film bat bere mugikorrera bidaiatzen duen bitartean ikusteko deskargatzen duen erabiltzaile bat filmaren egileen erreprodukzio-eskubidea egikaritzen ari da, baina, dena den, ez litzateke haien egiletasun-eskubideak urratzen arituko, legeak aurreikusitako kopia pribatuaren mugaren barruan sartuko bailitzateke erreprodukzio hori.

2. Kopia iragankorrek edo osagarriak. Behin-behineko erreprodukzioa edo erreprodukzio instrumentala. Kopia pribatuarekin batera, Jabetza Intelektualari buruzko Legeak erreprodukzio-eskubiderako muga bezala kopia iragankor edo osagarriak egitea ezartzen du (obra intelektual baten behin-behineko erreprodukzio edo erreprodukzio instrumental bezala ere ezagunak). Obra intelektualen aldi baterako erreprodukzioak dira kopia hauek, eta beharrezkoak dira prozesu teknologiko edo digitala egiteko.

Beharrezkoak izan ohi dira musika streamingean erreproduzitzeko. Spotify, Apple Music edo gisa horretako plataformetan musika entzuten duzunean, abestien aldi baterako kopiak egiten dira zure gailuaren cachean musika etengabe erreproduzitzea ahalbidetzeko.

Honako baldintza hauek bete behar dira hirugarren batek eskubide hau egikaritu ahal izateko egilearen baimenik gabe:

Gogoratu

Kopia pribatuak bidezko konpentsazio baten aitortzarekin batera datoz.

- I. Aldi baterako erreprodukzio-egintzak **ez du berez balio ekonomikorik izan behar**. Hau da, obra intelektual baten aldi baterako kopia egiteko ekintzak ez du berez mozkin ekonomiko bat sortu behar.
- II. Erreprodukzioak **izaera iragankor edo osagarria** izan behar du. Egiten den kopia aldi baterako dela esan nahi du horrek, eta ekintza espezifiko bat burutzeko soilik egiten dela. Kopia egiteko ekintza amaitu ondoren, kopia ezabatu egiten da edo eskuragarria izateari uzten dio.
- III. **Prozesu teknologiko baten funtsezko zati** izan behar du kopia iragankorrak. Hau da, kopiak beharrezkoa izan behar du lan teknologiko espezifiko bat egiteko.
- IV. **Bitartekari baten eskutik hirugarren alderdien artean sareko transmisio bat erraztea, edo obraren edo prestazioaren zilegizko erabilera bat egitea, horixe izan behar du kopiak helburu bakartzat.**

3. Testu eta datuen meatzaritza. Jabetza Intelektualaren Legeak obra intelektualen erreprodukzioa, erauzketa edo berrerabilera (datu-baseen kasuan) baimentzen du, **obra horiek testu eta datuen¹ meatzaritza-jarduerak egiteko badira eta modu zilegian lortu badira.**

¹ Datuen bolumen handietan patroiak eta joerak ezagutzeko erabiltzen diren teknika eta metodoen multzo bati egiten dio erreferentzia datu eta testuen meatzaritzak

Era berean, honako kasu hauetako bat betetzen bada soilik eman daiteke muga hau:

- I. Meatzaritza egiten duena ikerketa-erakunde bat edo kultura-ondarearen erakunde arduradun bat bada, **irabazi-asmorik gabe eta ikerketa-helburuetarako soilik**, muga hau aplikatuko litzateke.
- II. Aitzitik, testu eta datuen meatzaritza enpresa batek edo erakunde komertzial batek egiten badu, muga honen aplikazioa baztertzeko posibilitatea dute eskubideen titularrek.

Adimen Artifizialari buruzko Europako Erregelamenduak egilearen edo titularraren baimena lortu beharra nabarmentzen du jabetza intelektualak babestutako obra edo prestazio bat Adimen Artifizial bat funtzionarazteko edo erabiltzeko baliatu nahi bada.

Adibidez, egile gisa, enpresa batek zure obrak edota prestazioak Adimen Artifizial sortzaileko ereduak entrenatzeko erabiltzeari buruzko zure aurkaritza egikaritzeko posibilitatea izango zenuke. "Irakurketa mekanikoko" klausulen bidez (bot programei material horren arrastoari jarraitzea saihesten dieten sistemak) egin dezakezu webgune baten zerbitzuaren termino eta baldintzetan edo sinatzen dituzuen kontratu pribatuetan. Era berean, enpresa bati zure lanekin meatzaritza egiteko baimena eman ahalko zenioke, enpresa horrek alde aurretik lizentzia bat ordainduta, hala nahi baduzu.

1. Segurtasun publikoa eta prozedura ofizialak. Ustiapen-eskubideekiko salbuespen gisa jasota dago halaber obra intelektual baten erabilera obra hori honela egiten denean:

- I. Segurtasun publikoko helburuekin.
- II. Prozedura ofizialak behar bezala erabiltzen direla bermatzeko (administratiboak, parlamentarioak edo judizialak direla ere).
- III. Prozedura horiek estaldura egokia ziurtatzeko.

Ez da baimenik beharko, halaber, obren erreproduzio partzialerako, banaketarako edo komunikazio publikorako:

- Egintza hauek hezkuntzara edo ikerketa zientifikora bideratutako helburuekin egiten badira.
- Egintzak liburu baten kapitulura, artikulua batera, edo obra guztiaren gehienez ere % 10era mugatzen badira.
- Egintzak ikastetxeetan, unibertsitateetan edo ikastegi publikoetan egiten badira, haietako langileekin eta haien bitarteko propioekin.
- Obren banaketa erreproduzioa egiten duen ikastetxe bereko ikasleen edo irakasle/ikertzaileen artean egiten bada modu eskusiboan, edo eskueran jartzea ikastetxeko barne-sare eta sare itxien bidez egiten bada.

2. Aipamen-eskubidea eta hezkuntza-helburuak edo ikerketa zientifikoko helburuak dituzten ilustrazioak. Aipamen-eskubideak, hirugarren batek bere lanean obra bat barne hartzea ahalbidetzen du horretarako egilearen baimena zertan lortu gabe. Eskubide hau egikaritzeko, honako baldintza hauek bete behar ditu hirugarrenak:

- I. Obra idatzia, soinuduna edo ikus-entzunezkoa izatea, edo halakorik ezean, obra isolatu bat bada, izaera plastikokoa izatea, edo fotografikoa.
- II. Obrak aurretik dibulгатuta egon behar du.
- III. Obraren zati bat erabiltzea (aipamen-eskubideak ez du ezein kasutan ere obra osoa edo obraren funtsezko zati bat erabiltzea babesten).
- IV. Aipatutako obra ez aldatzea.
- V. Obraren egilea, iturburua eta izenburua aipatzea.
- VI. Obra irakaskuntzako edo ikerketako helburuekin erabiltzea.

Hezkuntzako edo ikerketa zientifikoko helburuak dituen ilustrazioa da obra intelektual babestuen erreproduzioko, banaketako edota komunikazio publikoko eskubideen beste salbuespen bat. Horrela, hezkuntza-sistemako ikastetxeetan eskolak ematen dituzten hezkuntza arautuko irakasleek zein unibertsitateetako eta ikerketako erakunde publikoetako langileek obraren egilearen baimena bazter utzi dezakete honako kasu hauetan:

- I. Egintza hauek hezkuntzara edo ikerketa zientifikora bideratutako helburuekin egiten badira.
- II. Jada dibulгатutako obrak izatea.
- III. Obrak testu-liburu bat, eskuliburu bat edo antzekorik ez izatea.
- IV. Egilearen erreferentzia egitea eta iturburua aipatzea.

Garrantziatsua

Artikuluari edo lanean haien ustiapien-eskubideak gordetzen dituzula jasota uzten baduzu, inork ezin izango ditu zure obrak erreproduzitu eta komunikatu dagokion baimenik gabe, ezta iturburua aipatzen bada ere, ezta zu ere egile gisa.

3. Gaurkotasun-gaietarako lana eta informazio-erabilera. Komunikazio masiboko bitartekoen bidez zabalduetako gaurkotasuneko lan eta artikuluen erreprodukzioa eta komunikazio publikoa baimentzen da. Era berean, ustiapien-egintza hauek egikaritzea ahalbidetzen da informazio-helburu bat badute. Bi kasuetan ere lanen iturburua eta haien egilea aipatu behar da.

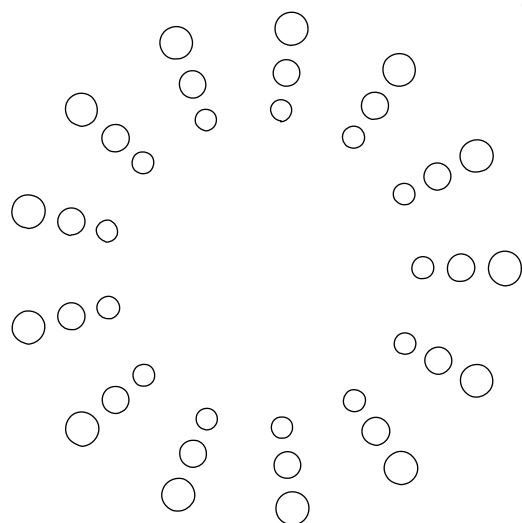
4. Datu-baseen erabilera legitimoa. Datu-base bat datu-base horren egilearen baimenik gabe erabili nahi duenak, erabili ahal izango du betiere baldintza hauek betez:

1. Datu-basea jada dibulगतuta egotea edo hauen kopia bat izatea
2. Kasu hauetako bat gertatzea:
 - I. Datu-baseen erreprodukzioak helburu pribatuak izatea, eta elektronikoa ez den datu-base bat izatea.
 - II. Erreprodukzioak helburu komertzialik ez izatea.
 - III. Prestakuntza- edo zientzia-helburuei erantzutea. Kasu honetan, egilea eta iturburua aipatu beharko dira.
 - IV. Segurtasun publikoko helburuekin edo prozedura ofizialek ongi funtzionatu dezaten erabiltzea.

Garrantziatsua

Baliteke muga edo salbuespen hau egikaritzea saihestuko duten eskubideak egotea, adibidez, bide publikoko eskultura bat marka gisa erregistratuta egotea. Kasu horretan ezin izango da muga hau aplikatu, eskubide eskusibo bat baitago jabetza industrialaren arloan.

5. Gaurkotasuneko gertaerei eta leku publikoetan iraunkorki kokatutako obrei buruz informatzeko erabilera. Komunikabideei obra intelektualak erreproduzitzea, banatzea eta komunikatzea baimentzen zaie gaurkotasun-gertaerei buruz informatzeko helburu bakarrarekin. Era berean, bide publikoan iraunkorki kokatuta dauden obra intelektualen erreprodukzioa, banaketa eta komunikazio publikoa baimentzen da. Muga honen adibide bat izango litzateke egunkari batek egiletasun-eskubideek babestutako eta kalean dagoen eskultura baten argazki bat egin eta erabiltzea hor gertatuko den gertakari bati buruz informatzeko helburuarekin.

6. Telebista- edota irrati-emankizuna kablez edo satellite bidez. Honako baldintza hauek gertatzen badira ez da eskubideen egilearen baimenik beharko:

- I. Babestutako obra bat kablez transmititzea, betiere emititzen duen erakundeak haririk gabeko bitartekoen bidez obra emititzeko baimena badu eta kable bidezko transmisioa aldi berean egiten bada aurreikusitako lurralde-esparruan.
- II. Obra satellite batera bidaltzea, betiere emititzen eta hartzen duen erakundeak babestutako obrak emititzeko baimena badu. Baimendutako lurraldearen barruan egin beharko dute, halaber.

Streaming plataforma batek film bat transmititzeko eskubideak edukitzea izango litzateke adibide bat. Plataformak herrialdeko erkidego batzuetan ere eskaintzen ditu kable bidezko telebista-zerbitzuak. Film hori kable bidez transmititu ahal izateko, betiere aldi berean egin behar du transmititzeko baimena duen erkidegoetan.

7. Mailegu publikorako eta kultura-ondarearen kontserbaziorako erabilera. Irabazi asmorik gabeko eta arrazoi kulturalak, historikoak, zientifikoak edo hezkuntza-arlokoak direla-eta biltzeko, kontserbatzeko eta lortzen errazteko interesa duten erakunde publiko edo pribatuek¹ baimenik gabe egikaritu ahalko dituzte erreproduzitzeko, banatzeko eta publikoki komunikatzeko eskubideak honako baldintza hauek betetzen badira:

- I. Irabazi-asmorik ez izatea
- II. Erakundeek obrak kulturarekin, ikerketarekin edo prestakuntzarekin lotutako helburu batekin erabili ditzatela, edo;
- III. Erakundeen helburua daukaten kultura-ondarearen kontserbazioa izatea.

¹ Liburutegiak, museoak, hemerrotekak, artxibategiak...

8. Obren erabilera ekitaldi ofizialetan eta zeremonia erlijiosoetan. Ez da egilearen baimenik behar Administrazio Publikoek egiten dituzten ekitaldi ofizialetan musika-obrak erabiltzeko, edo, halakorik ezean, zeremonia erlijiosoetan.

Beti ere:

- I. Publikoa doan bertaratzen bada.
- II. Esku hartzen duten artistek ordainsari bat jasotzen ez badute musika-obra hori interpretatzeagatik edo jotzeagatik.

9. Erabilera, parodiak, pastitxeak edo memeak direla eta. Obra original bat egilearen baimenik gabe erabili ahal izango da obra parodiatzeko, honako baldintza hauekin:

- I. Ez da obra originalarekin nahasten.
- II. Ez dio kalterik eragiten obra originalari.
- III. Ez dio kalterik eragiten egileari.

10. Obra zurtzak. Sorkuntzaren egilea edo titularra identifikatu gabe duten sorkuntzak dira, edo, identifikatuta egotekotan, aurkitu ezin dena, hura aurkitzeko bilaketa arduratsua eta zorrotza egin bada ere. Obra zinematografiko edo ikus-entzunezkoak, fonogramen eta liburu, argazki, aldizkari eta bestelako material inprimatu bidez argitaratutako obren aurrean gaudenean soilik hitz egin dezakegu obra zurtzez.

Zenbait erakundek obra zurtzak **baimenik zertan eskatu gabe**, erabili ahal izateari egiten dio erreferentzia muga honek. Honako hauek dira erakunde horiek: **ikastetxeak, museoak, artxibategiak, liburutegiak eta publikoak erabili ditzakeen hemerrotekak, irrati-difusioko erakunde publikoak (telebistak eta irratiak), artxibategiak, fonotekak eta filmotekak.**

Erakunde horiek obra zurtzak erreproduzitu ditzakete digitalizatzeko, publikoaren eskueran jartzeko, indexatzeko, katalogatzeko, kontserbatzeko edo zaharberritzeko, eta publikoaren eskueran ere jarri ditzakete, haiek lortzeko bidea erraztuz, betiere kultura-helburuekin eta hezkuntza-helburuekin. Ez du irabazteko asmorik egon behar, ezta trukean lortutako mozkin ekonomikorik ere.

Horrenbestez, hemeroteka batek, behin bere baliabide eta edukiak digitalizatu ondoren, Interneten jarri ditzake publikoaren eskueran, egileei baimenik eskatu gabe, inork ezin dituelako aurkitu edo inork ez dakielako nor diren.

Haatik, bildumak eskuratu dituzten edo obra zurtzak gordailuan dauzkaten erakunde horiek **zenbait baldintza bete behar dituzte haiek erabili aurretik:**

- I. Obrak **alde aurretik argitaratuta** egon behar du, edo, argitaratuta ez badago, irрати-difusioaren bidez zabaldua lehen aldiz EBko estatu kide baten eskutik.
- II. Erakunde horiek egileen edo eskubideen titularren bilaketa arduratsu bat egin dutela egiaztatu beharko dute obra horiek egilerik edo aurkitu daitekeen titular ezagunik ez dutela ziurtatzeko.

Gogoratu

Beharrezkoa den dokumentazio guztiari, obra zurtzen arautzeari eta obra baten egilea bilatzeko prozesua bilaketa arduratsutzat noiz kalifikatu daitekeen azaltzeari buruzko informazio gehiagorako, sartu hemen: [BOE-A-2016-5717 Real Decreto 224/2016, de 27 de mayo](#), obra zurtzen araubide juridikoa garatzen duena.

Egin behar duten lehenengo gauza EUIPO Europar Batasuneko Jabetza Intelektualaren Bulegoak sortutako eta administratutako obra zurtzen datu-basea kontsultatzea da: <https://euiipo.europa.eu/orphanworks/>

Obra ezin bada kontsulta horren bidez aurkitu, egilearen edo obraren eskubideen titularren bilaketa arduratsuari ekingo zaio orduan. Obraren bilaketan egindako ekintza eta kontsulta guztien erregistro zehatza eraman behar dute.

Obra bat zurtza dela deklaratzeko, egindako bilaketa arduratsua egiaztatzen duten hainbat dokumentu igorri behar dituzte Jabetza Intelektualaren Zuzendariordetza Nagusira.

Hori egin ondoren, EUIPOren datu-basean inskribatu eta erregistratu behar dute informazio hori guztia.

1.7. Kudeaketa kolektiboa: KKEen eta KIOen rola kultura-sektorean

Jakingo duzunez, zure obrak dibulгатzeko eta merkaturatzeko moduari buruzko erabateko gaitasuna ematen dizute egiletasun-eskubideek. Hasteko, eskubide horiek **esklusiboak** dira. Zer esan nahi du horrek? Bada zu bakarrik zarela zure eskubideak zuzenean eta pertsonalki kudeatzeko ahalmena duena. Horrenbestez, zu izango zara, halaber, kudeaketa horretatik eratorritako mozkinak lortuko dituen.

Dena den, litekeena da, halaber, zuk kudeatu nahi ez izatea. Kasu horretan, zure ustiapen-eskubideen lagapena argitaletxeekin, gestorekin eta beste erakunde publiko eta pribatu batzuekin negoziatzeko posibilitatea duzula ere jakin behar duzu. Doan edo ordainsari baten truke egin dezakezu lagapen hori.

Aukera ohikoena zure ustiapen-eskubideen lagapena KKE Kudeaketa Kolektiboko Erakundeekin edo, halakorik ezean, KIO Kudeaketa Kolektiboko Operadoreekin negoziatzea da.

KKEak izaera pribatuko erakundeak dira, eta, Kultura Ministerioaren baimenarekin, **ordezkatzan dituzten titularren izenean jabetza intelektualeko eskubideak modu kolektiboan kudeatzeaz** arduratzen dira. **Irabazi-asmorik gabeko erakundeak dira, eta eskubide-titular anitz ordezkatzan dituzte normalean**, hala nola egileak, artistak, interpretatzaileak edo jotzaileak.

Honako hauek dira KKE ezagunenetako batzuk: **SGAE** (Egile eta Editoreen Sozietate Nagusia), **CEDRO** (Eskubide Erreprografikoen Espainiako Zentroa), **VEGAP** (Artista Plastikoen Kudeaketa Erakunde Bisuala), **AIE** (Artistak, Interpretatzailek edo Jotzaileak Kudeaketa Sozietatea), **EKKI** (Euskal Kulturgileen Kidegoa), **EGEDA** (Ikus-entzunezko Produktoreentzako Zerbitzu Sozietatea) edo **AISGE**.

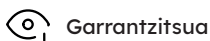

Garrantzitsua

KKEek ez bezala, KIOek **irabazi-asmoa dute**.

KIOak bestalde, legea, lizentzia, lagapena edo kontratu bidezko beste edozein akordio dela-eta, egiletasun-eskubideen edota eskubide hurkoen kudeaketan aritzen diren erakundeak dira, zenbait eskubide-titularren izenean edo onura kolektiboaren mesedetan.

Honako hauek dira Euskadin aritzen diren KIOetako batzuk: **MPLC Espainia, Jamendo, Soundreef Ltd, Sugarpod, Musika Eskubideen Europako Sarea Espainia edo Unison Rights Espainia**.

Garrantzitsua

KKEei dagokienez, kontuan izan behar duzu, zure eskubideen kudeaketan zu ordezkatzera eta kudeaketa horren ondoriozko zenbatekoak banatzera behartuta badaude ere, **erakundeek berek sortzen dituztela zure obrak erabiltzen dituztenei geroago kobratzeaz arduratuko diren tarifak.**

Honako hauek nabarmentzen dira **KKEek eta KIOek egiten dituzten lan nagusien artean:**

- I. Hirugarrenei eman dizkiezun egiletasun-eskubideak legeriaren arabera egikaritzen ari direla zaintzea eta berrestea. Ildo horretan, beste batzuek zure eskubideei dagokienez egin ditzaketen urraketak pertsegitzen dituzte erabilera-kontrolaren, eta egikaritzen den ustiapen-eskubiderako egokia den ordain bat ezartzearen eta lortzearen bidez.
- II. Tarifak ezartzea zure obraren erabilera orokorrerako eta kontratuak sinatzea modu masiboan erabili nahi dituzten erabiltzaileen elkarteekin.
- III. Zure obra erabiltzeagatik ordain bat lortzeko duzun eskubidea gauzatzen laguntzea.
- IV. Obra erabiltzeagatik jasotzen duten dirua eskubideen titularren artean banatzea.
- V. Egileen, artisten, interpretatzaileen edo jotzaileen laguntza- eta sustapen-zerbitzuak ematea.
- VI. Jabetza intelektualeko zure eskubidea egiten diren arau-hausteen kontra babestea eta defendatzea, beharrezkoa denean bide judizialera joz.

Laburbilduta, **zuek eskatzen baduzu,** KKEek zein KIOek ordezkatu zaitzakete zure eskubide eskusiboak kudeatzeko lan horretan. Dena den, jakin behar duzu **eskubide ez-esklusibo eta ordainezkoen,** esparruan dela **beste inon baino eraginkorragoa haien kudeaketa, legez horretara behartuta egoteaz gain.** Beste hitz batzuetan, efizienteagoak dira **obra intelektualen eta espresio artistikoen erabilera masiboaren esparruan, non zuzeneko gestioak egiten zailagoak diren.** Zergatik? Eskubideen titularra zarenez, zuri ez litzaizukeelako soilik eskubideak negoziatzea egokituko, eta zure sorkuntzekin egiten diren erabilera masiboak ere kontrolatu beharko zenituzke, baita erabilera horietako bakoitzarengatik dagokion ordaina jaso ere.

Adibidez, konpositore bat bazara eta abesti bat sortu baduzu, eta abesti hori ezagun egin eta irratia nolabaiteko sarritasunez entzuten bada, zuk, abestiaren egiletasun-eskubideen titularra zarenez, gaitasun eksklusiboa duzu zure abestia nork erabili dezakeen, nola erabiliko den eta erabilera horregatik zer ordain jasoko duzun esateko. Hori zure kontura kudeatzea konplexua izan daiteke, irratia-estazio guztietan negoziatu beharko baitzenuke

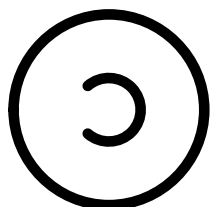
indibidualki zure abestiaren erreprodukzio bakoitza. Hor sartzen dira jokoan KKEak edo KIOak, ezen zure eskaerari jarraikiz zure abestiaren erreprodukzioa irrati-estazioekin zein beste erabiltzaile batzuekin negoziatzeaz arduratuko baitira. Betiere hirugarrenek zure eskubideak errespetatu ditzaten eta dagokion konpentsazio ekonomikoa jaso dezazun.

Azkenik, jakin behar duzu egile eta eskubideen titular zaren aldetik KKEei lotutako pertsona gisa inskribatu zaitezkeela, irabazi-asmorik gabeko elkarteak direnez (KIOetan gertatzen denaren kontra, legearen arabera eskubideen titularrek ezin baitituzte zuzenean edo zeharka kontrolatu). Hau ez da nahitaezko eskakizun bat zure obren erabilerarengatik ordaina jasotzeko. Dena den, irabazi-asmorik gabeko KKEek bazkide direnei zein ez direnei banatu behar dizkiete nahitaez jasotako ordainak.

1.8. Lizentzia libreak

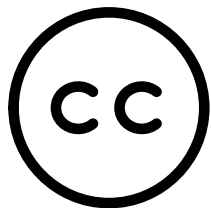
Lizentzia libreak dira eskubideak ordainpean lagatzearen alternatiba bat. Legezko tresnak dira lizentzia hauek eta titular zaren aldetik zure obrak erabili nahi dituen edozein erabiltzailerari zure ustiapen-eskubideak libreki lagatzea baimentzen dizute, zuzeneko tarifa edo ordain bat zertan kobratu gabe, eta horrek zure egile-eskubideak zertan urratuko ez dituelarik.

Lizentzia libreen bi mota daude:

Copyleft lizentziak¹. Lizentzia hau Copyright lizentziaren guztiz kontrakoa dela esan daiteke. Copyleft lizentziarekin zure obra aldatu, kopia egin eta banatu egin daiteke (baita helburu komertzialekin ere obra originala hobetua izan denean). Erabiltzaileek bete behar duten baldintza bakarra zera da, obra originala libreki erabiltzeko jatorrizkotik eratorritako edozein obra Copyleft lizentziaren termino beretan banatu behar dela.

¹ Ezkerrean ageri den ikurra urtearen eta obraren egilearen aurretik jartzen da

Creative Commons lizentziak. Creative Commons lizentziek egileei beren lana Copyright lizentziarekin alderatuta modu askoz ere malguagoan partekatzen laguntzen diete. Zergatik? CC lizentziek egileari erabiltzaileek bere obrak baimenik gabe zer baldintzatan erabili ditzaketen zehaztea ahalbidetzen diotelako.

Lau klausula edo komandoren konbinaziotik abiatuta sortzen dira CC lizentziak, eta guztira sei CC lizentzia sortu daitezke konbinatzen badira. CC lizentzia arautuko duten baldintzak zehazten dituzten lau komando nagusiak honako hauek dira:

I. Aitortza (Attribution – BY): Edozein erabiltzailek zure obra hirugarrenei banatzea, aldatzea, kopiazea eta erakustea baimentzen du lizentzia honek, baita helburu komertzialekin ere, betiere obra originalaren egilea zu zarela aitortzen badizute.

II. Berdin Partekatua (Share Alike – SA): Zure obra kopiazea, banatzea eta eraldatzea baimentzen du lizentzia honek, betiere **obra originalaren egilea zu zarela aitortzen badizute eta**, kasuan-kasuan, **eratorritako obra bat sortuz gero, lizentzia beraren pean (BY – SA) partekatzen bada.**

III. Ez Eratorriak (Non Derivative Works – ND): Zure obra originala banatzea, kopiazea edo publikoari erakustea baimentzen duzu lizentzia honekin. Dena den, zure obra eratorritako lan bat sortzeko erabilia izateko posibilitateari uko egiten diozu.

IV. Ez Komertziala (Non Commercial – NC): Hirugarrenek zure obra kopiazea, erakustea eta banatzea baimentzen du lizentzia honek, baita sortzen diren eratorritako obra posibleei dagokienez ere, betiere erabilera horiek helburu komertzialik ez badute.

Gogoratu, komando hauek konbinagarriak dira eta sei lizentzia mota sortu ditzakete:

CC/ BY		CC/ BY – NC – SA	
CC/ BY – SA		CC/ BY – ND	
CC/ BY – NC		CC/ BY – NC – ND	

Garrantzitsua

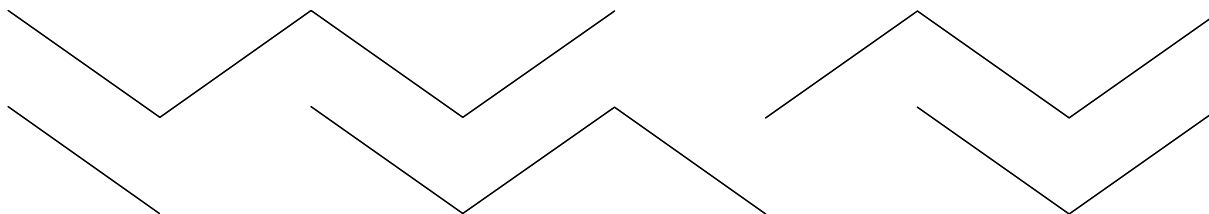
Oroigarri gisa, © **ikurra daramaten** obra intelektualek **obra horien gaineko ustiapen-eskubideak erreserbatuta daudela adierazten dute**. Jabetza Intelektualaren Erregistroaren arabera, ustiapen-eskubideen titularren edo lagapen-hartzailearen izenaren aurretik jarriko da ikur hori.

Bi elementu agertzen dira betiere lizentzia guztien barruan:

- I. Obraren egilea nor den aitortu behar da (BY).
- II. Lizentziak beti lagatzen ditu erreprodukzioko, banaketako eta komunikazio publikoko eskubideak.

Creative Commons lizentzia bat sortzea. CC lizentzia bat sortu nahi baduzu zure obretako batentzat, nahikoa duzu Creative Commons-en web-orri ofizialera joan eta Partekatu zure Lana atalean sartzearekin: <https://chooser-beta.creativecommons.org/>

Web-orri horretan egingo dituzte zure obra zer baldintzatan argitaratzea nahi duzun planteatzen duten galderak. Parametro guztiak hautatu ondore, zure CC lizentzia sortuko da.

Eta **honaino gidaliburu honen Zati Orokorra**. Gogoratu obra baten egilea bazara, obra horren gaineko egiletasuna-eskubideen titularra zarela. Obraren egilea ez bazara, baina bai, aldiz, artista interpretatzaile edo jotzaile bat, eskubide hurkoen titularra ere bazara. Bi kasuetan, pertsonalki edo KKE edo KIO baten bidez kudeatu ditzakezu. Zure eskubide batzuk besterenezinak dira eta zu soilik izan zaitezke haien titularra, eta beste batzuk, aldiz, hainbat kontratu motaren bidez laga daitezke.

Ondoren, gidaliburuaren zati bereziari ekingo diogu. Bertan, hainbat kapituluren bidez, zati orokorrean jorratutako puntu guztien (eskubide motak, kudeaketa, mugak...) zehaztapenak eta espezialitateak zein diren azalduko digute, baina betiere **artearen eta kulturaren sektore partikularren barruan**.

INGURUNE DIGITALAK SEKTORE ARTISTIKOAN

3.1. Adimen Artifiziala

3.1.1. Nola eragiten du Adimen Artifizialak jabetza Intelektualean?

3.1.2. Adimen Artifizialaren erregulazioa jabetza intelektualaren markoan: Europako Erregelamendua

3.2. Metabertsoa

3.3. Non Fungible Tokens (NFTs)

3.3.1. Lizentziak NFTetan

3.3.2. Gomendioak NFTen eta obra digitalen munduan

Ingurune Digitalak Sektore Artistikoan

Artearen eta teknologiaren arteko konbergentzia ez da fenomeno berria. Gizateriaren hasieratik, beren sormena adierazteko eta beren inguruko mundua ulertzeko moduak bilatu dituzte artistek, sarritan beren eskumenean erabilgarri zeuden erremintak eta teknologiak aprobetxatuz. Gaur egun modu esanguratsuan areagotu da harreman hori. 3D inprimagailuak, errealitate birtuala, Metabertsoa, NFTak edo Adimen Artifiziala artearen munduan agertu diren teknologien adibide batzuk baino ez dira, artisten sormen-aukerak zabalduz, eta beren obrak erakusteko eta merkaturatzeko izan dezaketen modua eraldatuz.

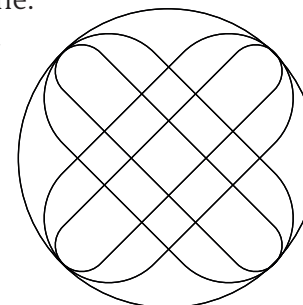
Hurrengo epigrafeek azken-azkenaldiko joera teknologikoak labur aztertzea dute helburutzat, baita esparru artistikoan eta modu espezifikoagoan erregulazio-arloan duten inpaktua ere.

Horrenbestez, gidaliburuaren kapitulu hau interesgarria izan dakizuke non eta:

- Artea Adimen Artifizialeko sistemekin sortzen duzun.
- Metabertsoa zure lan artistikoa sustatzeko, merkaturatzeko edo erakusteko plataforma gisa erabiltzen duzun.
- NFTak zure artea digitalizatzeko eta merkaturatzeko modu gisa erabiltzen dituzun.
- Sorkuntza artistikoko aukera berriak ikertzen soilik ari bazara eta teknologia horien erabilerak dakarrenaz ziur ez zauden.

3.1. Adimen Artifiziala

Adimen Artifizialaren aurrerabideak iraultza handia ekarri du sektore askotan, artearen mundua barne. Teknologia horrek makinei giza adimena simulatzeko edo emulatzeko aukera ahalbidetzeak sormen-possibilitate berriak zabaltu ditu eta adierazpen artistikoaren muga tradizionalak zalantzan jarri ditu. Era berean, gai garrantzitsuak planteatu ditu jabetza intelektualari dagokionez.

3.1.1. Nola eragiten du Adimen Artifizialak jabetza intelektualean?

Bi gatazka sortzen dira nagusiki gaur egun Adimen Artifizialaren eta jabetza intelektualaren artean:

1. Arazoak egiletasunarekin eta obraren babesarekin. Zuk artista gisa obra bat sortzen duzunean Adimen Artifizialeko sistema baten laguntzarekin, litekeena da zure baitan zalantza hauek piztea: Zein da obra horren egilea? Ni naiz? Adimen Artifiziala da? Adimen Artifizialeko sistemaren sortzailea da? Hasteko, Adimen Artifizialeko sistema batekin sortutako obra bat zuzenean zuri esleituko zitzaizula pentsatu ahalko zenuke, ezen Jabetza Intelektualari buruzko Espainiako Legeak gizakiei ematen baitie sistematikoki obra intelektualen egiletasuna. Dena den, hori ez da hain erraza, ezen Adimen Artifizialeko sistemek sortzeko duten gaitasun autonomoak hainbat zalantza planteatu baititu obra horren egileztat nor hartu beharko litzatekeen zehazteko, eta ez dago argi, halaber, Adimen Artifizialari buruzko Legeak obra horiek babestu ere egin ote ditzakeen.

Espainian, gaur egun, obraren egiletasunaren eta babesaren arloko gai horiek ez dira ikuspuntu legislatibotik edo normatibotik aztertu. Haatik, horrek ez du esan nahi hutsune normatibo bat dagoenik. Aitzitik, jakin behar duzu legetik beretik eta jurisprudentzia beretik ondorioztatzen dela obraren babesa zein egiletasuna sortu duzun obra Adimen Artifizialaren bidez sortua edo lagundua izanaren mende egongo direla¹.

- **Sortu duzun obra zatirik handienean edo osorik Adimen Artifizialeko sistema batek (AI Generated), sortu badu, Jabetza Intelektualari buruzko Legeak ez du obra hori babestuko**, ez dizu obraren egile-estatusa emango, eta are gutxiago ustiapen-eskubideak edota eskubide moralak. Horren arrazoia da horrelako obretan gizakiaren esku-hartzea eta sormen-kontrola oso txikia dela, Jabetza Intelektualari buruzko Legeak berak eta Europar Batasuneko Justizia Auzitegiak eskatutako originaltasun-eskakizuna bete gabe utziz (adimenetik datorren sorkuntza bezala ulertua).

Adimen Artifizial bidez sortutako eta Jabetza Intelektualari buruzko Legeak babestuko ez lukeen eta obran parte hartu duten pertsona fisikoei egiletasuna emango ez liekeen obra

¹ Hau ez dago jasota Jabetza Intelektualari buruzko Legean. Legearen eta Europar Batasuneko Justizia Auzitegiaren epaietatik atera daiteke interpretazio hori, baita akademiko ugariren irakurketatik ere.

baten adibidea “The Next Rembrandt” izango litzateke, bateaz ere J. Walter Thompson Ámsterdam agentziak Microsoftekin eta DBB diseinu-estudioarekin batera asmatua.

- **Aitzitik, sortu duzun obrak Adimen Artifizialeko sistema batek lagundu egin badu soilik** (AI Assisted), hau da, Adimen Artifiziala erreminta soil bat izan bada, eta sormen-prozesuan gizakiaren parte-hartze maila eta kontrol-maila esanguratsua egon bada, eta obra intelektual hori betiere jatorrizkoa badal¹, Jabetza Intelektualari buruzko Legearen mende egongo litzateke, eta, horrenbestez, obraren egiletzat hartuko zintuzketen, eta obren gaineko zure eskubide ekonomiko eta moralak egikaritu ahalko zenituzke.

Gizakiaren parte-hartzea eta kontrola duen Adimen Artifizial bidez lagundutako obra bat zera izango litzateke, zuk poeta edo kanta-idazle gisa Adimen Artifizialeko sistema bat (Chat-GPT, adibidez) erabiltzea, sistema horrek zure poemak edo kantak idazteko inspirazio gisa baliagarriak izango zaizkizun hitzak edo gaiak zuri iradokitzeke asmoarekin.

¹ Ikusi gidaliburu honen Zati Orokorra Jabetza Intelektualari buruzko Legeak zer obra babesten dituen ulertzeko.

Garrantzitsua

Garrantzitsua da kontuan hartu dezazula nola erabiliko duzun Adimen Artifiziala zure obra artistikoa sortzeko unean, horren mende egongo baita egile-eskubideen babesa eta egiletasunaren esleipena. Adimen Artifiziala erreminta soil bat bezala erabiliko duzun edo obra adimenak sortuko ote duen erabaki behar duzu.

2. Egile-eskubideen urraketa posibleak. Adimen Artifizialeko sistemak jada badauden obrekin "ikasten dute" edo "entrenatuta daude". Sarritan, Jabetza Intelektualari buruzko Legearen arabera babestutako sorkuntzak dira jada badauden obra horiek, eta, hori horrela, Adimen Artifizialaren erabiltzaileek edo kontsumitzaileek –baita Adimen Artifizialaren hornitzaileek ere– egindako behar ez bezalako edo ardura gutxiko erabilerak hainbat modutan urratu ditzake egiletasun-eskubideak. Urraketa posibleen artean honako hauek daude, adibidez:

- I. Baimendu gabeko erreprodukzioa,** Adimen Artifizialeko sistemak bere ikaskuntza-prozesuan obra babestuak erabiltzen baditu egileen edota eskubideen titularren dagokion

baimenik gabe, egileak bere obraren erreprodukzioa kontrolatzeko duen eskubide eksklusiboa urratuko litzateke.

II. Eraldaketa-eskubidearen urraketa, Adimen Artifizialeko sistemaren bidez sortzen diren obrak entrenamenduan erabili diren babestutako obren antzekoak edo haietatik eratorritakoak badira, egile-eskubideen arau-hauste bat izan litezke obra horiek, eratorritako obra bat sortuko bailitzateke egilearen baimenik gabe.

III. Gurasotasun-eskubidearen urraketa, Adimen Artifizial bidez sortutako obra bat eratorritako obratzat jotzen bada edo artista jakin baten estilo artistiko oso bereizgarri batekoa bada, Adimen Artifizialak oinarritzat hartu duen obraren egile originalaren erreferentziarik ez egitea egileak egile gisa aitortua izateko duen eskubide moralaren urraketa izan liteke.

IV. Obraren osotasuna-eskubidearen urraketa, obra honen egikaritzapenaren bidez hirugarrenei eskatzen zaie obrak formari dagokionez (obra ez moztea, zatikatzea, ezabatzea) zein hondoari dagokionez (sortua izan zeneko zentzua, arrazoia edo helburua ez aldatzea) errespetatu daitezela. Adimen Artifizialeko sistemak diseinatzeko garaian programatzaileek obraren osotasuna alde batera uzten badute eta hirugarrenek "egilearen pentsamenduak erasotzea edo traizionatzea" ahalbidetzen badute, eskubide moral hori urratuko litzateke.

V. Ordaina jasotzeko eskubidearen urraketa, ongi dakizunez, hirugarrenek beren obrekin egindako erabilerarengatik egiten duten bidezko ordain bat eskatzeko eta jasotzeko eskubidea dute egileek, batez ere obra horiek helburu komertzialekin erabiltzen badira. Hirugarren batek Adimen Artifizial bidez sortutako obrak baimen edo lizentzia egokia lortu gabe erabiltzen baditu, edo egile originalak behar bezala konpentsatu gabe, aldez aurretik dagoen obraren egileek ordaina jasotzeko duten eskubidea urratuko litzateke.

Egiletasun-eskubideen mota honetako urraketak ikusi daitezke jada errealitatean. Horren adibidea dugu Estatu Batuetan egiten ari diren epaiketa, Stable Diffusion ereduaren kasua (informazio gehiago, hemen: <https://stablediffusionlitigation.com/>) , zenbait artistak Adimen Artifizial sortzaileko hainbat enpresa salatu baitituzte beren egiletasun-eskubideak urratzeagatik.

3.1.2. Adimen Artifizialaren erregulazioa jabetza intelektualaren markoan: Europako Erregelamendua

Oro har, Adimen Artifizialak ez dauka apenas erregulaziorik, garrantzitsua da zuk hori jakitea. Nazioartean, Europar Batasunak “Adimen Artifizialaren Europako Erregelamendua” onartu berri du arlo horretan aitzindari-lanak eginez (Espainiak bete egin beharko du), Adimen Artifizialaren aplikazioa eta erabilera arautzeko, baita hura ezartzearen ondoriozko arriskuak arintzeko ere.

Gehiago erregelamenduari buruz:

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-03-13_ES.html

Arriskuan oinarritutako ikuspegia hartzen du erregelamendu honek, Adimen Artifizialeko sistemak zenbait mailatan sailkatuz: arrisku onartezina, handia, mugatua eta oso txikia. Adimen Artifizialaren erabileraren arriskuaren arabera, hainbat betebeharrak izango dituzte erabiltzaileek zein hornitzaileek¹ Erregelamendu hau aplikazio orokorrekoa bada ere, hau da, ez da sektore jakin baterako espezifiko, garrantzitsua da **jabetza intelektualarekin lotutako** honako puntu hauek nabarmentzea:

1. Erregelamenduak **jabetza intelektualaren arloko Estatuko eta nazioarteko legeak bete beharra exijitzen die** Adimen Artifizialeko sistemen erabiltzaileei zein Adimen Artifizialaren hornitzaileei.
2. Izan ere, jabetza intelektualaren arloko erregulazio horiek betetzen jarraitzera behartzen ditu erregelamenduak, **baita** Adimen Artifizialeko sistema horiek **EBko lurralde-esparrutik kanpo entrenatzen dituztenean ere**.
3. Ildo horretan, erregelamenduak **egilearen edota egiletasun-eskubideen titularraren baimena**, lortzeko premia azpimarratzen du, betiere Adimen Artifizial baten

¹ Adimen Artifizialeko sistemak garatzen dituzten erakundeei egiten die erreferentzia hornitzaileak terminoak, eskusiboki barne-arloko erabilerarako Adimen Artifizialeko sistemak garatzen dituztenak barne. Erabiltzailea zein hornitzailea izan daiteke erakunde bat.

Garrantzitsua

Egile zaren aldetik obra baten gaineko zure eskubide ekonomiko eta moralak baliarazteko gaitasuna duzu obra hori Adimen Artifizialeko sistemetan erabiltzen denean. Modu bereziagoan, zure obra baimenik gabe edo sortzaile gisa dituzun eskubideak errespetatu gabe erabiltzen denean. Kasu horretan, zure obraren osotasuna eta zure eskubide moralak babesten lagunduko dizu legeak, eta, horrekin batera, zure egiletasuna behar bezala aitortzen dela ziurtatzen, eta obra behar ez bezala erabiltzeagatiko konpentsazio ekonomiko bat exijitzen.

funtzionamendurako edo erabilerarako jabetza intelektualak babestutako obra bat erabili nahi bada. Hori guztia legean bertan aurreikusitako dagozkion salbuespen eta mugak aplikatzea alde batera utzi gabe.

4. Era berean, hornitzaileen betebeharra da **egile-eskubideei eta kideko eskubideei buruzko EBren legea betetzen duten barne-politikak ezartzea**. Bereziki, egileek edo eskubide-titularrek beren obrekiko adierazi dituzten eskubide-erreserba posibleak (adibidez, obrak Adimen Artifiziala entrenatzeko ez erabiltzea) betetzera bideratu behar dira politika horiek.
5. Era berean, erregelamenduak exijitzen duenez, audioko, bideoko edo testuko obrak sortzen dituzten Adimen Artifizialeko sistemen hornitzaileek **obra horiek Adimen Artifizialaren laguntzarekin sortu direla adierazita dagoela** egiaztatu behar dute. Ildo horretan, hirugarrenei ere ezartzen die betebehar hori legeak, bereziki erabiltzaileei, Adimen Artifizialeko sistemen bidez manipulaturako eduki artistikoa sortzen edo zabaltzen dutenean.
6. Erregelamenduak Adimen Artifizialeko hornitzaileei gogorarazten die eskubideen titularrek **beren obren erabilera espresuki berentzat gordetzeko gaitasuna dutela**, eta, hori horrela, Adimen Artifizialeko hornitzaileek ezin dute eduki hori erabili edo ez dute erabili behar. Obra horiek erabili nahi izanez gero, dagokien baimena edo lizentzia beharko dute, baita haiek erabiltzeagatiko prezioa negoziatu ere.
7. Azkenik, Adimen Artifizial sortzaileko sistemen hornitzaileek nahitaez **jarri behar dute publikoaren eskueran Adimen Artifiziala entrenatzeko edo osatzeko erabili den edukiaren behar beste xehatutako laburpen bat**. Enpresa-sekretuen babesa kontuan hartzen bada ere, laburpen horrek zehatza izan behar du, interes legítimoak dituzten partikularrek –kasu honetan egileek edo egiletasun-eskubideen titularrek– beren eskubideak egikaritu ditzaten. Hori dela-eta, Adimen Artifiziala entrenatzeko erabili ziren datuen bildumak edo multzoak, iturburuak, eta abar, zerrendatu behar dituzte laburpen horiek.

Hitz gutxitan, **Adimen Artifizialeko sistemek egiletasun-eskubideak errespetatu behar dituzte, eta nazioartean zein Estatuan indarrean dauden jabetza intelektualaren arloko erregulazioak bete.**

3.2. Metabertsoa

Espazio digital tridimentsional iraunkor gisa definitzen da metabertsoa, non erabiltzaile anitzek beren artean eta objektu errealekin interaktuatu dezaketen, sarritan denbora errealean. Errealitate alternatibo bat simulatzen duen ingurune birtual bat inplikatzeko du kontzeptu honek, non pertsonak hainbat modutan komunikatu daitezkeen, lan egin dezaketen, jolastu daitezkeen eta edukia sortu dezaketen. Beste hitz batzuetan, unibertso digital bat da funtsean metabertsoa non pertsonak interaktuatu eta edukia sortu dezaketen ingurune birtual batean mundu errealean egiten duten, edo egingo luketen bezalaxe.

Artistentzat, beren praktika artistikoa arlo digitalerantz zabaltzeko bitarteko bat izan liteke metabertsoa, 3Dko erremintak erabili baititzakete arte tradizionalaren mugak gainditzen dituzten arte-obrak sortzeko, adierazteko eta esperimentatzeko modu berriak esploratuz. Era berean, metabertsoak plataforma ugari eskaintzen ditu haien lana audientzia bati erakusteko eta harekin partekatzeko, galeria birtualen eta lineako ekitaldien bidez.

Artisten arteko kolaborazioa ere erraztu egiten metabertsoan, baterako proiektuetan urrunetik eta denbora errealean lan egitea ahalbidetzen baitu. Hainbat sormen-estilo eta sormen-ikuspegi bateratzen dituzten kolaboraziozko obra-arteak sortzea eraman dezake horrek.

Monetizazioari begira, metabertsoaren barruan merkaturatu ditzakete artistek beren obrak, zuzeneko salmentako plataformen bidez, enkanteen bidez edo markekin eta esperientzia digitalen garatzaileekin egindako akordioen bidez.

Adimen Artifizialarekin gertatzen den bezala, metabertsoak ere zenbait erronka planteatzen ditu jabetza intelektualaren arloan. Horregatik, honako hau izan behar duzu kontuan:

Lehenik, jakin behar duzu **jabetza intelektualak ingurune errealean egingo lukeen modu berean babesten dituela jabetza intelektualak metabertsoan sortuko dituzun obra intelektualak**. Horrenbestez, gidaliburu honetan azaldu diren zure obra digitalen gaineko egile-eskubide guztiak dauzkazu.

Bigarrenik, jakin behar duzu metabertsoaren barruan zure obra erabili nahiko duten hirugarrenak egoteko posibilitatea dagoela. Zenbaitek modu legitimoan egingo dute zure baimenarekin, baina beste zenbaitek baimen hori gabe egiteko arriskua dago. Adibidez, zure obra digitalak hirugarrenek artista gisa duzun integritaterako modu kaltegarrian aldatu edo erabili ahal izatea

gertatu liteke. Horregatik oso garrantzitsua da zuk zure obrak metabertsoaren zein plataformatan eta bestelako zein ingurune birtualetan erakutsiko dituzun balioestea. **Haietako askok erabiltzeko politika eta termino argiak izango dituzte, hirugarrenei babestutako obren baimendu gabeko erabilerak debekatuko dizkietenak, eta erremintak eskainiko dituztenak eskubideen titularrek arau-hausteak jakinarazi ditzaten.**

Ildo horretan, oso garrantzitsua da metabertsoak garatzen dituzten plataformen terminoak eta baldintzak irakurtzea eta ulertzea zuk zure obra bertan erakusten edo merkaturatzen hasi aurretik. Horrela ziurtatu egingo duzu zure obra digitalak plataforman erakustean zure obra digitalen gaineko eskubideren bat lagatzen ari ote zaren. Era berean, alderdi komertzialek nola funtzionatzen duten ulertzen lagunduko dizu, hau da, nola monetizatu dezakezun zure obra metabertsoan, nola kalkulatzaren diren erregaliak, edo plataformak zure lana metabertsoan erakusteari, saltzeari edo enkantean jartzeari lotzen dion tarifarik ba ote dagoen.

Bidezko konpentsazioari dagokionez, zure lanak ordainsari egokia jasotzen duela ziurtatu behar duzu. Zure obrak metabertsoan erabiltzeko lizentzia-akordioak negoziatzea inplikatu dezake horrek, edo erregalien banaketa-sistemak ezartzea.

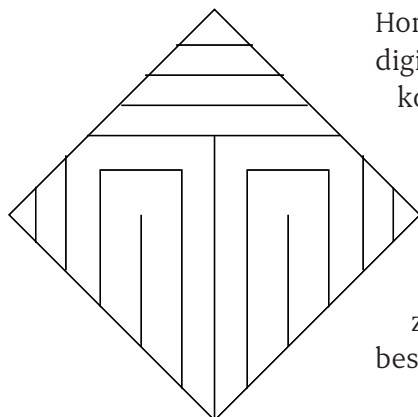
Bestalde, metabertsoak duen abantailetakoa bat erabiltzaileek obra intelektualak sortzeko kolaborazioan aritzeko duten posibilitatea da. Ildo horretan funtsezkoa da zuk akordio garbiak egitea, edo kontratuak sinatzea non jasota geratuko den zein izango den egiletasun-esleipena, bakoitzak obraren gain izango duen titulartasuna, nortzuk egikaritu eta kudeatu ahalko duten obraren ustiapena, eta zein ehunekotan, eta abar.

Era berean, beste artista batekin kolaborazioan aritu aurretik, eta eratorritako obra bat harekin batera sortu nahi bada, ziurtatu egin behar duzu zurekin lan egingo duten pertsonen beste sortzaile batzuen obra babestuak erabiltzeko egokiak diren baimen eta lizentziak dauzkatela.

Azkenik **zuhurtasun handiz aritzea gomendatzen dizugu** zure asmoa **marka komertzial bat zure obra digitalaren barruan hartzea edo erabiltzea bada.** Markak, obra intelektualak bezalaxe, Jabetza Intelektualari buruzko Legearen babespean daude metabertsoan ere. Haiek baimenik edo lizentziarik gabe erabiltzea jabetza intelektualaren arau-hauste bat izan liteke.

3.3. Non Fungible Tokens (NFTs)

Blockchain teknologiari esker, zuk, artista digital gisa, zure artelanak (pintura bat, animazio bat, musika-pieza bat) NFT bihurtzeko gaitasuna duzu. NFT edo Non Fungible Tokenak elementu digital espezifiko baten jabetza edo benetakotasuna adierazten duten artxibo digital bakanak dira, hala nola irudi baten, bideo baten edo audio-artxibo baten kasuan. NFTak bereizten dituen ezaugarri nagusia beren ez-suntsigarritasuna eta bitxitasuna da, eta horrek esan nahi du **NFT bakoitza bakana dela eta ezin dela** berdin-berdina den beste batekin **ordeztu**.

Horrek zera esan nahi duz, zuk zure obra NFT bihurtzen duzunean zure obraren errepresentazio digital bakan eta egiaztatu bat sortzen ari zarela. Horrek zera dakar, zure artelana erraz plagiatu, kopiatu edo Interneten partekatu ahal bada ere, NFTak obra originala zein den egiaztatu daitekeela ziurtatzen duela. Nolabait esatearren, benetakotasun digitaleko ziurtagirien lanak egiten dituzte NFTEk.

Ohikoena NFTak sortzen dituzten artistek NFT horiek merkatu digitaletan salgai jartzea, eta haien artean daude OpeanSea, Rarible... Hor aurkitu eta erosi dezakete bildumagileek zure obra digital bakana. Zure obra prezio finko batean saltzea aukeratu dezakezu, edo, bestela, eskaintzaile onenari enkantean eskaini.

Betiere jakin behar duzu **norbaitek zure NFTa erosten duenean obra digital horren jabetza eskuratzen ari dela**. Dena den, obra batekin formatu ukigarri batean gertatuko litzatekeen bezala, **obraren gaineko ustiapen-eskubideak zurekin geratzen dira, salbu eta eskubide horiek esplizituki transferitzen edo lagatzen badira salmenta-prozesuan**. Era berean, garrantzitsua da zuk erabakitzea ea zure NFTa erabilera pertsonalerako soilik transferitu ahal zaien hirugarrenei, edo ustiapen-eskubideak ere lagatzen ari zaren. Erosleari inposatzen dizkiozun baldintzen arabera, **lizentzia pertsonal baten edo lizentzia komertzial baten** aurrean egongo da bezeroa.

- **Lizentzia pertsonal** bat ematen ariko zara NFTaren erabilera esparru pribatura mugatzen baduzu, eta erabiltzaileak bere erabilera eta gozamen propiorako erabili ahalko du obra digitala, baina ezin izango du erabili helburu komertzialetarako, hala nola salmentaren, banaketaren edo komunikazio publikoaren kasuan.
- Aitzitik **lizentzia komertzial bat** ematen ariko zara zuk, egile gisa, NFTaren erosleari obra digitala helburu komertzialekin erabili dezala baimentzen badiozu. Horrek obra posible ekonomikoak lortzeko helburuarekin saltzeko, banatzeko, publikoki erakusteko edo erabiltzeko gaitasuna barnean hartu ahalko luke.

Ildo horretan, kontuan izan behar duzu zure egiletasun-eskubideez gain, beste eskubide batzuk ere eraginpean geratu daitezkeela: argitaletxeak, produkzio-etxeak, edo ustiapen-eskubideen edota eskubide hurkoen titularrak. Guztiek ere beren baimena eman beharko dute ustiapen-bide berri hau gauzatu dezazun.

Hautatzen duzun aukera hautatzen duzula, betiere jakin behar duzu hau guztia NFTei aplikagarriak zaizkien baldintza espezifikoek bidez artikulatu daitezkeela, eta bereziki Smart Contracts kontratuen sinaduraren bidez, prozesu hori automatizatzeko eta formalizatzeko erreminta indartsu bat, NFTaren ustiapenaren terminoak eta baldintzak argi ezartzea ahalbidetzen baitu, eta Smart Contract kontratuaren kodearen egikaritzapenaren bidez betetzen direla bermatu.

Edozein kasutan ere, zure NFT sorkuntza fitxategi aldaezina da, eta, hori horrela, zure egiletasunaren froga bat ere bada zure sorkuntza token bat bihurtzen duzunetik.

NFT bat tokenizatzean alderdi ekonomikoan aurkituko duzun abantaila handienetako bat zera da, zure obra saltzen bada mozkin ekonomikoak zuzenean jasoko dituzula, bitartekarien eta erakunde kudeatzaileen premiarik gabe. Gainera, NFTaren hasierako salmentarengatik lortutako mozkinaz haratago, erregaliak ere jaso ahalko dituzu **zure obra bigarren merkatuan birsaltzen den bakoitzean**. Horrek zera esan nahi du, erosle originalak zure NFTe etorkizunean beste bildumagile bati saltzea erabakitzen badu, zuk, egile gisa, salmentaren ehuneko bat jaso dezakezula erregalia gisa, eta horrek zure obrarekin mozkin bat lortzen jarraitzea ahalbidetzen dizu obrak merkatu digitalean duen balioa handitzen den neurrian.

NFTen salmentez gain, zuk, artista gisa, kolaborazioetan, ekitaldietan eta NFTen erakusketa espezifikoetan parte hartu dezakezu, non zure lana erakutsi eta saldu dezakezun, baita arte digitalaren beste sortzaile eta zale batzuekin konektatu ere.

3.3.1. Lizentziak NFTeetan. Gaur egun, Espainian, NFTen arloan ez dago ezer konkreturik edo ezarritakorik erabilera libreko lizentziei dagokienez. Dena den, nazioartean argitaratzen ari dira jada obra digital horiei aplikagarriak zaizkien lizentziak, eta litekeena da lizentzia horiek zabaltzea eta zenbait lurraldetan ezartzen hastea, hala nola European, CC lizentziekin gertatu zen bezalaxe. Horregatik, eta kontuan izanda NFTak merkatu global baten zati direla, hemen dituzu, ezagutu ditzazun, obra tokenizatueta orain erabiltzen ari diren lizentzia libreen motak:

Exclusive Commercial Rights with No Creator Retention (CBE-ECR):

- NFTarekin lotutako arteari buruzko eskubide komertzial eskusiboak ematen dizkio erosleari lizentzia honek.
- Sortzaileak ez du obraren gaineko ustiapen-eskubiderik atxikitzen. Horrek esan nahi du erosleak erabateko kontrola duela artea erabiltzeko moduaren eta arteaz bere probetxurako baliatzeko moduaren gain.

Non-Exclusive Commercial Rights (CBE-NECR):

- Eskubide komertzial ez-esklusiboak ematen dizkio lizentzia honek erosleari.
- Egileak obraren gaineko bere ustiapen-eskubideak atxikitzen ditu. Horrek esan nahi du erosleak artea helburu komertzialekin erabili dezakeela, baina sortzaileak ere lizentziak eman diezazkieke beste erabiltzaile batzuei edo obra beste modu batzuetan erabili.

Non-Exclusive Commercial Rights with Creator Retention & Hate Speech Termination (CBE-NECR-HS):

- Lizentzia honek ere eskubide komertzial ez-esklusiboak ematen dizkio erosleari.
- Egileak bere ustiapen-eskubideak atxikitzen ditu.
- Haatik, gorroto-diskurtsoa edo beste egoera espezifiko batzuk gertatzen badira lizentzia amaitzeko aukera ematen du lizentzia honek.
- Gainera, artetik eratorritako obrak sortzeko posibilitatea du erosleak.

Personal License (CBE-PR):

- NFTarekin lotutako artea erabiltzeko eta saltzeko eskubide komertzial ez-esklusiboak ematen ditu lizentzia honek. Haatik, eroslearen erabilera pertsonalera dago gehienbat bideratua, ez erabilera komertzialerako.

Personal License with Hate Speech Termination (CBE-PR-HS):

- Lizentzia pertsonal estandarraren antzekoa, NFTarekin lotutako artea erabiltzeko eta saltzeko eskubide komertzial ez-esklusiboak ematen ditu bertsio honek.
- Gorroto-diskurtsoa edo beste egoera espezifiko batzuk gertatzen badira lizentzia amaitzeko aukera ere ematen du.

CCO (CBE-CCO):

- Lizentzia guztien arteko permisiboena da lizentzia hau. Uko egiten die NFTarekin lotutako arteari buruzko egiletasun-eskubide guztiei, Creative Commons-ek garatutako CC0 1.0 Universal lizentziaren terminoen arabera. Oinarrian, artea murrizketarik gabeko edozein modutan erabiltzea baimentzen du, erabilera komertziala barne, egile originalari baimenik zertan eskatu gabe.

Hitz batean, lizentzia hauetako bakoitzak kontrol- eta askatasun-maila desberdinak eskaintzen ditu NFTarekin lotutako artea erabiltzeko moduari buruz, saltzailearen edo sortzailearen premien eta lehentasunen mende betiere.

3.3.2. Gomendioak NFTen eta obra digitalen munduan. Egile zaren aldetik honako gomendio hauek kontuan hartzea komeni zaizu:

- I. Zure sorkuntzak NFTak sortzeko igotzen dituzun plataformetako baldintzak ongi irakurri eta aztertzea.
- II. Zure NFTari dagokionez artista gisa dituzun posibilitateei buruz erabakitzea. Ale digitalaren salmenta soilik baimendu dezakezu, alearen birsalmenta baimendu dezakezu, alearen ustiapena, eta abar.
- III. Artikulatu salmentak Smart Contract kontratuen bidez.
- IV. Idatzi zure erosleentzako eta NFTen erabiltzaileentzako legeko baldintzak, batez ere zure egiletasun-eskubideekin lotuta daudenak. Adibidez, zenbait artistak adierazten dutenez, zuk haien NFTa balio ekonomiko handi baten truke erosten baduzu, NFTaren gaineko ustiapen-eskubideak lortuko dituzu; balioa txikiagoa bada, aldiz, ale digitala eta maila pertsonaleko erabilera soilik lortuko dituzu.

LAN-ESPARRUKO KONTSIDERAZIOAK

4.1. Zure harremanak hirugarrenekin artikulatzeko erak: lan- edo merkataritza-harremana

4.2. Artisten lan-harreman berezia ikuskizun publikoetan

4.3. Norberaren konturako zerbitzu-emate

4.4. Ekonomikoki mendekoa den langile autonomia izatea (TRADE)

4.5. Jarduera artistikoaren berezitasunak Gizarte Segurantzaren arloan: jarduerarik gabeko aldien erreferentzia berezia

4.6. Langabeziagatiko prestazio berezia lan-harreman berezi baten mende dauden artistentzat

4.7. Erretiro-pentsioaren eta norberaren edo besteren konturako lanaren bateragarritasuna

Lan-esparruko kontsiderazioak

4.1. Zure harremanak hirugarrenekin artikulatzeko erak

Lan- edo merkataritza-harremana

Lan-harreman bat artikulatzeko garaian, oso garrantzitsua da harreman hori lan-izaerakoa edo izaera zibil eta merkataritza-arlokoa den zehaztea, horrek hainbat alde baititu lan-alorrean zein zerga-alorrean.

- Artista gisa **lan-harreman** batean bazaude, lan-legediak babesten zaitu, zehazki Langileen Estatutuaren Legearen testu bategina (lan-jardunaldia, atsedenaldiak, oporrak, soldata, kaleratzearen kontrako babesa, negoziazio kolektiboa, eskubide sindikalak, lan-arloko jurisdikzioan sartzea, Lan Ikuskaritzaren babesa, eta abar, ezartzen ditu oro har) onartzen duen 2/2015 Legegintzako Errege Dekretuak; eta, kasu jakin batzuetan, ikuskizun publikoetako artisten lan-harreman berezia arautzen duen 1435/1985 Errege Dekretuak. Kasu honetan, besteren kontura egiten duzu lan eta Gizarte Segurantzaren erregimen orokorrean alta hartzeko eskubidea duzu.
- Zure zerbitzuak **zerbitzuen errentamenduko edo obren egikaritzapeneko kontratuen (merkataritza-kontratua)** bidez ematen badituzu, autonomia eta independentzia handiagoa duzula esan nahi du horrek, baina babes-maila txikiagoa. Langile Autonomoen Araubide Berezian eta Ogasuneko enpresarien erroldan alta hartzea, Gizarte Segurantzari hileko kuotak ordaintzea, fakturak jaulkitzea edo BEZa sortzea eskatzen du horrek, besteak beste.

Enpresen aldetik, beti izango da interes handiago bat lan-harremana merkataritza-kontratu baten bidez artikulatzeko, eta horrek lan-harreman baten berezko betebeharretatik salbuetsita egotea dakar. Dena den, harreman mota zehaztea ez da kontratuko alderdiak besterik gabe aukeratu dezaketen zerbait, hori kontratatuko den prestazioaren egiazko edukiak eta harreman baten lan-izaera lege mugatzen duten kasuen konkurrentziak ezartzen baitute.

Esparru artistikoaren barruko prestazioen ezaugarri bereziek lausotu egiten dute lan- eta merkataritza-harreman baten arteko bereizketa, eta, hori horrela, banako azterketa bat egin behar da kasu bakoitzean.

Gaingiroki, alderdi kontratatzailearen eta artistaren, interpretatzailearen edo jotzailearen arteko **lan-harremana definitzen duten elementuak borondatezkotasuna, ordainsaria, besterentasuna eta mendetasuna** eta **mendetasuna**, izango lirateke.

Horrenbestez, honako kasu hauetan exijitu ahalko duzu lan-zuzenbidepeko kontratazio bat:

1. Beste pertsona baten kontura lan egiten duzunean.
2. Haren antolatze-boterearen mende egonik, zentzu zabal batean.
3. Haren aginduak betetzen badituzu.
4. Prestazioaren arriskua eta mentura zure gain hartzen ez baduzu.
5. Aldizkako ordainsari bat jasotzen baduzu negozioa edo ikuskizuna edonola doala ere.

Zirkunstantzia horiek gertatzen badira, garrantzirik gabekoa da, harremana lan-arlokotzat kalifikatzeari begira, zerbitzuen errentamenduko merkataritza-kontratu bat egotea, fakturak BEZarekin jaulkitzea edo Langile Autonomoen Araubide Berezian alta emanda egotea.

Ildo horretan, kontuan izan behar dugu **harreman bat merkataritza-harreman gisa oker kalifikatzeak Gizarte Segurantzaren Erregimen Orokorrean ofiziosz alta hartzea eragin dezakeela** horren ondorioz erakundeak Gizarte Segurantzari azken lau urteko harremanari dagozkion kotizazioen zenbatekoa ordaintzeko betebeharrarekin. Korrelatiboki, zuk, artista gisa, aldi berean ordaindu dituzun autonomo-kuotak itzultzea eskatu ahalko duzu. Hori guztia egotzi ahalko diren balizko administrazio-erantzukizunak alde batera utzi gabe.

Era berean, erakundeak balizko erantzukizun baten ardura izan dezake Gizarte Segurantzako prestazioei dagokienez, artistak Gizarte Segurantzaren dagokion erregimenean altarik ez izateak eta ondoriozko kotizaziorik ezak kaltea eragin badiote langileari Gizarte Segurtasuneko prestazioak baliatzeko garaian, hala nola erretiroaren, langabeziaren eta abarren kasuan.

Horregatik guztiagatik, zerbitzuak ematen dizkiozun erakundearekin duzun harremana oker kalifikatuta dagoenaren susmoa baduzu, bilatu aholkularitza sindikatuekin edo profesionalekin,

eta kontuan izan Laneko Ikuskatzailertzan edo lan-jurisdikzioan babesa eskatzeko posibilitatea duzula.

Laneko Ikuskatzailertzan salatzea erreminta interesgarria da erakundearekin duzun lan-harremanaren edozein alderdi erregularizatzeko, prozedura judizial batek duena baino kostu txikiagoarekin (ez du abokatuaren eta prokuradorearen esku-hartzerik eskatzen) eta nahitaez bete beharreko ebazpenak eragiten dizkio salaketa horrek erakundeari.

4.2. Artisten lan-harreman berezia ikuskizun publikoetan

Esaten ari garenez, honako honen arabera eraentzen da artisten lan-harreman berezia ikuskizun publikoetan:

- Dagokion araudi espezifikoa xedatutakoa, hau da **ikuskizun publikoetako artisten lan-harreman berezia arautzen duen 1435/1985 Errege Dekretua**.
- Eta erregulazio espezifikorik ezean, **LE Langileen Estatutuko** xedapenak.

1435/1985 Errege Dekretuaren aplikazio-esparruan sartuta daude ikuskizun publikoen antolatzaile baten edo enpresa baten kontura eta haren antolakuntzako eta zuzendaritzako esparruaren barruan jarduera artistiko bat beren borondatez garatzen duten artistak, ordainsari baten truke eta beren jarduera publikoaren aurrean egiten badute, zentzu orokor batean, zabaltzeko, dibulgatzeko edo argitaratzeko edozein bitarteko barnean hartuta. Horrenbestez, ezaugarri horiek biltzen ez dituzten bestelako adierazpen estetikoak kontratu mota honetatik kanpo egongo dira. Bere aplikazio esparruaren barruan sartzen dira, halaber, dagokion jarduera artistikoa garatzeko beharrezkoak diren jarduera teknikoak edo osagarriak.

Lan-harreman honek zenbait berezitasun ditu:

A) Idatzizkoa

Kontratua idazki bidez egiteko eskubidea duzu, edozein modalitatetakoa eta iraupenekoa dela ere. Bertan, kontratuaren funtsezko elementuak eta lan-prestazioaren egikaritzapen-baldintza nagusiak zehaztu behar ditu erakundeak:

1. Enpleguaren eta enplegatuaren identifikazioa.
2. Lan-harremanaren hasierako data.
3. Erakundearen zerga-helbidea.
4. Soldata.
5. Langilea kide den kategoria edo talde profesionala.
6. Lanaldia.
7. Oporren iraupena.
8. Aurrez abisatzeko epeak kontratua amaitzen den kasuetan.

Elementu horien deskribapenak lortu behar duen xehetasun-maila zehazten ez bada, gomendagarriena da modurik albat xehatuenean deskribatzea, **kontratuko prestazioa egiteko zirkunstantzia** guztiak barne (zertan datzan, ordainsaria, lekua, datak, eta abar), baita lagatzen diren **jabetza intelektualeko eskubideak** ere.

B) Kontratuaren iraupena

Iraupen mugagabe baterako egin ahalko da kontratua, edo denbora jakin baterako erregimen orokorrari jarraikiz (Langileen Estatutuaren 15. artikulua): Produkzioaren zirkunstantziak eta ordezipena.

Zehaztutako denbora baterako kontratua (1435/1985 Errege Dekretuaren 5. artikulua) erakundearen aldi baterako premiak estaltzeko soilik sinatu daiteke eta emanaldi baterako edo hainbatetarako izan ahalko da, denbora jakin baterako, denboraldi baterako, obra karteldegian dagoen denborarako, edo produkzioaren faseek irauten duten denborarako. Luzapenak erabaki ahalko dira denbora-premiak irauten duen bitartean.

Behin-behinekotasuneko kausa justifikatua gertatzen dela ulertzeko xehetasunez zehaztu beharko dira kontratuan aldi baterako kontratazioaren kausa gaitzailea, kontratazioa justifikatzen duten zirkunstantzia konkretuak eta aurreikusitako iraupenarekin duten lotura.

Kausalitate-eskakizuna edo exijentzia formalak bete gabe uzten badira, zuk, denbora partzialerako kontratatutako artista gisa, mugagabe-kondizioa hartuko duzu. Gauza bera gertatuko da **aldi baterako kontratuen kateatzea gertatzen bada**. Horrela, mugagabe-kondizioa hartuko duzu hogeita lau hilabeteko aldi batean hemezortzi hilabete baino gehiagoko epe baterako kontratatuta

egon bazara, lanpostu bererako edo desberdin baterako erakunde berarekin iraupen jakinerako bi lan-kontratu artistikoren edo gehiagoren bidez.

Posible da, halaber, Langileen Estatutuko 16. artikulua kontratu finko-aldizkako bat sinatzea lan-harremanak urte-sasoiko izaerakoa edo sasoiko jarduera edo lanetara lotutakoa bada, hau da, aldizkako izaerakoa baina egikaritzeko aldi zehatzekin. Kasu horietan, erakundearekin duzun lan-harremana mugagabea izango da, baina jarduerako eta jarduerarik gabeko aldiekin. Jarduerako aldietan enpresak nahitaez deitu behar dizu eta berriro alta eman Gizarte Segurantzari, eta egiten ez badu kaleratzeagatik inpugnatu ahalko duzu. Bestalde, jarduerarik gabeko aldietan langabeziagatik prestazioa jasotzeko eskubidea duzu.

C) Ordainsariak

Ikuskizun publikoetan artista gisa izango duzun ordainsaria **hitzarmen kolektiboan edo zure banakako lan-kontratuan adostutakoa izango da**, modalitatean eta zenbatekoan. Edozein kasutan ere, kontratuak ezin izango du aurreikusi aplikatzekoa den hitzarmen kolektiboan bildutakoa baino ordainsari txikiagoa, edo, halakorik ezean, une oro indarrean dagoen lanbide arteko gutxieneko soldata baino txikiagoa.

Ohikoa da hitzarmen kolektiboak jarduera artistiko konkretu bakoitzeko negoziatu daitezela. Estatua, autonomia-erkidegoa, probintzia edo enpresa izan liteke hitzarmen horien aplikazio-esparrua.

Sektore artistikoan posible da langileak **urteko diru-kopuru global bat**, jasotzeko duen eskubidea ituntzea, zenbateko horretan kontratua amaitzeagatik kalte-ordaina barnean hartuz, eta aldez aurretik hainbanatuta jasotzea nominaren hileko ordainketarekin.

Legeak aurreikusten duenez, **soldatatzat** hartuko dira enpresaren aurrean aitortuta dituen diru-eskuratze guztiak, eragiten dituzun gastuak konpentsatzeko jasoko dituzun soldataz kanpoko diru-kopuruak alde batera utzi gabe.

Zure ordainsaria osatzen duten soldata-kontzeptuen baturak, aparteko pagaren hainbanatutako zatia barne, izango da **Gizarte Segurantzarako zure Oinarri Erregulatzailerak**, eta, hori horrela, egiaztatu egin beharko duzu ea erakundeak behar bezala kotizatzen duen zure soldata osoarengatik, horrek prestazio handiagoak izateko eskubidean eragingo duelarik Gizarte Segurantzaren babes-ekintzaren esparruan.

Aipamen berezia merezi du zuk –artistak– eta erakundeak **esklusibotasuneko edo dedikazio osoko itunak**, adostea, kontratuan espresuki jasota egon behar dutenak eta konpentsazio ekonomiko bat ere eramane beharko dutenak berekin batera. Adostu ondoren, ezin izango duzu modu unilateralean kendu eta ituna ez betetzeak eragindako kalte-ordainengatik erakundeari konpentsazio bat ematera behartuko zaitu.

Soldatako ordaintzen ez badizkizute, urtebeteko epean, erreklamatzeko posibilitatea izango duzu. Horretarako, **adiskidetze-idatzi bat jarri beharko duzu Bitartekaritza, Arbitraje eta Adiskidetze Zerbitzuan**, eta, egintza akordiorik gabe eginez gero, egoitza judizialean erreklamatu ahalko du.

Soldata behin eta berriz ez ordaintzeak edo ordaintzeko atzerapen larriak aukera ematen dizu **kontratua suntsiarazteko ekintza eskatzeko** kontratatzailearen ez-betetze larriarengatik, **lan egindako urte bakoitzeko 33 eguneko** baliokidea den **kalte-ordaineko** eskubidearekin. Gainera, soldata-zor horiek urtean % 10eko interesa sortuko dute.

Azkenik, lan-zuzenbideak babestu egiten zaitu **kontratatzailea kasuan-kasuan kaudimengabea**, bada, soldata-zorra **Soldata Bermeko Funtsera**, joz kitatu ahalko baituzu, enpresa-zorra estaliko baitu Langileen Estatutuaren 33. artikuluan bildutako gehieneko muga batzuen barruan. Lan-harremanaren azkentzearengatik kalte-ordainaren zati bat bermatuko du halaber.

D) Jardunaldia

Publikoaren aurreko zure emanaldiak zein erakundearen agindutara entsegu edo grabaketetarako erabilitako denbora barnean hartuko ditu zure jardunaldiak, eta erakundeak denboraldi oso horretan ordaindu beharko dizu. Ezin izango da doako entsegurik egitea eskatu.

Astean gutxienez egun eta erdiko atsedenaldirako, eskubidea izango duzu, elkarrekin adostuta finkatutakoa eta emanaldi-egunetatik kanpo. Atsedenaldia ezin bada osorik hartu, zatikatu ahalko da, gutxienez 24 ordu jarraituko atsedenaldia bermatuz, lau astez ere metatzeko posibilitatearekin itun indibidual edo kolektiboaren bidez.

Urtero 30 egun naturaleko oporrak izango dituzu, edo lan egindako denboraren araberrako proportziozko zatia, ohiko ordainsariarekin. Emanaldi, bira, filmaketa edo unitateko bestelako lan-kontratuetan, opor-ordaina ordainketa globalean sar daiteke.

E) Lan-kontratua azkentzea

Langileen Estatutuaren 15.2 artikulua: **produkzioaren zirkunstantziengatik** kontratuak

- I. Eragin zuen zirkunstantzia estaltzeko hitzartutako epea amaitu ondoren azkenduko da kontratua, eta ezin izango da sei hilabetetik gorakoa izan, salbu eta hitzarmena urtebeteko gehienekora zabaltzen bada. Kontratua amaitzean, lan egindako urteko soldataren hamabi eguneko kalte-ordain baliokide baterako eskubidea du langileak.
- II. Epea igarotzeak edo Langileen Estatutuaren 15. artikuluan bildutako aurreikuspenak ez betetzeak lan-harremana harreman mugagabe bihurtzea dakar, eta gauza bera arestian deskribatutako kontratuen kateatzea gertatzen bada.

Langileen Estatutuko 15.3 artikulua **ordezpen bidezko** kontratuen kasuan:

- I. Ordez tutako pertsona bere lanpostuan berriz hasten den unean amaituko da kontratua. Kasu honetan, ez dago azkentzeagatik kalte-ordainik jasotzeko eskubiderik.
- II. Ordezten zuen pertsona berriz lanean hasi ondoren artistak lanean jarraitzen badu, mugagabe-kondizioa hartuko du eta azkentzea kaleratze bat litzateke.

1435/1985 Errege Dekretuaren 5. artikulua: **iraupen jakineko lan-kontratu artistikoak**

- I. Prestazioa betetzeagatik edo adostutako denbora amaituagatik azkenduko da kontratua, zerbitzu-urte bakoitzeko 12 eguneko kalte-ordaina eraginez. 18 hilabeteko iraupenarekin edo gehiago (luzapenak barne), 20 eguneko baliokidea izango da. Hitzarmen kolektibo bidez hobetu daiteke.
- II. Kontratu hau ez bada adostutako denbora amaitzeagatik bukatzen, kaleratzetzat hartuko da azkentzea, eta ondoren azalduko den araubide juridikoa aplikatuko zaio izaera mugagabeko kontratuen azkentzeari buruz.

Izaera mugagabeko kontratuen kasuan:

- **Arrazoi jakin batzuk** beharko dira **kaleratze objektiborako** hala nola horretarako kausa ekonomikoak, teknikoak, eta antolakuntzarekin eta produkzioarekin lotutakoak gertatzea; langilearen ondoren agertutako gauza edo lanpostuko aldaketa teknikoetara ez egokitzea (Langileek Estatutuaren 52. artikulua) Kasu horretan, justifikaziozko kaleratze-gutun bat

jasotzeko eskubidea izango duzu, 15 eguneko aurreabisuarekin, baita zerbitzu-urte bakoitzeko soldataren hogeit hamar eguneko kalte-ordain bat jasotzeko eskubidea ere.

- **Diziplinazko kaleratzea** Langileen Estatutuaren 54. artikuluan bildutako ez-betetzeetakoren bat gertatzen denean aplikatuko da. Horrek ez dakar kalte-ordain eskubiderik eta 15 eguneko aurreabisua ere ez da errespetatu beharko.

Bi kasuetan ere **20 egun baliouduneko epearen barruan inpugnatu ahalko duzu kaleratzea**. Bide judizialera jo aurretik egin behar duzun lehenengo gauza **Bitartekaritza, Arbitraje eta Adiskidetze Zerbitzuan adiskidetze-idatzia**, aurkeztea da, eta horrek iraungipen-epea etengo du. Adiskidetze-idatzia jarri ondoren, hiru posibilitate daude:

- Aurkako alderdia aurkezten ez bada, eraginik gabe.
- Aurkako alderdia aurkezten bada eta akordio batera iritsiz gero, akordioarekin.
- Aurkako alderdia aurkezten bada, baina ez bada akordio batera iristen, adostasunik gabe.

Erakundea ez bada adiskidetze-egintzara bertaratzen, edo egintza egin eta akordiorik ez badago, bide judizialera jo ahalko duzu, dagokion **demanda** jarrita.

Gogoratu

Lan-jurisdikzioan ez dago kosturik eta, gainera, 1/1996 Legearen 2. artikulua Gizarte Segurantzaren langile eta onuradunen doako laguntza juridikorako eskubidea aitortzen du, eta demanda jarri beharko den epaitegia dagoen lekuko Abokatu Kidegoan eskatu beharko dute laguntza hori.

Kaleratzea baliogabea, dela ikusten bada, lanpostuan berriz hasteko eskubidea izango duzu tramitazio-soldatak kobratuta, eta kaleratzea **bidegabetzat** jotzen bada, **kalte-ordaina** lan-urte bakoitzeko soldataren 33 eguneko baliokidea den zenbatekora iritsiko da. Kaleratzeagatik kalte-ordain gisa jasotako diru-kopuruak ez dira PFEZean sartzen eta Gizarte Segurantzaren ere ez dute kotizatzen, salbu eta kaleratze bidegaberako lege finkatutako zenbatekoa (lan egindako urte bakoitzeko soldataren 33/42 egun 24 hileroko topearekin) gainditzen badute edo 180.000 eurotik gorakoak badira.

F) Beste berme batzuk

Zure zerbitzuak lan-erregimenean emateak zure aldekoak diren beste inplikazio batzuk ditu:

- **Zenbait baimen eta lizentzia izateko duzun eskubidea**, sortzen da, eta, horrekin batera, nahitaezko edo borondatezko eszedentzietarako eskubidea, legeko zaintzagatiko jardunaldi-murritzetarako eskubidea, edo jardunaldi-egokitzapen bat eskatzeko eskubidea.
- **Langabeziaren kontrako babesa**, lortzen duzu lan-baldintzen funtsezko aldakuntzen aurrean eta mugikortasun funtzional edo geografikoko kasuen aurrean, justifikazioa exijituz arrazoi

Garrantzitsua

Artistak **ukigabetasun-bermearen** babesa izango du bere lan-eskubide eta eskubide artistikoak egikaritzean egin ditzakeen erreklamazioengatik erakundeak hartu ditzakeen errepresalien aurrean. 15/2022 Legeak ere babestuko du **baja mediko** baten ondorioz erakundeak/enpresak kaleratzen badu. Lan-arloko Epaitegira jo dezake bi kasuetan ere.

4.3. Zerbitzuak ematea norberaren kontura

ekonomikoak, teknikoak, antolamenduzkoak edo produkziozkoak gertatzen badira, eta langileak lan-lotura kalte-ordain bat jasoz azkentzeko aukera izan dezala ahalbidetuta.

- **Laneko segurtasun- eta osasun-arloan**, integritate fisikorako eta lan-arriskuen prebentzio-politika egoki baterako duzun eskubidea aitortzen zaizu, eta horrek betiere erakundeak prebentzio-arloan zenbait betebeharrak bere gain hartzea dakar, eta betebeharrak horiek ez betetzeak kasuan-kasuan sortu dizkizuten kalte-galerengatik enpresa-erantzukizuna egoztearen eragin dezake.
- Langileen Estatutuaren II. tituluan eta garapen-araudian aitortutako **arlo sindikaleko eskubideak** sortuko dira, eta haien artean hautatutako ordezkariak sindikalaren bidez parte hartzeko eskubidea (enpresa-batzordea edo langileen delegatua), informazio eta kontsultarako eskubidea, biltzeko eskubidea, negoziazio kolektiborako eskubidea edo grebarako eskubidea nabarmentzen dira, besteak beste.

Kasu honetan, lan-harremanean ez bezala, zerbitzua ez da besteren kontura eta enpresaren antolakuntzapean eta zuzendaritzapean ematen, eta, aitzitik, zuk erabakitzen duzu zerbitzu-ematea antolatzeko modua, zerbitzu-errentamenduko edo obra-egikaritzapeneko kontratu pribatuaren bitartez.

Arestian komentatu denez, **Langile Autonomoen Araubide Berezian alta hartu behar duzu nahitaez** eta hilero autonomoen kuota ordaindu (Estatuko Aurrekontu Orokorren Legeak zehazten du urtero zenbatekoa). Langile Autonomoen Araubide Berezian afiliatu eta alta hartzeko Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiko dagokion delegaziora joan behar duzu eta honako dokumentazio hau aurkeztu:

- Afiliazio-dokumentua (TA0521)
- Alta-partea osasun-laguntzan
- Kotizazioko alta-partea lau aletan
- EJZ Ekonomia Jardueren gaineko Zergan alta hartzearen fotokopia
- Eta, kasuan-kasua, sozietatearen eraketa-kontratuaren edo -eskrituraren, eta IFZren fotokopia

Honako hauek izango dira Langile Autonomoen Araubide Berezian sartzearekin batera **estalita izango dituzun kontingentziak**: gaixotasun arruntaren, istripuaren edo lan-gaixotasunaren ondoriozko aldi baterako ezintasunagatik prestazioa; jarduera eteteagatik prestazioa, jaiotzagatik,

adopzioagatiko eta adingabeen zaintzagatiko prestazioa (gurasotasuna), ezintasun iraunkorra eta, batez ere, erretiroagatiko prestazio kontributiboa.

Kotizatzeke baliatuko duzun kuotari dagokionez, 2023ko urtarrilaren 1ean hasi zen indarrean kotizazio-sistema berri bat ezartzen duen 2022ko uztailaren 26ko 13/2022 Errege Lege Dekretua, eta kuoten eredu progresibo bat ezarri zen, non diru-sarrera gutxiago dituzten autonomoek gutxitu egingo duten beren kuota, eta gehitu egingo da, aldiz, gehien erabiltzen dutenentzat. Eredu horren arabera, lortu dituzun errendimenduen arabera kotizatzen duzu, eta kotizazioaren zenbatekoa urte naturalean zure kontura zure jardueragatik lortutako egiazko diru-sarrera garbier arabera kalkulatu da (hori izanik kotizazioaren oinarria). Diru-kopuru horren gainean, gastu generikoenagatiko % 7ko kenkari bat aplikatuko da (% 3 izango dena % 33tik gorakoa edo berdina den partaidetza bat duten merkataritza-sozietate kapitalista batean bazkide diren autonomoentzat; edo % 25tik gorakoa edo berdina den partaidetza duten merkataritza-sozietate kapitalistetako administratzaileak badira).

Praktikara ekarrita: urteko errendimendu garbier hileko batezbestekoaren aurreikuspenaren arabera, ekitaldi hasieran Estatuko Aurrekontu Orokorren Legeko taula orokorreko kotizazio-oinarria aukeratu. Ekitaldian kalkulatuak diren gainetik edo azpitik dagoen emaitza aurreikusten baduzu, hasierako oinarria aldatu ahalko duzu.

Edozein kasutan ere, kotizazio-oinarriak behin-behinekoak izango dira datorren urtean dagokion Zerga Administrazioak Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiari urteko benetako errendimendu garbiak telematikoki jakinarazten dizkion arte, eta, hori horrela, Gizarte Segurantzak gehiegi edo gutxiegi ordaindutako kuoten erregularizazio-prozesuari ekingo dio.

Erregimen honi buruzko xehetasun gehiago jakin nahi badituzu, irakurri Gizarte Segurantzaren Lege Orokorraren IV. titulua.

Bestalde, garrantzitsua da zuk **Langile Autonomoaren Estatutuaren**, uztailaren 11ko 20/2007 Legea kontuan hartu dezazula, non zenbait erraztasun edota haborokin biltzen diren:

- Lehenik, Langile Autonomoen Araubide Berezia hasierako alta hartzen dutenek edo aurre-aurreko bi urteetan alta-egoeran egon direnek kontingentzia arrunt eta profesionalengatik kuota murriztu baterako eskubidea izango dute (Aurrekontuen Legeak zehaztutakoa), altak eragina izango duen egunetik zenbatua eta hurrengo hamabi hilabete naturaleko aldirako, eta langileek ez dute jarduera eteteagatik eta lanbide-prestakuntzagatik kotizatu beharko.

- Bigarrenik, jaiotzagatiko, adopzioagatiko, adoptatzeko zaintzagatiko, hartzegatiko, haurdunaldiko arriskuagatiko edo edoskitzaro naturaleko arriskuagatiko aldietan kontingentzia arruntengatiko kuotaren % 100eko hobari baterako eskubidea egongo da aurreko hamabi hilabeteetan langileak izango zuen batez besteko oinarriari une oro indarrean dagoen kontingentzia arruntetarako kotizazio mota aplikatzearen ondorioz.
- Hirugarrenik, % 100aren baliokide den hobari bererako eskubidea izango da hamabi urtetik beherako adingabeen zaintza bere kargura izango duen pertsona autonomoak mendekotasun-egoeran dagoen senitarteko bat bere kargura duen kasuetan, edo aitortutako ezintasun bat duen odol-ahaidetasun edo ezkontza-ahaidetasunezko bigarren mailarainoko senitarteko bat bere kargura duelako. Haatik, ez da ordainsari hori emango pertsona autonomoak bere kargarako soldatapeko langileak dituenean.
- Azkenik, **jarduera eteteagatiko kontingentzia**, da Langile Autonomoen Araubide Bereziak estalitako prestazio esanguratsuenetako bat, eta aldi baterako edo behin betiko eteteagatiko prestazio ekonomiko bat ordaintzea eta prestazio hori jasotzen den aldiari dagokion Gizarte Segurantzarako kotizazioa dakar.

Beren ohiko lanbidean aldi baterako edo behin betiko jarduna eten duten pertsona autonomoak **jarduera eteteagatiko legezko egoeran** daudela ulertzen da, betiere etetea honako arrazoren batek eragiten badu:

- A. Arrazoi ekonomikoak, teknikoak, produkziozkoak edo antolakuntzazkoak batera gertatzea.
- B. Ezinbestea.
- C. Administrazio-lizentziaren galera, betiere lizentzia hori eskakizun bat bada jarduera ekonomikoa edo profesionala egiteko eta galera arau-hauste penalak egitearen ondorio ez bada.
- D. Genero-indarkeria edo jarduera etetea eragin duen sexu-indarkeria.
- E. Dibortzioa edo ezkontideen banantzea, ebazpen judizial bidezkoa, autonomoak familia-laguntzako funtzioak egikaritzen baditu bere ezkontide ohiaren edo banandu den

pertsonaren negozioan, pertsona hori funtzio horien arabera Gizarte Segurantzaren zegokion araubidean sartuta zegoelarik.

Jarduera eteteko legezko egoeraren **aitortza** jarduera-etetea gertatu zen hurrengo hilabetearen azken egunera arte eskatu ahalko da, eta kotizatutako hilabete kopuruaren mendeko iraunaldi bat izango du, honako taularen arabera:

KOTIZATUTAKO HILABETEA	IRAUPENA
12-17 hilabete	4 hilabete
18-23 hilabete	6 hilabete
24-29 hilabete	8 hilabete
30-35 hilabete	10 hilabete
36-42 hilabete	12 hilabete
43-47 hilabete	16 hilabete
48 hilabeterekin	24 hilabete

Prestazioaren zenbatekoari, dagokionez, oinarri erregulatzailearen % 70 izango da, eta azken 12 hilabeteetako oinarrien batez bestekoaren arabera kalkulatu da, Ondorio Anitzeko Errenten Adierazle Publikoaren % 80ko gutxienekoarekin eta % 175eko gehienekoarekin beren kargura seme-alabarik ez duten autonomoentzat; eta Urteko Ondorio Anitzeko Errenten Adierazle Publikoaren % 107ko gutxienekoraino eta % 255eko gehienekoraino bi seme-alaba edo gehiago izanez gero.

4.4. Langile autonomo ekonomikoki mendekoa

Bere diru-sarreraren % 75 baino gehiago bezero bakar bati fakturatuta honako baldintza hauek betetzen dituen langilea da langile autonomo ekonomikoki mendekoa:

1. Ez dauka bere kargura besteren konturako langilerik eta ez du jarduera osoa edo jardueraren zati bat hirugarrenekin kontratatzen edo azpikontratatzeko.
2. Ez du bere jarduera bereizgabe egikaritzen bezeroaren kontura lan-kontratazioaren edozein modalitatepean beren zerbitzuak ematen dituzten langileekin.
3. Produkzio-azpiegitura eta material propioak ditu.
4. Antolakuntza-irizpide propioekin garatzen du bere jarduera, bere bezeroaren eskutik jaso ahalko lituzkeen argibide teknikoak alde batera utzi gabe.
5. Kontraprestazio ekonomiko bat jasotzen du bere jardueraren emaitzari jarraikiz, bezeroarekin itundutakoaren arabera, jardueraren arriskua eta mentura bere gain hartuz.

Egoera honetan bazaude, eskubidea duzu **bezeroari idazki bidezko kontratu bat egin dezala exijitzeko non zure mendeko-kondizioa zehaztuko den**, eta Estatuko Enplegu Zerbitzu Publikoaren bulegoan erregistratu beharko da kontratu hori.

Langile autonomo ekonomikoki mendeko izateak, baldintza jakin batzuetan babes handiagoa emateaz gain (hala nola lanaldiaren, atsedenaldien erregimenaren edo familia-bizitzaren kontziliazioaren kasuan), eragindako kalte-galerengatik **kalte-ordain bat jasotzeko eskubidea ere emango dizu bezeroak kontratua arrazoi justifikaturik gabe amaitzen duen** kasuan. Horri buruz ezer itundu ez baduzue, besteak beste honako faktore hauek kontuan izanda kalkulatu da kalte-ordaina: kontratu-iraupeneko aurreikusitako gainerako denbora, bezeroaren ez-betetzearen larritasuna, kontratatutako jarduera profesionalaren egikaritzapenari lotutako langile autonomo ekonomikoki mendekoak aurreratutako inbertsio eta gastuak, eta bezeroak kontraturen azkentze-datari buruz emandako aurreabisuko epea.

4.5. Jarduera artistikoaren berezitasunak Gizarte Segurantzaren arloan: jarduerarik gabeko aldienerreferentzia berezia

Gizarte Segurantzaren arloan, tratamendu berezia jasotzen duzu **ematen dituzun zerbitzuen aldizkako izaera** eta horrek prestazioen arloan duen intzidentzia kontuan izanda, bereziki erretiroagatiko pentsioari dagokionez.

Zuk zure jarduera urteko egun guztietan egitea ohikoa ez bada ere, arrunta da, aldiz, zuk beste jarduera batzuei dagokien batezbestekoaren gainetik dauden lan egindako eguneko ordainsariak jasotzea. Horregatik aurreikusten da **kotizazio-sistema espezifiko bat**: erakundeak hilero kontura kotizatzen du oinarri batzuen gainean benetan lan egindako egunen arabera. Ondoren, ekitaldi ekonomikoa amaitu ondoren, Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiak erregularizazio bat egiten du jakinarazitako ordainsarien arabera, altara asimilatutako eta kotizagarriak diren eguntzat hartzen baititu ordainsari horiek iristen diren urteko egun guztiak. Horrela, denbora-unitate gehiagotan integratu daiteke jarduera artistikoen ordainsaria, kotizatutako egun gehiago lortuz.

Era berean, **abenduaren 28ko 26/2018 Errege Lege Dekretuaren arabera**, eta artista gisa, **jarduerarik gabeko aldietan zure borondatez erregimen orokorrean kotizatzen jarraitzeko**, posibilitatea duzu. Horretarako, altako gutxienez hogeitaz egun behar dira zerbitzuen egiazko prestazioarekin Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusian sartzea eskatzen den hilabetearen aurreko hamabi hilabeteetan, eta egun horiengatik jasotako ordainsariak lanbide arteko gutxieneko soldataren zenbatekoaren bikoitza gainditu beharko dute hileko zenbatekoan.

Baldintza horiek betetzen badituzu, Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiari erregimen orokorrean **ez-aktibo**, gisa sartzeko eskatu ahalko duzu, eta honako **erregela** hauen arabera egingo da betiere:

- I. Zu izango zara kotizatzeke betebeharra betetzearen edo dagozkion kuoten ordainketa egitearen arduraduna.
- II. Kotizazioa hilero egingo da.
- III. Une oro indarrean dagoen gutxieneko oinarria izango da kotizazio-oinarri aplikagarria, kontingentzia arruntengatik, Erregimen Orokorreko kotizazio-taldearen eskalan 7. taldeari dagokiona.
- IV. Kotizazio-tasa aplikagarria % 11,50 izango da.

Jarduerarik gabeko aldietan, amatasunagatiko, aitatasunagatiko, ezintasun iraunkorragatiko eta kontingentzia arrunten ondoriozko heriotzagatiko eta biziraupenagatiko prestazioak bilduko ditu babes-ekintzak, baita erretiroa ere. Horrek esan nahi du ez duzula langabeziagatiko edo aldi baterako ezintasunagatiko babesa izango, baina, bestalde, ez duzu haiengatik kotizatuko.

Babestuta geratuko da, halaber, jarduerarik gabeko aldietan, haurdun dagoen langilearen edo semeak edo alabak 9 hilabete bete arte edoskitzaro naturalean dagoen langilearen egoera, ikuskizun publikoetan artista gisa bera Erregimen Orokorrean sartzea eragin zuen lan-jarduera eginez jarraitzerik ez badu bere egoeraren ondorioz.

Azkenik, artista gisa ez zaizu aplikatuko 30 eguneko aldi baterako kontratueterako kotizazio gehigarria (Gizarte Segurantzaren Lege Orokorren 151. art.)

4.6. Langabeziagatiko prestazio berezia lan-harreman berezi baten mende dauden artistentzat

2023ko uztailaren 1az geroztik, jarduera artistikoetan aritzen diren pertsonen lan-harreman bereziaren mendeko pertsona bat bazara, baita jarduera horiek garatzeko jarduera tekniko eta osagarrietan aritzen den bat ere, langabeziagatiko prestazio berezi baterako eskubidea izango duzu, betiere honako **eskakizun** hauek betetzen badituzu:

1. Ez duzu ohiko prestazio kontributibo baterako eskubiderik.
2. Legezko langabezia-egoera zaudela egiaztatzea azken 18 hilabeteetan jarduera artistikoan zerbitzuen egiazko prestazioagatik kotizatutako 60 egunekin edo, modu alternatiboan, 180 eguneko alta egiaztatzea Gizarte Segurantzaren legezko langabezia-egoeraren aurreko 6 urteetan jarduera artistikoen zerbitzuen egiazko prestazioagatik, betiere aurreko prestazio bat aitortzeko kontuan hartu ez badira.

Zure jarduera artistikoa amaitu ondorengo 15 eguneko epearen barruan egin behar duzu eskaera eta, aurreko eskakizunak betetzen dituzula egiaztatu ondoren, une oro indarrean dagoen hileko Ondorio Anitzeko Errenten Adierazle Publikoaren %80aren baliokidea den prestazio bat kobratzeko eskubidea izango duzu. Salbuespen gisa, jarduera artistikoan egindako egiazko prestazioaren azken 60 urteei dagozkien kotizazio-oinarrien eguneko batezbestekoa 60 eurotik gorakoa bada, Ondorio Anitzeko Errenten Adierazle Publikoaren % 100era iritsiko da prestazioa.

120 eguneko iraupena, du prestazio honek, eta epe horretan erretiro-kontingentziagatik kotizatuko du erakunde kudeatzaileak, eta bateragarria da jabetza intelektualeko eskubideak eta irudi-eskubideak jasotzearekin.

Prestazio berezi hau **azkentzen** denean, aitortza berri bat lortu ahalko duzu berriro ere legezko langabezia-egoera batean zaudenean, horretarako exijitutako eskakizunak betetzen dituzunean eta azkentze hori gertatu denetik gutxienez urtebete igaro denean.

4.7. Erretiro-pentsioaren eta norberaren edo besteren konturako lanaren bateragarritasuna

Erretirora iritsi ondoren, noizean behin jarduera artistikoak egiten jarraitzea da sektore artistikoaren egoera tipiko bat. Hori horrela, pentsioa kobratzea jarduera horiek egitearekin bateratu ahalko duzu, baina baldintza jakin batzuetan betiere.

Lehenik, zure erretiroan noizbehinka lanbide arteko gutxienerako soldataren azpitik dauden urteko errendimenduak dituzten lan artistikoak egiten badituzu, prestazioa osorik atxikitzeko eskubidea izango duzu eta ez da egindako lanengatik kotizatu beharko.

Marko horretatik kanpora, bi erregimen dituzu erretiroa zure jarduerarekin bateragarri egitea ahalbidetzen dizutenak, izaera orokorrarekin aurreikusitakoa eta sorkuntza artistikoaren sektorerako espezifikoa:

1. Erregimen orokorra. Gizarte Segurantzaren Lege Orokorraren 213. eta 214. artikuluetan araututa dago. Bi kasu desberdin ditugu hemen:

- Lehenengoan, edozein erretiro-modalitateari heldu diozula ere, **pentsioa jasotzea denbora partzialeko lan batekin bateragarria izan liteke**. Egoera horretan, lanaldiari aplikatu ahal zaion murrizketaren alderantzizko proportzioan gutxituko da zure pentsioa konparatu daitekeen denbora osoko langile batenarekiko.
- Bigarrenetan, erretiroagatiko pentsioa erretirorako ohiko adina bete eta gutxienez urtebete geroago lortu baduzu eta pentsioaren oinarri erregulatzailearen % 100 jasotzen baduzu, **“erretiro aktiboko”**, modalitateari heldu ahalko diozu, baldintza onuragarriagoetan eta denbora partzialeko lanetara murriztuta geratzen ez diren baldintzetan.

Egora horrek jarraitzen duen bitartean, % 45etik % 100era bitartekoa izango da lanarekin bateragarria den zure pentsioaren zenbatekoa, erretiroa lortzeko atzerapenean igarotako urteen mende. Gainera, aurreko eskalaren ondorioz ehunekoa % 5 gehituko da erretiro aktibo egoeran jarraitzen duzun 12 hilabeteko, eta pentsioaren % 100 lortzera ere iritsi ahalko da.

Jarduera norberaren kontura eginez gero, gutxienez besteren konturako langile bat kontratatua baduzu, pentsioaren % 75-100arekin bateragarri egin dezakezu zure jarduera.

Besteren konturako edo norberaren konturako lan-harremana amaitu ondoren, erretiro-pentsioaren ordain osoa berrezarriko da.

Kotizazio-arloan, erretiro-pentsioarekin bateragarria den besteren konturako edo norberaren konturako lan-egoera honek jarraitzen duen bitartean, aldi baterako ezintasuneko kontingentziengatik eta kontingentzia profesionalengatik soilik kotizatu behar duzu, kontingentzia arruntengatik zure kotizazio-oinarriaren gaineko % 9ko elkartasuneko kotizazio berezi baten gain, prestazioei dagokienez konputagarria ez dena.

2. Artisten erregimen berezia. Badago erretiro-pentsio kontributiboaren eta sorkuntza artistikoko jardueraren bateragarritasun onuragarriagoko erregimen berezi bati heltzeko aukera.

Urtarrilaren 10eko 1/2023 Lege Errege Dekretua, indarrean hastearekin batera, zabaldu egiten dira erretiro-pentsioaren zenbateko osoaren ordainketa jarduera artistiko ororekin bateragarri egiteko kasuak, orain arte apirilaren 28ko 302/2019 Errege Dekretuak aurreikusitakoak, norberaren kontura zein besteren kontura.

Gizarte Segurantzaren **erretiro-pentsio kontributibo baten onuraduna** bazara aplikatuko zaizu bateragarri egiteko araubide berezi hau, non eta pentsioa aitortzen dizuten dataren ondoren:

1. Honako jarduera artistiko hauek garatzen dituzun, zure kontura edo besteren kontura dramatikoak, bikoizketakoak, koreografikoa, barietatekoak, musikalak, kantua, dantza, figuraziokoak, espezialistenak, zuzendaritza artistikokoak, zinemakoak, orkestrakoak, musika-egokitzenekoak, eszenakoak, koreografikoak, ikus-entzunezko obrakoak, zirku-artista, txotxongilo-artista, magia, gidoilariak eta, edozein kasutan ere, Jabetza Intelektualari buruzko Legearen bigarren liburuko I. tituluko artista interprete edo jotzaile gisa aitortutako jarduera duen edozein pertsona garatutakoa.

2. Besteren konturako lanak egiten dituzun edo zure konturako jarduera bat egiten duzun obra literarioen, artistikoen edo zientifikoen **egile gisa**, Jabetza Intelektualari buruzko Legearen lehenengo liburuaren II. tituluko I. kapituluaren definitzen diren bezala, jarduera horregatik jabetza intelektualeko eskubideak jasotzen dituzun edo ez alde batera utzita, eskubideak hirugarrenei transmititzeagatik sortutakoak barne eta jarduera berarengatik beste ordainsari hurko batzuk jasotzen dituzun edo ez alde batera utzita.

Bateragarri egiteko erregimen orokorrean ez bezala, bateragarri egiteko modalitate berezi honi heltzen badiuzu **erretiroagatiko zure pentsio kontributiboaren % 100 atxikitzeko eskubidea**, izango duzu. Kasuan-kasuan, amatasunagatiko osagarria edo txikienaren azpikitik dauden pentsioetarako osagarriak jasotzen ere jarraitu ahalko duzu.

Egoera horrek irauten duen bitartean, **kotizazio-erregimen berezi bati** helduko diozu. Kasu honetan, **garatzen duzun jarduera zure kontura edo besteren kontura den bereizi behar dugu**:

- Erretiro-pentsioa besteren konturako jarduera artistiko bat egitearekin bateragarri egiten duzunean, enpresariak kudeatuko dute Gizarte Segurantzaren Erregimen Orokorrean alta hartzeko eskaera, eta kontingentzia profesionalengatik eta kontingentzia arruntengatik kotizazio-oinarriaren gaineko % 9ko elkartasuneko kotizazio berezi batengatik soilik kotizatu beharko dute, prestazioei dagokienez konputagarria ez dena eta enpresariaren eta langileren artean banatuko dena (% 7 eta % 2, hurrenez hurren).
- Erretiro-pentsioa zure konturako jarduera artistiko bat egitearekin bateragarri egiten duzunean, zuk –artistak– eskatu beharko duzu alta Langile Autonomoen Araubide Berezian, eta kontingentzia arruntengatik soilik kotizatu beharko duzu eta kontingentzia arruntengatik zure kotizazio-oinarriaren gaineko % 9ko elkartasuneko kotizazio berezi batekin, hori ere prestazioei dagokienez konputagarria izango ez dena. Zure jarduerarengatik diru-sarrera txikiak dituzunean kotizazio murriztu bat aukeratzeko posibilitatea aplikatu daitekeela zehaztu behar da, diru-sarrera txikitzat 3.000 €-ko edo hortik beherako urteko errendimendu garbiak lortzen direla ulertuta.

Gizarte Segurantzaren Diruzaintza Nagusiari erretiroagatiko zure pentsioa eta zure lana bateragarri egitea eskatzeko garaian, espresuki adierazi behar duzu modalitate horietako zeini heldu nahi diozun.

Azkenik, **bi kasutan ezin izango diozu modalitate berezi honi heldu:**

A. Erretiro-pentsio kontributibo baten onuradun bazara eta jarduera artistikoa garatzeaz gain Gizarte Segurantzaren alta hartu zenuenean adierazitakoaz bestelako besteren konturako edo zure konturako beste edozein lan egiten baduzu.

B. Erretiro aurreratu bat edo erretiro partzial bat bada. Haatik, garrantzitsua da nabarmentzea erretiroa kobratzen egonik ere jabetza intelektualengatik diru-sarrerak sortzen eta jasotzen jarraitu daitekeela. Eskubide horiek independenteak dira erretiro-egoerarekiko eta ez diote eragiten sormen-obrak sortzen eta haiengatik kobratzen jarraitzeko posibilitateari.

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia
Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco

